

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu-
Republika Kazachstán a Běloruská republika**

Zhanna Zhaketova

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Zhanna Zhaketova

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Republika Kazachstán a Běloruská republika

Název anglicky

Unemployment in the countries of the former Soviet Union – the Republic of Kazakhstan and the Republic of Belarus

---

Cíle práce

Hlavním cílem práce je analýza nezaměstnanosti v zemích bývalého Sovětského svazu: Republika Kazachstán a Běloruská republika, a prozkoumání problému nezaměstnanosti z pohledu současné praxe veřejné politiky. Dílčím cílem je identifikovat hlavní faktory ovlivňující nezaměstnanost a problémy na trhu práce ve vybraných regionech a provést komparativní analýzu časových řad makroekonomických ukazatelů.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a analytické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V analytické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána ze statistických úřadů vybraných zemí a Eurostatu. V práci budou použity zejména metody deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

nezaměstnanost, ekonomie, Sovětský svaz, makroekonomie, analýza, komparace, trh práce

---

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J., STARÁ, D., SEKERKA, B. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

GALUŠČÁK, Kamil a Daniel MÜNICH. Structural and cyclical unemployment: what can we derive from the matching function?. Praha: Czech National Bank, 2005. Working paper series (Česká národní banka). ISBN 80-239-6358-9.

CHMURA, Milan. Nezaměstnanost jako ekonomický a sociální problém – edukační východiska z nezaměstnanosti. Ostrava: Ostravská univerzita, 2016. ISBN 978-80-7464-858-8.

JUREČKA, V. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

REHUŠ, Anton. Nepriaznivá sociálna situácia: nezamestnanosť a možnosti jej riešenia. Brno: Tribun EU, 2018. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-263-1388-5.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 26. 2. 2020

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 4. 3. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Republika Kazachstán a Běloruská republika" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu Mgr. Elizbaru Rodonaiovi, Ph.D., za odborné vedení práce a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat. Trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnoval.

Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu – Republika Kazachstán a Běloruská republika

Abstrakt

Předmětem mé práce “Nezaměstnanost v zemích bývalého Sovětského svazu - Republika Kazachstán a Běloruská republika“ je analýza nezaměstnanosti ve vybraných zemích – Republice Kazachstán a Běloruské republice. Hlavním cílem je porovnat nezaměstnanost ve těchto zemích, analyzovat vývoj a navrhnout příslušná doporučení. V první, teoretické části budou vysvětleny základní pojmy týkající se nezaměstnanosti a ekonomické ukazatele, které s nezaměstnaností se propojují. Bude probírané podrobnější informace ohledně typu, vzniku a příčin nezaměstnanosti. Podíváme se na ekonomiku země pomocí vybraných ekonomických ukazatelů, které jsou HDP, NHP, inflace atd. V praktické části bude analýza států, nezaměstnanosti a dalších faktorů související s nezaměstnaností, jako například věkové složení obyvatelstva nebo pohlaví. Na konci práce bude výsledek a diskuze vycházející z teoretické i praktické části práce.

Klíčová slova: nezaměstnanost, ekonomie, Sovětský svaz, makroekonomie, analýza, komparace, trh práce

Unemployment in the countries of the former Soviet Union – The Republic of Kazakhstan and The Republic of Belarus

Abstract

The subject of my thesis "Unemployment in the countries of the former Soviet Union - Republic of Kazakhstan and Republic of Belarus" is an analysis of unemployment in selected countries - Republic of Kazakhstan and Republic of Belarus. The main objective is to compare unemployment in these countries, analyze developments and propose appropriate recommendations. The first section is theoretical, and will explain the basic concepts of both unemployment and economic indicators, and how the latter is linked to unemployment. Detailed information on the type, origin and causes of unemployment will be examined and discussed. We will look at the economy of each country using selected economic indicators such as GDP, NHP and inflation. In the practical section, an analysis of unemployment in each of these countries will be performed. Factors that lead to unemployment such as age and gender composition will also be examined. In the final conclusion, the result and findings of both the theoretical and practical section will be discussed.

Keywords: unemployment, economics, Soviet Union, macroeconomics, analysis, comparison, labor market

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika.....	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Příčiny, druhy a povaha nezaměstnanosti	14
3.1.1 Trh práce	14
3.1.2 Aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti	16
3.2 Makroekonomické ukazatele.....	17
3.2.1 Státní rozpočet.....	20
3.2.2 Inflace.....	21
3.3 Nezaměstnanost, jejich důvody a měření	21
3.3.1 Příčiny nezaměstnanosti a její rozmanitosti.....	24
3.3.2 Pojem nezaměstnanost jako sociálně - ekonomický jev. Druhy nezaměstnanosti	25
3.3.3 Trendy a úroveň nezaměstnanosti.....	27
4 Vlastní práce	30
4.1 Analýza dopadu rozpadu Sovětského svazu na míru nezaměstnanosti v Republice Kazachstán a Běloruské Republice	30
4.1.1 Představení Republiky Kazachstán včetně ekonomických ukazatelů.....	30
4.1.2 Představení Běloruské Republiky včetně ekonomických ukazatelů.....	31
4.1.3 Analýza nezaměstnanosti a životní úrovně v Republice Kazachstán od roku 1991 do současnosti.....	32
4.1.4 Analýza nezaměstnanosti a životní úrovně v Běloruské republice od roku 1991 do současnosti.....	38
4.1.5 Identifikace trendů zvyšování nezaměstnanosti v Kazachstánu a Běloruské republiky ve vztahu k rozpadu SSSR	48
4.1.6 Republika Kazachstán a Běloruská republika jako dárcovské země v procesu pracovní migrace od roku 1991 do současnosti.....	56
4.1.7 Dopad EAEU na snižování nezaměstnanosti v Republice Kazachstán a Běloruské republice	68
5 Výsledky a diskuse	79
6 Závěr.....	96
7 Seznam použitých zdrojů.....	98
8 Přílohy	101

Seznam obrázků

Obrázek 1 Tržní křivka nabídky práce SL a tržní křivka poptávky po práci DL	14
Obrázek 2 Podíl obyvatel Kazachstánu na příjmu pod úrovní životního minima	35
Obrázek 3 Statistické ukazatele registrované v Běloruské republice	43
Obrázek 4 Míra nezaměstnanosti ve světě v roce 2018	66

Seznam tabulek

Tabulka 1 Míra nezaměstnanosti v Kazachstánu	33
Tabulka 2 Míra nezaměstnanosti v Bělorusku	39
Tabulka 3 Míra nezaměstnanosti v Běloruské republice	40
Tabulka 4 Změny míry nezaměstnanosti v Bělorusku od roku 2000 do roku 2019	42
Tabulka 5 Průměrná mzda ve vybraných státech bývalého SSSR	68

Seznam použitých zkratk

BSSR: Běloruská sovětská socialistická republika	38
EAEU: Eurasijský ekonomický svaz	69
EBRD: Evropská banka pro obnovu a rozvoj	75
EU: Evropská unie	61
EÚD: Evropský účetní dvůr	51
FMS: Federální migrační služba	67
HDI: Index lidského rozvoje	51
HDP: hrubý domácí produkt	17
HNP: hrubý národní produkt	18
ILO: Mezinárodní organizace práce	22
JSC: Státním úvěrovým úřadem	75
OECD: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj	36
OSN: Organizace spojených národů	36
SNS: Společenství nezávislých států	58
SSSR: Svaz sovětských socialistických republik	49
WTO: Světová obchodní organizace	92

1 Úvod

Každá země při přechodu k tržnímu hospodářství čelí řadě výzev, jednou z nezávažnějších je hrozba masové nezaměstnanosti. V současnosti jsou nesmírně důležitá opatření, která se týkají možné prevence kolapsu nezaměstnanosti a zmírňování jejích sociálních důsledků. Nejprve se však musíme zmínit o charakteru krize, která v našich podmínkách způsobuje nezaměstnanost. Masová nezaměstnanost je generována transformační hospodářskou krizí. Odráží hluboké rozpory v podmínkách přechodu z velitelské ekonomiky na tržní ekonomiku a není cyklické, ale především strukturální povahy.

Z toho vyplývá, že východisko z této krize může být pouze důsledkem hlubokých strukturálních transformací v národním hospodářství. Ve vztahu k sféře zaměstnanosti však musí být nezbytně zachována regulační účast státu.

Mezi konkrétní důvody snižování zaměstnanosti pracujícího obyvatelstva lze uvést:

- nedostatek pracovních míst spojený s nedostatečným rozvojem určitých hospodářských odvětví;
- nízké mzdy v soukromém a / nebo veřejném sektoru. Obvykle je to způsobeno nadměrnou nabídkou pracovní síly na trhu a / nebo obecným nedostatečným rozvojem hospodářství země;
- ekonomické otřesy v zemi (celosystémová krize, selhání, prodloužená recese atd.), které vedou k bankrotu podniků a snižování počtu pracovních míst;
- přítomnost umělých překážek v právních předpisech, které brání zaměstnávání různých skupin občanů (například zákaz zastávat určité funkce bez diplomu vysokoškolského vzdělávání).

Cílem práce je prozkoumat příčiny, typy a povahu nezaměstnanosti a opatření k boji proti ní.

V souladu s účelem práce mi byly tyto úkoly přiděleny ke studiu:

1. Prostudovat materiál na toto téma.
2. Zveřejnit koncept nezaměstnanosti jako socio-ekonomického jevu.
3. Ukázat příčiny a důsledky nezaměstnanosti.
4. Zvážit opatření sociální ochrany nezaměstnaných v Kazašské a Běloruské republice

Na základě výsledků práce vyvodit závěr.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je analýza nezaměstnanosti v zemích bývalého Sovětského svazu: Republika Kazachstán a Běloruská republika, a prozkoumání problému nezaměstnanosti z pohledu současné praxe veřejné politiky. Dílčím cílem je identifikovat hlavní faktory ovlivňující nezaměstnanost a problémy na trhu práce ve vybraných regionech a provést komparativní analýzu časových řad makroekonomických ukazatelů.

2.2 Metodika

Diplomová práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a analytické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů. Tato část práce bude zaměřena na definování základních vztahů na trhu práce. Bude využívána metoda deskripce pro definování nezaměstnanosti a charakterizované její druhy, důsledky a rizikové skupiny na trhu práce. Budou probírané podrobnější informace ohledně typu, vzniku a příčin nezaměstnanosti. Taky se budu věnovat aktivní a pasivní politice zaměstnanosti. Současně budou charakterizovány i základní makroekonomické ukazatele související s nezaměstnaností. Ukazatele jako HDP, NHP, inflace.

V analytické části práce bude provedena komparativní analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných zemích. Čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. Taky bude čerpáno ze oficiálních webových stránek Republik Kazachstán a Běloruské republiky a odborných literatur. Studovaná data budou hlavně za období od kolapsu SSSR do 4. čtvrtletí 2019. Hodnoty zkoumaných ukazatelů budou zobrazovány pomocí grafů a tabulek, které budou rovněž sloužit k jejich vzájemnému porovnání. Současně budou hledány vztahy mezi jednotlivými typy veličin a stanovena prognóza vývoje situace na trhu práce pro následující období.

3 Teoretická východiska

3.1 Příčiny, druhy a povaha nezaměstnanosti

3.1.1 Trh práce

Na trhu práce pronajímají domácnosti práci firmám jako výrobní faktor, a to zejména za peníze. Trh je charakterizován poptávkou po práci a její nabídkou.¹

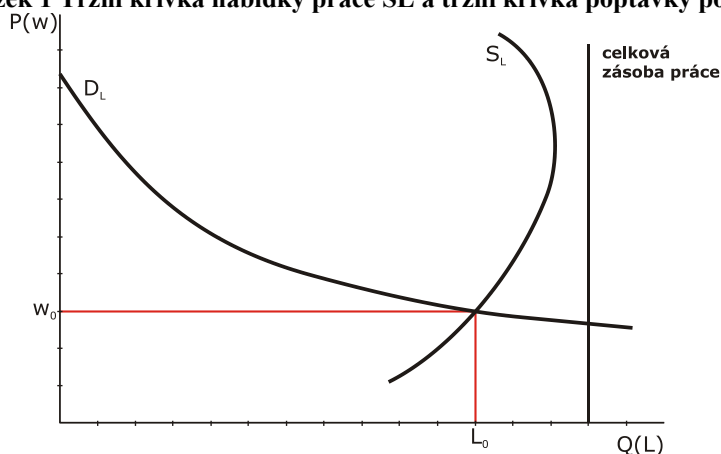
Při fungování trhu práce lze konstatovat několik základních ustanovení:

1. Trh práce je kombinací ekonomických vztahů mezi nabídkou a poptávkou po práci.
2. Trh práce je místem průniku různých ekonomických a sociálních zájmů a funkcí.
3. Z pohledu podniků je trh práce sférou vztahů mezi jeho zaměstnanci, tj. potenciálních nebo skutečných zaměstnanců, ale přemýšlejících o přechodu na nové zaměstnání ve firmě.

Obvykle se pracuje s tržními křivkami. Trh je opět definován místně a časově.

Tržní křivka nabídky práce S_L zobrazuje všechny osoby, které chtějí při dané mzdě pracovat, tedy uchazeče o práci, respektive zaměstnance. Tržní křivka poptávky po práci D_L zobrazuje poptávku všech zaměstnavatelů po zaměstnancích, tj. kolik chtějí všichni zaměstnavatelé při dané mzdě zaměstnat osob.²

Obrázek 1 Tržní křivka nabídky práce S_L a tržní křivka poptávky po práci D_L

Zdroj: zpracováno dle Soukup. Makroekonomie. 2010.

¹ Azarenko A.V. Organizacia truda i zarabotnoi pllaty. - Mn.:Amlafeia, 2006.

² SOUKUP, Jindřich. Makroekonomie. 2. aktual. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.

Vysvětlení zpětně zahnutého tvaru křivky S_L . Při vysokých mzdách lidé omezují nabídku práce (nepracují tolik hodin, pracuje pouze někdo z domácnosti...) – mzda je dostatečně vysoká, aby zajistila jejich potřeby. Lidé substituují práci volným časem.³

Poptávka po práci je dána potřebami zaměstnavatelů při najímání určitého počtu pracovníků s nezbytnou kvalifikací pro výrobu zboží a služeb. Poptávka po práci nepřímo souvisí s reálnou mzdovou sazbou, která je definována jako poměr nominální mzdy k cenové hladině.

Nabídka práce je určována počtem obyvatelstva, podílem populace s tělesným postižením v něm, průměrným počtem hodin odpracovaných pracovníkem za rok, kvalitou práce a kvalifikací pracovníků. Nabídka práce závisí na výši mezd. Křivka nabídky práce má kladný úhel: se zvyšováním obecné úrovně mezd roste nabídka práce.

Trh práce má řadu důležitých rysů, které ovlivňují jeho fungování:

1. Neoddělitelnost vlastnických práv ke zboží (práci) od jeho vlastníka. Práce je proces utracení pracovních zdrojů, v procesu nákupu a prodeje práce existují zvláštní vztahy.
2. Dlouhodobý kontakt mezi prodávajícím a kupujícím. Transakce na trhu práce zahrnuje začátek dlouhodobého vztahu mezi prodávajícím a kupujícím.
3. Přítomnost a provozování nepeněžních aspektů transakce. Jedná se především o pracovní podmínky, mikroklima v týmu, vyhlídky na povýšení a profesní růst.
4. Přítomnost velkého počtu institucionálních struktur zvláštního druhu. Mezi ně patří:
  - systém pracovního práva;
  - různé instituce a služby regulace zaměstnanosti, státní programy v oblasti práce a zaměstnanosti atd.
5. Vysoký stupeň individualizace transakcí. Jsou velmi různorodé, protože každý zaměstnanec je svým způsobem jedinečný a každé pracoviště je jiné a představuje specifické požadavky na uchazeče.

---

³ SOUKUP, Jindřich. Makroekonomie. 2. aktual. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.

3.1.2 Aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti

Existují státní aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti.

Pasivní politika zaměstnanosti je soubor opatření zaměřených na zmírnění negativních dopadů nezaměstnanosti. Zpravidla zahrnuje: výplatu dávek v nezaměstnanosti zaručených státem a po uplynutí jeho funkční doby - hmotnou pomoc (sociální dávky); platby dalších plateb závislým osobám a možné vydání levného základního zboží, včetně potravin; organizace levného jídla ve speciálních jídelnách atd. Pasivní politiky jsou omezeny na nezaměstnané. Jako příklad lze uvést:

- podpora rozvoje malého podnikání a samostatné výdělečné činnosti;
- ve sdružení podnikatelů stát působí jako zaměstnavatel ve státních podnicích.

Hlavní funkcí státu je formovat, definovat, řídit a regulovat zájmy partnerů na trhu práce. Aktivní politika zaměstnanosti - soubor právních, organizačních a ekonomických opatření přijatých státem ke snížení nezaměstnanosti. Aktivní politika zaměstnanosti je proaktivní povahy, jejím cílem je předcházet negativním jevům nebo je odstraňovat a snižovat jejich rozsah. Na ekonomicky aktivní obyvatelstvo se vztahují zásady aktivní politiky.

Hlavními formami aktivní politiky zaměstnanosti jsou: ⁴

- stimulace vytváření nových pracovních míst;
- organizace veřejných prací;
- využívání flexibilních forem zaměstnání (částečný úvazek, pracovní týden);
- rozvoj nestandardních forem zaměstnání (domácí práce, částečný úvazek);
- podpora rozvoje malého podnikání a samostatné výdělečné činnosti.

Poslední forma je nejslibnější, protože rozvoj malých podniků a individuální podnikání stimuluje rozvoj soukromého vlastnictví, rozvoj podnikatelské činnosti přispívá k nasycení trhu zbožím, službami atd. ⁵

---

⁴ ALGAN; CAHUC. Civic Attitudes and the Design of Labor Market Institutions: Which Countries Can Implement the Danish Flexicurity Model?. IZA Discussion Papers [online]. Institute for the Study of Labor (IZA) [cit. 2018-04-28]. Roč. 2006, čís. 1928.

⁵ Sergej Fedechko. Ekonomicheskie i socialnie posledstvia bezraboticy (2003)

Nejdůležitější hlediskem pro stát je, aby finanční prostředky investované do podpůrného programu pro aktivní politiku podpory zaměstnanosti, na rozdíl od vyplacení náhrad (dávky v nezaměstnanosti), byly kompenzovány a byly splatné.

Drtivá většina průmyslových zemí se sociálně orientovanou tržní ekonomikou, hlavním cílem v oblasti politiky zaměstnanosti, prohlašuje aktivní politiku zaměřenou na podporu plné, produktivní a svobodně zvolené zaměstnanosti.

Ve vyspělé tržní ekonomice subjekty na trhu práce jsou zaměstnavatelé, zaměstnanci a sdružení podnikatelů zastupující jejich zájmy. Stát působí jako zaměstnavatel ve státních podnicích. Hlavní funkcí státu je formovat, definovat, řídit a regulovat zájmy partnerů na trhu práce.

3.2 Makroekonomické ukazatele

Pro charakterizaci ekonomických událostí a složitých ekonomických vztahů existuje systém spolehlivých doplňkových ukazatelů - jedná se o systém národních účtů (SNA). Pokrývá všechny operace probíhající v ekonomice a veškeré výdaje, které má země. Na jeho základě jsou vyvíjeny ekonomické modely a prognózy, například v oblasti míry hospodářského růstu, regulace inflace atd.

Hlavním ukazatelem systému národních účtů je hrubý domácí produkt (HDP). Statistiky řady zahraničních zemí také používají dřívější makroekonomický ukazatel - hrubý národní produkt (HNP). Oba tyto ukazatele jsou definovány jako hodnota celkového objemu konečné produkce zboží a služeb v ekonomice po dobu jednoho roku (čtvrtletí, měsíce). Jsou počítány v cenách běžných (běžných) i konstantních (libovolného základního roku).

Rozdíl mezi HDP a HNP je následující:⁶

- HDP přepočítáno podle tzv. územního principu. Jedná se o celkové výrobní náklady v oblasti výroby a služeb, bez ohledu na státní příslušnost podniků se sídlem v zemi;

---

⁶ Jurečka, V. a kol. (2010): Makroekonomie. Praha, Grada 2010. ISBN 978-80-247-3258-9

- HNP je celková hodnota celkového objemu produktů a služeb v obou oblastech národního hospodářství, bez ohledu na umístění národních podniků (v jejich vlastní zemi nebo v zahraničí).

HNP se tedy liší od HDP částkou tzv. faktorového příjmu z využití zdrojů země v zahraničí (zisk převedený do země z tamního kapitálu, které vlastní, odměna vyplácená do země občanům pracujícím v zahraničí) minus obdobný export ze země příjmu cizinců. Tento rozdíl je velmi malý: pro vedoucí západní země - ne více než 1 % HDP.

Existují 3 způsoby měření HDP a HNP: ⁷

- přidaná hodnota;
- podle příjmů;
- podle výdajů.

Analýza ukazatele HDP vypočteného podle odvětví umožňuje identifikovat poměr a roli jednotlivých odvětví při tvorbě HDP.

Odpisy (účetní) - převod v částech jako fyzické odpisy dlouhodobého majetku na hodnotu vyrobeného výrobku.

Renta - stálý typ příjmu, který majitel obdrží za použití svých prostředků ve výrobě. Výpočet HDP podle zdroje příjmů odráží primární, tj. dosud nepřerozdělený, příjem domácností, podniků a vládních agentur. Tyto příjmy lze rozdělit na mzdy (mzdy samostatně výdělečně činných osob, příjmy nezávislých pracovníků, příjmy z individuálních a rodinných partnerství a družstev), hrubý zisk (nájemné, půjčky a úroky z bank, podnikatelský zisk, odpisy) a různé druhy smíšeného příjmu a také čisté daně.

Deflátor HDP - cenový index pro výpočet ceny konstantní vyjádřené v peněžní hodnotě veškerého zboží a služeb zahrnutých v HDP.

V hospodářské a statistické oblasti se široce používají vzájemně propojené ukazatele národních účtů, které se počítají na základě HNP. Patří sem čistý národní produkt, národní příjem, osobní příjem a disponibilní příjem.

---

⁷ Pavelka, T. (2004): Makroekonomie. Cvičebnice. Praha, Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze 2004. ISBN 80-213-1137-1

Metody výpočtu HDP⁸

Výrobní (odvětvová) metoda - produkt získáme jako sumu přidaných hodnot v primárním, sekundárním a terciárním sektoru. Tím, že sčítáme jen přidané hodnoty, vyhneme se tak dvojímu započítávání meziproductů (což by HDP zkreslovalo)

Výdajová (spotřební) metoda - sčítáme výdaje na nákup finálních statků

HDP = spotřební výdaje + investice + vládní nákupy + čistý export.

$HDP = C + I + G + NX$

Důchodová (nákladová) metoda - sčítáme důchody, které plynou majitelům VF, a to před jejich zdaněním, tedy mzdy a platy, úroky získané domácnostmi a vládou, renty, důchody ze sebezaměstnání a zisky firem (zisky před zdaněním a také jejich rozdělení společníkům či akcionářům). Sečtením dostaneme čistý domácí důchod a pokud k němu přičteme odpisy (tedy znehodnocení kapitálu), získáme hrubý domácí důchod.

Čistý národní produkt je lepším ukazatelem než HNP, protože nezohledňuje odpisy. Pomocí indikátoru čistého národního produktu (NNP) je možné měřit roční objem výroby, který je ekonomika (podniky, stát, zahraniční občané) schopna spotřebovat, aniž by se snížily výrobní kapacity budoucích období. Čistý národní produkt = GNP - odpisy.

Národní příjem. Pro stanovení ukazatele celkové mzdy, procenta, zisku a nájemného, tj. plateb obdržených při výrobě HNP v daném roce, je nutné odečíst nepřímé daně od podnikatelů z čistého národního produktu.⁹ Význam tohoto výpočtu spočívá v tom, že stát, který nepřímo vybírá daně od podniků, neinvestuje nic do výroby, a proto jej nelze považovat za dodavatele hospodářských zdrojů.

Osobní příjem je příjem získaný. Část vydělaného příjmu - příspěvky na sociální pojištění, daně z příjmu právnických osob a jejich přerozdělování - není k dispozici

---

⁸ SOUKUP, Jindřich. *Makroekonomie*. 2. aktual. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.

⁹ Pavelka, T. (2004): *Makroekonomie*. Cvičebnice. Praha, Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze 2004. ISBN 80-213-1137-1

obyvatelstvu.¹⁰ Ale převod plateb, které nejsou výsledkem hospodářské činnosti zaměstnance, představují část příjmu. Osobní příjmy jako příjmy skutečně obdržené lze tak vypočítat odečtením z národního důchodu příspěvků na sociální zabezpečení, daně z příjmů právnických osob, nerozděleného zisku a přidání množství transferových plateb.

Transfer - neúčtovaný typ platby a představuje převod peněžních prostředků z jednoho na druhý.¹¹

Disponibilní příjem je k dispozici členům společnosti. Její hodnotu lze získat odečtením jednotlivých daní (příjem, osobní majetek, dědictví) od osobního příjmu. V makroekonomii takové parametry, jako je národní produkce, hrubý národní a domácí produkt, agregovaná poptávka a agregátní nabídka, míra zaměstnanosti a nezaměstnanosti, míra inflace atd. charakterizují ekonomický stav státu a jsou považovány za agregovanou formu.

3.2.1 Státní rozpočet

Státní rozpočet je plán finančního hospodaření státu. Tento plán zajišťuje politické, ekonomické, a sociální funkce státu. Státní rozpočet obsahuje odhad příjmů z různých zdrojů a rozdělení výdajů do různých kapitol.¹² Jeho prostřednictvím vláda realizuje hospodářskou politiku a uskutečňuje své programové priority.

Příjmy státního rozpočtu tvoří především daně, dále cla, poplatky, dotace, podpory, dary, prodej zpoplatněných statků a služeb a různé půjčky od státu.

Výdaje státního rozpočtu pokrývají činnosti státu, které jsou buď dané zákonem, případně ústavou (tzv. mandatorní výdaje), nebo jimiž vláda realizuje svoji politiku. Hlavními výdaji ve státním rozpočtu jsou státní výdaje v podobě nákupu veřejných statků, transferové platby v podobě subvencí firmám, transferové platby

---

¹⁰ SOUKUP, Jindřich. *Makroekonomie*. 2. aktual. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.

¹¹ SOUKUP, Jindřich. *Makroekonomie*. 2. aktual. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.

¹² SAMUELSON, Paul A.; NORDHAUS, William D. *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.

domácnostem, intervence, platby na úhradu jistiny i úroků z přijatých úvěrů nebo emitovaných státních dluhopisů.

3.2.2 Inflace

Inflace je dalším důležitým makroekonomickým ukazatelem, který ovlivňuje nezaměstnanost.¹³

Inflace je takový jev, kdy v průměru ceny v dané ekonomice rostou, tím nastává situace růstu cenové hladiny. Záporný růst cenové hladiny se nazývá deflace – vede k rozpadu trhu zapůjčených fondů. Za deflace se dlužníkům nevyplácí půjčovat peníze, protože nejsou v důsledku poklesu cenové hladiny schopni splatit vypůjčenou částku spolu s úroky. Cenová hladina (P) vyjadřuje všeobecnou úroveň cen. Nedokážeme ji v praxi změřit. Proto cenovou hladinu obvykle vyjadřujeme prostřednictvím indexu spotřebitelských cen (CPI) což je soubor (koš) spotřebních statků, které domácnosti nejčastěji spotřebovávají.

Cena spotřebitelského koše se spočítá jako:¹⁴

$$CPI = \left(\frac{\sum_{i=1}^n (p_{i,1} / p_{i,0}) * p_{i,0} * q_{i,0}}{\sum_{i=1}^n p_{i,0} * q_{i,0}} \right)$$

Vzorec inflace:

$$\pi = \frac{CPI_{n+1} - CPI_n}{CPI_n} = \frac{CPI_{n+1}}{CPI_n} - 1$$

3.3 Nezaměstnanost, jejich důvody a měření

Tržní ekonomika je nejčastěji spojena s nezaměstnaností. Nezaměstnanost je nesoulad na trhu práce, když nabídka práce převyšuje poptávku.

Pojmy „nezaměstnanost“ a „nezaměstnaní“ jsou ekonomy interpretovány dvojznačně. Mezinárodní praxe, jejíž zkušenost je shrnuta v dokumentech Mezinárodní organizace práce (ILO), vychází z ustanovení, podle kterého ten, kdo může a chce

¹³ SAMUELSON, Paul A.; NORDHAUS, William D. *Ekonomie*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.

¹⁴ SOUKUP, Jindřich. *Makroekonomie*. 2. aktual. vyd. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-219-2.

pracovat, je považován za nezaměstnaného, aktivně hledal práci, ale nemohl najít práci především kvůli nedostatku volných pracovních míst nebo nedostatečnému školení.

Nezaměstnanost má pro národní ekonomiku smíšené sociální a ekonomické důsledky. Nezaměstnanost jako sociální jev vede k chudnutí obyvatelstva. Tento proces se může stát udržitelným a vyvinout se v chronickou chudobu nebo v případě ochranných sociálních opatření státem může být zastaven.

Je třeba mít na paměti, že v nedávné minulosti nebyla pracovní činnost pro drtivou většinu lidí nejen zdrojem příjmu, ale také otázkou cti a občanské odvahy člověka. Pokud jsou dnes připraveni o možnost pracovat, je to také velká sociální tragédie.

V myslech lidí je výskyt nezaměstnanosti neoddelitelně spjat s ekonomickými reformami. Negativní postoj obyvatelstva k nezaměstnanosti lze tedy vyjádřit i odmítnutím procesu transformace ekonomiky. A to zužuje sociální základnu reform a omezuje ekonomický růst v zemi. Nezaměstnanost vede k nečinnosti člověka, což může vést k jeho degradaci. Nezaměstnanost je neoddelitelně spjata s depresí, depresivním mentálním stavem.

Pro stanovení počtu nezaměstnaných v každé zemi je nutné rozdělit celou populaci do skupin podle stupně jejich pracovní činnosti. K tomu se používají doporučení Mezinárodní organizace práce.

Nejprve jsou všichni jednotlivci rozděleni do dvou skupin: ¹⁵

1) Ekonomicky neaktivní populace - obyvatelé země, kteří nejsou součástí pracovní síly. To zahrnuje:

- žáci a studenti středních škol;
- důchodci (ze stáří a z jiných důvodů);
- osoby vedoucí domácnosti (včetně osob pečujících o děti, pacientů atd.);
- osoby v zoufalé snaze najít práci;
- osoby, které nepotřebují pracovat (bez ohledu na zdroj jejich příjmu).

2) Ekonomicky aktivní obyvatelstvo - součást zdatných občanů, kteří nabízejí svoji práci ve výrobě zboží a ve službách.

---

¹⁵ ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost. 2., přeprac. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2013. Psyché. ISBN 978-80-247-4282-3.

Na základě této struktury je stanovena úroveň ekonomické aktivity obyvatelstva - podíl počtu ekonomicky aktivních lidí na celkové populaci. Tato úroveň se vypočítá podle vzorce¹⁶

$$\text{úroveň}_{EA} = \frac{EA}{P} * 100$$

kde:

EA – počet ekonomicky aktivních

P – celkový počet obyvatel

Ekonomicky aktivní populace je zase rozdělena do dvou skupin:

1) Zaměstnaní - osoby ve věku 16 let a starší (stejně jako osoby mladšího věku), které:

- pracují za poplatek (na plný nebo částečný úvazek);
- pracují bez odměny v rodinných podnicích.

2) Nezaměstnaní - osoby od 16 let, které:

- nemají práci (výdělečné zaměstnání);
- jsou zapojeni do hledání zaměstnání (kontaktované služby zaměstnanosti atd.);
- jsou připraveni začít pracovat;
- jsou školeni ve směru státní služby zaměstnanosti.

Důvody existence nezaměstnanosti v tržní ekonomice se liší pro různé typy nezaměstnanosti.

Tekutá nezaměstnanost je detekována, když se duševní a fyzičtí pracovníci s normální prací, stanou dočasně nezaměstnaní. Vzhledem k nerovnoměrnému rozvoji jednotlivých průmyslových odvětví a regionů, zejména kvůli periodicky se opakujícím hospodářským poklesům, je poptávka po pracovní síle někdy nedostatečná a naopak poptávka po ní se v období hospodářského oživení zvyšuje. Vzhledem k souvislosti s ekonomickými cykly se taková nezaměstnanost nazývá také cyklická.

Skrytá nezaměstnanost se týká zejména části venkovských obyvatel (kteří nemohou odolat konkurenci s velkými podniky), jakož i bankrotujících drobných producentů a obchodníků. Takové rezervy práce jsou objeveny, když je zvýšená potřeba pracovníků

---

¹⁶ ČÁK, J., STARÁ, D., SEKERKA, B. Makroekonomie - teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.

rychle naplněna na úkor této části společnosti. Odhaduje se, že více než 500 milionů lidí nebo 1/3 ekonomicky aktivní populace v rozvojových zemích je nezaměstnaných nebo na částečný úvazek.

Stagnující nezaměstnanost zahrnuje lidi s extrémně nepravidelnými povoláními. Jedná se zejména o lidi žijící na náhodné práce, například pracují doma nebo pouze v určitých ročních obdobích.

3.3.1 Příčiny nezaměstnanosti a její rozmanitosti

Existuje mnoho důvodů pro výskyt nezaměstnanosti. Nejběžnější z nich jsou:

- nedostatek pracovních míst spojený s nedostatečným rozvojem určitých hospodářských odvětví;
- nízké mzdy v soukromém a / nebo veřejném sektoru. Obvykle je to způsobeno nadměrnou nabídkou pracovní síly na trhu a / nebo obecným nedostatečným rozvojem hospodářství země;
- ekonomické otřesy v zemi (celosystémová krize, selhání, prodloužená recese atd.), které vedou k bankrotu podniků a snižování počtu pracovních míst;
- přítomnost umělých překážek v právních předpisech, které brání zaměstnávání různých skupin občanů (například zákaz zastávat určité funkce bez diplomu vysokoškolského vzdělávání).

Příčiny nezaměstnanosti mohou být také demografické faktory, nedostatečné informování populace v produktivním věku o dostupnosti volných pracovních míst atd. ¹⁷

- mládeže, když mladí lidé do 31 let jsou nezaměstnaní;
- na okraji společnosti, mezi občany vedoucími asociální životní styl;
- registrovaná, kdy se za nezaměstnané považují pouze občané zapsaní na burze práce;
- skrytá, která na rozdíl od předchozího pohledu sjednocuje lidi, kteří nejsou registrováni jako nezaměstnaní, a odmítají pomáhat burzám práce;
- nestabilní, kdy se její úroveň dynamicky mění po změnách v ekonomice země.

---

¹⁷ ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost. 2.*, přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. Psyché. ISBN 978-80-247-4282-3.

3.3.2 Pojem nezaměstnanost jako sociálně - ekonomický jev. Druhy nezaměstnanosti

Nedílnou součástí tržního hospodářství je nezaměstnanost - dočasná nezaměstnanost ekonomicky aktivního obyvatelstva. Důvody tohoto jevu jsou různé.¹⁸

Za první, strukturální změny v ekonomice, vyjádřené ve skutečnosti, kdy zavedení nových technologií a zařízení vede ke snížení nadměrné pracovní síly.

Za druhé, hospodářský pokles nebo deprese, která nutí zaměstnavatele, aby snížili potřebu všech zdrojů.

Za třetí, mzdová politika vlády, kdy zvyšování minimální mzdy zvyšuje výrobní náklady a tím snižuje poptávku po práci, což ilustruje klasický model trhu práce.

Za čtvrté, sezónní změny v úrovni produkce v některých sektorech ekonomiky.

Za páté, změny v demografické struktuře obyvatelstva, zejména růst počtu obyvatel v produktivním věku se zvyšuje nabídku pracovní síly, a tedy zvyšuje pravděpodobnost nezaměstnanosti.

Na základě příčin nezaměstnanosti můžeme formulovat její hlavní formy.

Frikční nezaměstnanost je spojena s pohybem osob z jednoho zaměstnání do druhého, z jednoho místa na druhé. Důvodem pro tuto formu nezaměstnanosti je, že oba lidé a pracovní místa jsou heterogenní, a proto vyžaduje určitý čas na „vzájemné vyhledávání“.

Strukturální nezaměstnanost je spojena se změnami v technologii a se skutečností, že trh se zbožím a službami se neustále mění: zdá se, že se objevuje nové zboží, které vytlačuje staré. V tomto ohledu podniky revidují strukturu svých zdrojů, a zejména pracovních zdrojů. Zavádění nových technologií zpravidla vede buď k propuštění části pracovní síly, nebo k rekvalifikaci zaměstnanců.

Sezónní nezaměstnanost je spojena s nerovnoměrným objemem produkce prováděným některými průmyslovými odvětvími v různých časových obdobích, to znamená, že v některých měsících roste poptávka po práci v těchto odvětvích (a v důsledku toho klesá nezaměstnanost), v jiných klesá (a zvyšuje se nezaměstnanost).

---

¹⁸Khaliopva K.M.Rynok truda: zاناتost i bezrabotica M., 200. S. 246.

K odvětvím, která se vyznačují sezónními výkyvy v objemu výroby (a tím i zaměstnanosti), patří především zemědělství a stavebnictví.

Cyklická nezaměstnanost je spojena s nedostatečnou souhrnnou poptávkou po zboží a službách, což způsobuje zvýšení nezaměstnanosti v odvětvích, kde se toto zboží vyrábí.

Nakonec skrytá nezaměstnanost, která je charakteristická pro ekonomiku SSSR. Její podstatou je, že v podmínkách neúplného využití zdrojů podniku (způsobených hospodářskou krizí) podniky propouštějí pracovníky, ale převádějí je buď do režimu zkrácené pracovní doby (týden na částečný úvazek nebo pracovní den), nebo je posílají na nucenou neplacenou dovolenou. Formálně nemohou být tito pracovníci uznáni jako nezaměstnaní, ale ve skutečnosti jsou.

I přes objektivní povahu nezaměstnanosti jsou zřejmé sociální a ekonomické náklady, které generuje. Za prvé, některé nevyráběné části zboží a služeb, které by mohly být vyrobeny, kdyby osoba pracovala. Za druhé, daňové příjmy jsou sníženy: zaměstnanec dostává plat, který je zdaněn. Za třetí, životní úroveň nezaměstnané rodiny klesá, protože dávky v nezaměstnanosti jsou nižší než mzdy. Za čtvrté, psychický stav nezaměstnaných se zhoršuje, konflikty v rodině se stávají častějšími atd.

Při posuzování nezaměstnanosti jako sociálně-ekonomického jevu nelze jednoznačně konstatovat, zda je dobrý nebo špatný. Z pohledu člověka, který je ponechán bez práce, to může být tragédie. Z hlediska hospodářské dynamiky je však tento jev objektivní nutností. Jiná věc je, že stát by měl „amortizovat“ její negativní důsledky, a pracovníci by měli být ochotni profesní a pracovní mobilitě v zájmu získání zaměstnání.

Obecný rámec, v němž by měla být v procesu přechodu zohledněna nezaměstnanost, je jasný. Na jedné straně veřejný sektor neustále kolabuje, státní podniky přicházejí o zaměstnance; některé firmy se reorganizují, jiné se uzavírají. Nový soukromý sektor je tam a stále roste. Výsledkem tohoto procesu přerozdělování je nezaměstnanost.

3.3.3 Trendy a úroveň nezaměstnanosti

Přirozená míra nezaměstnanosti je podle Fuchse taková hladina nezaměstnanosti, která odpovídá stavu rovnováhy na trhu práce.

Jedná se o nejvyšší úroveň zaměstnanosti odpovídající potenciálnímu HNP. Podle koncepce přirozené úrovně je potenciálního HNP dosaženo plným zatížením fixního kapitálu, což se chápe jako situace, kdy index využití výrobní kapacity zpracovatelského průmyslu je přibližně 86 %. Míra nezaměstnanosti je přirozeně vyšší než kdykoli předtím ve frikční nebo strukturované formě.

Nezaměstnanost na přirozené úrovni je nezbytná, protože omezuje inflaci. V moderní ekonomice zatížené vysokou inflací je přirozená míra nezaměstnanosti charakterizována jako extrémně nízká (přípustná). Ve skutečnosti není přirozená míra nezaměstnanosti taková. Není to optimální. Nikdo nedokázal prokázat, že pro ekonomiku jako celek je výhodnější mít neobsazeného pracovníka než produkt, který by tento pracovník mohl vyrobit.

Obvyklé zajištění plné zaměstnanosti se nakupuje za cenu snížení účinnosti v ekonomice. Na druhou stranu má nezaměstnanost vysokou sociální cenu a přináší ekonomické škody. V tomto světle by nezaměstnanost měla být vnímána jako sociální zlo, kterému nelze zcela zabránit v důsledku nedokonalosti mechanismu regulace trhu. V praxi mluvíme o přijetí všech možných opatření ke snížení nezaměstnanosti a zajištění zaměstnanosti. Pokud tato opatření nevedou k úspěchu, je třeba zahájit systém sociální podpory a ochrany nezaměstnaných.

Obrovskou rolí v tomto systému hrají nejen dávky v nezaměstnanosti, podpora v hotovosti a materiální pomoc. Je mnohem důležitější poskytovat pomoc při hledání zaměstnání, organizovat veřejné práce, vytvářet pracovní místa. Zde přicházejí do popředí úkoly rekvalifikace a dalšího vzdělávání, vývoj nových specializací. Povinností státu je zorganizovat speciální vzdělávací síť, centra pro bezplatné školení. To nepochybně usnadní přechod na trh.

Můžeme zvýraznit následující trendy ve vývoji nezaměstnanosti v tržní ekonomice. První tendence spočívá v tom, že charakteristickým rysem plánované ekonomiky byl nadměrný počet výrobních zaměstnanců (včetně pomocných a manažerských) podniků. Přítomnost nadbytečného personálu bránila zavádění nových zařízení a technologií šetřících práci a brzdila růst produktivity práce. Na druhé straně je

potřeba platit propuštěným pracovníkům nepřiměřeně nadhodnocené výrobní náklady, což má za následek oslabení konkurenceschopnosti vyráběného zboží. Při přechodu na trh dochází k propouštění nadbytečných pracovníků kvůli potřebě zvýšit produktivitu práce a efektivitu výroby vzhledem k rostoucí konkurenci.

Hospodářské posouzení podniků při přechodu na tržní kritéria odhaluje selhání u mnoha z nich, protože se nemohou přizpůsobit reálné poptávce podle typu výrobku, jeho sortimentu, kvalitě, ceně. Pro takové podniky jsou nepravděpodobné, že by mohly být ve skutečnosti privatizovány obvyklým způsobem (který potřebuje akce bankrotu?). Měla by existovat pre-dezinfekce, a poté by byl celý podnik prodán fyzické nebo právnické osobě, která bude ochotna a schopna splatit dluhy a provádět produktivní investice. Je zřejmé, že noví majitelé budou riskovat, aby se tak jen s plným uvolněním osvobodili od průkazně zbytečných zaměstnanců. A to je další kanál doplňující nezaměstnanost.

Mnoho státních podniků vnímalo určitou liberalizaci cen jako možnost jejich nekontrolovaného růstu, aby pokryly nejen své nadměrné náklady, ale také výrazně zvýšily své příjmy (zisk a plat). Zpočátku to byl velký úspěch. Tuto situaci však nelze udržet dlouho. Nekontrolované zvyšování cen se brzy změnilo ve zvýšení nákladů na suroviny, energii, komponenty a nakonec na krizi nezaplacení napříč všemi technologickými řetězci. Zasáhl nejen potenciální bankrot, ale také mnoho podniků, jejichž produkty společnost potřebuje, ale nemohou jej zaplatit jejich spotřebitelé. Tato krize je dalším charakteristickým rysem vývoje nezaměstnanosti v tržní ekonomice.

Tržní reformy vedou k úspěchu, pouze pokud jsou doprovázeny hlubokou strukturální úpravou. Taková restrukturalizace se týká nejen mikroekonomie (restrukturalizace konkrétních podniků), ale také makroekonomie: vede ke koncentraci zdrojů na rozvoj pouze těch odvětví, která mají skutečné vyhlídky na úspěch v podmínkách tvrdé konkurence na trhu, a v důsledku toho ke zkrácení takových odvětví, po jejichž produktech není poptávka. Ekonomiky mnoha zemí, zejména postsocialistických zemí, se vyznačují hlubokými nerovnováhami, zejména nadměrným nárůstem skupiny velkých průmyslových podniků, který sloužil jako základ pro zrychlený růst vojensko-průmyslového komplexu. Přechod na tržní vztahy vede v těchto zemích k masivní strukturální nezaměstnanosti.

Spolu s výše uvedenými tendencemi nezaměstnanosti v tržní ekonomice je třeba zdůraznit specifické tendence charakteristické pro post-socialistické země. To se týká přerušení stávajících ekonomických vazeb mezi bývalými sovětskými republikami SSSR. Tyto mezery výrazně zhoršily situaci podniků z hlediska materiálové i technické nabídky a prodeje výrobků, což také přispívá ke zvýšení nezaměstnanosti.

Když už mluvíme o faktorech specifických pro bývalý SSSR, nelze ignorovat známou skutečnost přítomnosti jasně hypertrofované MIC. Normalizace jeho podílu na ekonomice slouží jako velmi hmatatelný faktor při snižování celkového počtu pracovních míst, zejména proto, že řešení problémů při přeměně vojenských podniků se v praxi zdaleka nestalo jednoduchým a rychlým. Není proto překvapivé, že v dnešní době se nezaměstnanost stala nejvíce naléhavou formou právě v oblastech, kde jsou koncentrovány vojenské továrny.

Proto jsou hlavní formy nezaměstnanosti považovány za strukturální, frikční a cyklické, jakož i za latentní a sezónní.

Rozlišují se následující typy nezaměstnanosti: částečná nucená nezaměstnanost, podmíněná nezaměstnanost, dočasná nezaměstnanost, potenciální nezaměstnanost, nedobrovolná nezaměstnanost atd.

Hlavními trendy ve vývoji nezaměstnanosti v tržní ekonomice a v podmínkách přechodu na trh jsou zvýšení počtu nezaměstnaných v důsledku propouštění nadbytečného výrobního personálu, stažení nekonkurenceschopných podniků z trhu, iracionální politiky podniků v přechodu na tržní ekonomiku a přerušení ekonomických vazeb mezi podniky v transformujících se ekonomikách v mnoha zemích. Současně se podmínky tržního hospodářství vyznačují zvyšováním produktivity práce a efektivnosti výroby a racionálnější strukturou zaměstnanosti.

4 Vlastní práce

4.1 Analýza dopadu rozpadu Sovětského svazu na míru nezaměstnanosti v Republice Kazachstán a Běloruské Republice

4.1.1 Představení Republiky Kazachstán včetně ekonomických ukazatelů.

Republika Kazachstán - země ve středu Eurasie, větší část patří k Asii, menší do Evropy. Rozloha je 2 724 902 km². Populace podle sčítání lidu v roce 2009 činila 16 004 800 lidí, podle odhadů Státního statistického výboru k 1. únoru 2020 - 18 653 500 lidí.¹⁹

Hustota obyvatelstva je jednou z nejnižších: méně než 6 lidí na kilometr čtvereční. Hlavním městem je Nur Sultan. Největším městem s více než 1,8 milionu obyvatel je Alma-Ata. Z hlediska velikosti území zaujímá 9. místo na světě, 2. místo mezi zeměmi SNS (po Rusku), 42. místo HDP podle PPP a 64. místo podle počtu obyvatel.

Stejně jako všechny bývalé sovětské republiky zažil Kazachstán na začátku 90. let vážné hospodářské šoky, ale na počátku dvacátých let začalo hospodářské oživení a roční růst hrubého domácího produktu v té době dosáhl 7 %. Ve srovnání se středoasijskými sousedy měl Kazachstán poměrně vysokou úroveň HDP na obyvatele, která v roce 2010 dosáhla 12 800 USD na osobu. To umožnilo Kazachstánu obsadit 90. místo v globálním žebříčku.²⁰

Inflace v Kazachstánu v prosinci 2019 činila 0,7 %, od začátku roku 2019 - 5,4 %, informoval Statistický výbor Ministerstva národního hospodářství. Inflace v Kazachstánu v roce 2018 činila 5,3 %.

---

¹⁹ Demograficheskiy prognos respubliky Kazakstan: osnovniy trendy, vyzovy, prakticheskie rekomendacii. Elektronnyy resurs: http://www.akorda.kz/upload/nac_komissiya_po_delam_zhenshin.pdf 0 (06.11.2019).

²⁰ Sovremennoe sostojanie rynka truda v Kazakhstane. Broshura/ Pod redakciei. Z.K. Shukenovoi. – Astana: Kazakstansii institute strategiceskich issledovanii pri prezidenteRespubliki Kazakhstan, 2017. – 100 s.

Zahraniční dluh Kazachstánu činil 158,3 miliard dolarů k 1. červenci 2019. Příjem přímých zahraničních investorů se v první polovině roku 2019 snížil o 2,8 % na 10,8 miliardy USD v 2019 roce.²¹

Situace se státním rozpočtem v Kazachstánu je následující. Schodek státního rozpočtu v Kazachstánu se v lednu 2020 zvýšil na 87 645 milionů KZT (0,195 miliardy USD). Maximální přebytek dosáhl 640 347 milionů KZT a schodek 1 356 975 milionů KZT.²²

Objem vládních výdajů v Kazachstánu se ve třetím čtvrtletí roku 2019 zvýšil na 4 258 345 mil. KZT (9,453 mld. USD). Maximální objem dosáhl 5 744 571 mil. KZT a minimální 150 857 mil. KZT.

Objem státních příjmů v Kazachstánu klesl v lednu 2020 na 1 123 263 milionů KZT (2,494 miliardy USD). Maximální objem dosáhl 12 758 479 milionů KZT a minimální 53 663 milionů KZT.²³

4.1.2 Představení Běloruské Republiky včetně ekonomických ukazatelů.

Běloruská republika je státem ve východní Evropě. Populace k 1. lednu 2019 je 9 475 174 obyvatel, území je 207 595 km². Zaujímá 93. místo z hlediska počtu obyvatel a 84. místo na světě.²⁴ Hlavním a největším městem státu je Minsk. Oficiální jazyky jsou běloruský a ruský. Míra inflace v Bělorusku v lednu 2019 činila 0,88 %, což je o 0,10 více než v prosinci 2018 a o 0,13 více než v lednu 2018. Spolu s tím inflace od začátku roku 2019 činila 0,88 % a na ročním základě 5,78 %.

Podle inflace zaujímá Bělorusko v roce 2019 7. místo ve světě.

Index deflátoru HDP, který ukazuje změnu obecné úrovně cen zboží a služeb, vzrostl v roce 2019 ve srovnání s předchozím rokem o 6,5 %. V roce 2020 hodlá

---

²¹ Demograficheskiiii prognoz respubliky Kazakstan: osnovnii trendy, vyzovy, prakticheskie rekomendacii. Elektronny resurs: http://www.akorda.kz/upload/nac_komissiya_po_delam_zhenshin.pdf 0 (06.11.2019).

²² Systematic Country Diagnostic: Towards a Competitive, Inclusive and Dynamic Belarus <http://documents.worldbank.org/curated/en/602921520877070059/pdf/Belarus-SCD-03072018.pdf>

²³ Analytical resource https://www.theglobaleconomy.com/Belarus/Unemployment_rate/ (date of the application: 06.11.2019)

²⁴ Systematic Country Diagnostic: Towards a Competitive, Inclusive and Dynamic Belarus <http://documents.worldbank.org/curated/en/602921520877070059/pdf/Belarus-SCD-03072018.pdf>

běloruská vláda zvýšit svůj hrubý domácí produkt o 2,8 %. Podle plánů by měl růst HDP v prvním čtvrtletí činit 0,7 %, v prvním pololetí 1,6 %, v lednu až září 2,2 %.

Zahraněční veřejný dluh Běloruska se podle ministerstva financí od začátku roku 2018 zvýšil o 3,1 miliardy dolarů, tj. o 22,6 % (s přihlédnutím ke kurzovým rozdílům) a k 1. lednu činil 16,7 miliardy dolarů. Zahraněční státní dluh k 1. lednu 2019 činil 16,9 miliardy USD, od začátku roku vzrostl o 0,2 miliardy USD (včetně kurzových rozdílů), nebo 1,0 %. K 1. lednu 2020 činil veřejný dluh 44,8 miliard rublů a od začátku roku se snížil o 1,3 % (0,6 miliardy rublů), nebo 33,7 % HDP s prahovou hodnotou nejvýše 45 % HDP, vnější veřejný dluh 27,1 % HDP, domácí veřejný dluh 6,6 % HDP. K 1. lednu 2020 činil vnější veřejný dluh 17,1 miliardy USD, přičemž od začátku roku vzrostl o 0,2 miliardy USD (s ohledem na kurzové rozdíly), neboli o 1,4 %.²⁵

Pro rok 2019 se předpokládají konsolidované rozpočtové příjmy (soubor příjmů republikových a místních rozpočtů) ve výši 37,8 miliard rublů. Podíl příjmů na HDP v roce 2019 se odhaduje na 29,2 %.

Příjmy z daní z republikového rozpočtu za rok 2019 tvoří daň z přidané hodnoty - 8,7 miliardy rublů, příjem ze zahraniční ekonomické činnosti - 4,4 miliardy rublů, spotřební daně - 2,4 miliardy rublů, daň z příjmu - 1,7 miliardy rublů, ostatní daňové příjmy - 1,2 miliardy rublů. V roce 2019 činí maximální rozpočtový schodek v Minsku na konci roku 212,18 milionů rublů, konsolidovaný rozpočet regionu Brest je 49 562 200 rublů, region Vitebsk 12 225 800 rublů, region Gomel 10 304 599 rublů, region Mogilev 13 199 400 rublů.²⁶

4.1.3 Analýza nezaměstnanosti a životní úrovně v Republice Kazachstán od roku 1991 do současnosti

Populace Kazachstánu na začátku roku 1991 byla 16,4 milionu lidí a na začátku roku 2000 klesla na 14,9 milionu lidí. Od roku 2002 tento ukazatel neustále roste a na

---

²⁵ Analytical resource https://www.theglobaleconomy.com/Belarus/Unemployment_rate/ (date of the application: 06.11.2019)

²⁶ World Employment and Social Outlook: Trends 2019 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—dgreports/—dcomm/—publ/documents/publication/wcms_670542.pdf (date of the application: 06.11.2019)

začátku roku 2012 činil 16,7 milionu lidí. Výrazný pokles populace v 90. letech byl spojen s odchodem některých etnických skupin do trvalého bydliště v jejich historické vlasti a poklesem porodnosti. Od roku 2003 začal růst populace v zemi.

Hlavním zdrojem růstu je přirozený růst.²⁷ Míra nezaměstnanosti v Kazachstánu je uvedena v tabulce.

Tabulka 1 Míra nezaměstnanosti v Kazachstánu.

Rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Míra nezaměstnanosti	7,0	9,8	10,1	11,0	13,0	13,0	13,0	13,1
Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Míra nezaměstnanosti	13,1	13,5	12,8	10,4	9,3	8,8	8,4	8,1
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Míra nezaměstnanosti	7,8	7,3	6,6	6,6	5,8	5,4	5,3	5,2
Rok	2015	2016	2017	2018	2019			
Míra nezaměstnanosti	5,0	5,1	5,0	5,0	5,0			

Zdroj: Vlastní zpracované dle <http://svspsb.net/> (2018)

Od prvních dnů nezávislosti kladl Kazachstán svou prioritu na snižování chudoby a zvyšování příjmů. Za tímto účelem byly v zemi vytvořeny příznivé podmínky k zajištění zaměstnanosti a rozvoje podnikání, ke zvýšení dostupnosti služeb veřejného zdravotnictví, vzdělávání a infrastruktury (čistá pitná voda, veřejné služby, dopravní infrastruktura).

²⁷Demografická předpověď Kazašské republiky: hlavní trendy, výzvy, praktická doporučení.

Elektronický zdroj:

http://www.akorda.kz/upload/nac_komissiya_po_delam_zhenshin/deomgrafie/politika.pdf (06.11.2019)

Mechanismy poskytování cílené sociální pomoci sociálně zranitelným skupinám obyvatelstva se neustále zlepšují.

Příznivé vnější ekonomické prostředí přispělo k rychlému růstu příjmů na obyvatele a významnému snížení úrovně chudoby v zemi.

Podle národních definic se podíl populace s příjmy pod úrovní životního minima v roce 2018 ve srovnání s rokem 2001 snížil 11krát ze 46,7 % na 4,3 %. Současně portrét chudoby v Kazachstánu má regionální diferenciaci a je výraznější ve venkovských oblastech. Venkovská chudoba 2,7krát převyšuje městskou chudobu.

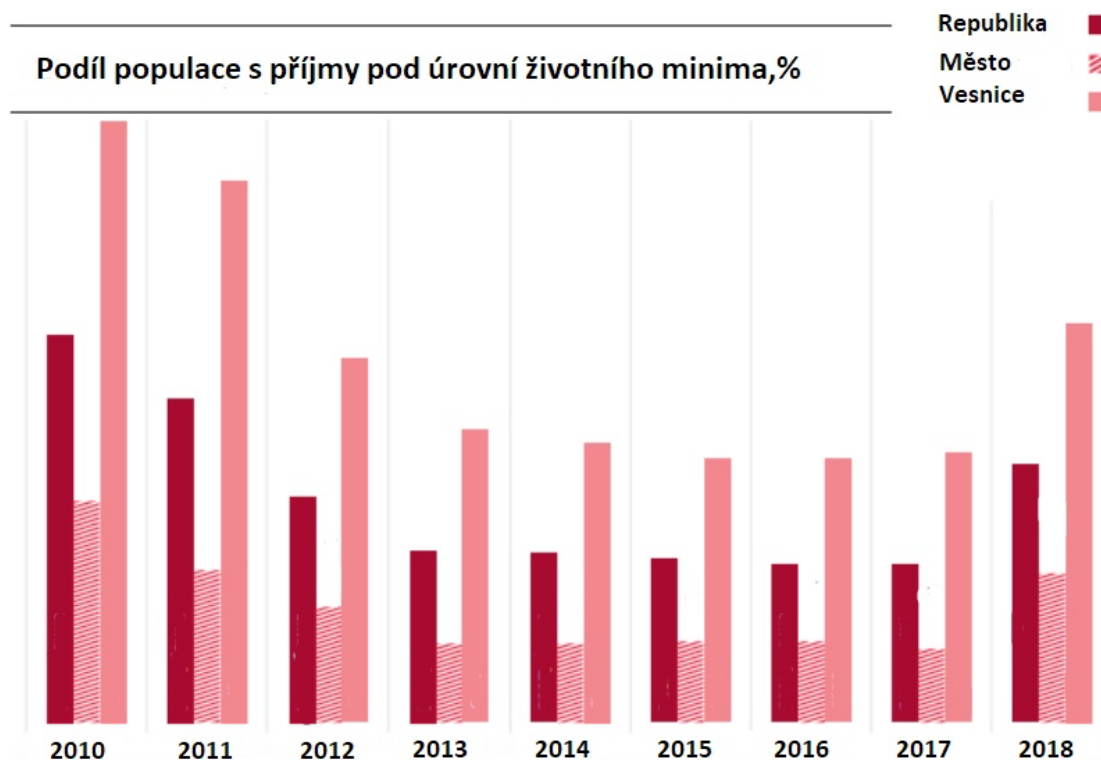
Mezi lety 2000 a 2013 se decimální koeficient - poměr příjmů 10 % populace s nejvyššími příjmy a 10 % populace s nejnižšími příjmy - téměř snížil na polovinu a koeficient Gini, který byl na začátku století 35,4, se také snížil, v roce 2013 klesl na 26,3. Jedná se o velmi nízký ukazatel nerovnosti a je to ještě patrnější v kontextu dynamicky se rozvíjející ekonomiky - Kazachstán vyniká proti svým sousedům v regionu, kteří mají podobnou úroveň rozvoje, a to jak z hlediska vznikajícího trendu, tak z hlediska současné úrovně.

Problémy spojené s udržení inkluzivního růstu neztratily význam: velký rozdíl v úrovni příjmů mezi regiony, výrazná nerovnost mezi městem a vesnicí a překážky na trhu práce pro určité skupiny obyvatelstva.

Důkazy však naznačují, že nedávné oživení ekonomiky přispělo k významnému snížení chudoby a nerovnosti. V roce 2016 činila ekonomicky aktivní populace 9 milionů, což představuje nárůst o 1,9 % za pětileté období. Současně se úroveň ekonomické aktivity mírně snížila o 1,7 procentního bodu a činila 70 %.

V ekonomicky aktivní populaci je 8,6 milionu lidí klasifikováno jako zapojených do ekonomických činností a 0,5 milionu lidí jako nezaměstnaných. Ve srovnání s rokem 2012 se počet nezaměstnaných snížil o 29,3 tis., tj. o 6,2 %, jak ukazuje obrázek.

Obrázek 2 Podíl obyvatel Kazachstánu na příjmu pod úrovní životního minima

Zdroje: zpracováno dle sustainabledevelopment.un.org (2019)

Oficiální míra nezaměstnanosti v Kazachstánu vykazuje určitou genderovou nerovnováhu. V roce 2015 činil podíl nezaměstnaných žen 5,7 % ve srovnání se 4,3 % u mužů. Podle oficiálních statistik za rok 2015 činil počet žen v nezaměstnané populaci 56,1 % a v ekonomicky neaktivní populaci 63 %. Část této mezery lze vysvětlit skutečností, že ženy častěji čerpají mateřskou dovolenou za účelem péče o dítě.

Nicméně, po roce 2014 mezi těmi, kteří požádali o zaměstnanost ve venkovských oblastech, tvoří ženy 54 % nezaměstnaných, což naznačuje, že nezaměstnané ženy aktivně hledají práci. Míra nezaměstnanosti žen může být vyšší v závislosti na oblasti činnosti.

Například v zemědělství, kde dochází k poklesu počtu zaměstnaných lidí, pracuje více žen. Samostatně výdělečně činné ženy a muži v Kazachstánu neposkytují příspěvky do penzijního fondu, ani pobírají sociální pojištění, a proto jsou méně ekonomicky chráněny a mají nestabilní pracovní podmínky. V zemi byla přijata opatření ke snížení neformální samostatné výdělečné činnosti, a to i u žen, a bylo dosaženo poměrně dobrých

výsledků. V roce 2010 tvořily ženy více než 50 % samostatně výdělečně činných osob, ale do roku 2015 se procento samostatně výdělečně činných žen snížilo na 46 %.

V roce 2015 bylo 24 % ekonomicky aktivních žen samostatně výdělečně činných ve srovnání s 27 % samostatně výdělečně činných mužů. Většina samostatně výdělečně činných žen pracuje v následujících dvou kategoriích: zemědělství, lesnictví a rybolov (50 %) a velkoobchod a maloobchod (33 %). Samostatně výdělečně činní muži zpravidla pracují také v těchto odvětvích, jakož i v odvětví dopravy, skladování a stavebnictví. Zástupci vlády dotazovaní v rámci tohoto hodnocení informovali o plánovaných nových opatřeních v důchodové reformě, která by vyrovnávala věk odchodu do důchodu žen a mužů (v současnosti 58 let pro ženy a 63 let pro muže) a poskytovala více výhod pro samostatně výdělečně činné osoby a pracovníky - většinou ženy na mateřské dovolené pro péči o dítě.²⁸

Došlo ke zvýšení životní úrovně a blahobytu. Díky ekonomickému růstu se situace domácností v Kazachstánu od konce 90. let výrazně zlepšila. V letech 1999 až 2014 se míra nezaměstnanosti neustále snižovala a reálné mzdy se zdvojnásobily.

Míra chudoby na vnitrostátní prahové hodnoty se snížila z necelých 50 % na začátku tohoto století na 2,7 % v roce 2015. Data Světové banky jsou ještě optimističtější - podíl populace s příjmem nižším než 3,10 USD za den (v cenách roku 2011) klesl z téměř třetiny v roce 2001 na 0,26 % v roce 2013. Od roku 1995 Kazachstán neustále roste v žebříčku indexu lidského rozvoje OSN a svou pozici 1 % ročně rychle zlepšuje.²⁹

Míra nezaměstnanosti obyvatelstva Kazachstánu nad 65 let je velmi nízká, protože nezaměstnaní lidé tohoto věku se zpravidla již nepovažují za pracující.

Kazachstán má potíže s financováním vzdělávacího systému. Registrovaná úroveň státního financování vzdělávání činila v roce 2013 3,8 % HDP, zatímco v roce 2012 to bylo u zemí OECD průměrně 5,6 %. Kromě toho je financování obvykle určováno na základě uvážení a přírůstku podle okresů. Pokud jde o trh práce, Kazachstán dosáhl dobrých ukazatelů zaměstnanosti a činnosti, ale ke zlepšení kvality pracovních míst lze udělat mnohem více.

---

²⁸ Současný stav trhu práce v Kazachstánu: brožura / Ed. Z.K. Shaukenova. - Astana: Kazašský institut pro strategická studia, 2017. - 100 s.

²⁹ Kazachstán: Hodnocení rovnosti žen a mužů, prosinec 2018

<https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/501696/kazakhstan-country-gender-assessment-ru.pdf> (дата обращения: 06.11.2019)

Asi 20 % populace v produktivním věku je zapojeno do neformálního sektoru, obvykle v oblastech s nízkými platy, omezeným přístupem k dalšímu vzdělávání a nedostatečným pokrytím systémy sociálního zabezpečení a ochrany práce. Poměrně velká část populace (30 %) je samostatně výdělečně činná. Zvláštní pozornost je třeba věnovat takovým kategoriím populace, jako jsou mladí lidé, starší občané a lidé se zdravotním postižením. Přestože nízká nezaměstnanost mládeže je v Kazachstánu reformou: úspěchy, výzvy a vyhlídky patří mezi nejnižší na světě, mladí pracovníci jsou obvykle zaměstnáni v oblastech se špatnými pracovními podmínkami a nízkými mzdami, často v neformálním sektoru. Mezinárodními normami, se počet osob se zdravotním postižením v Kazachstánu snížil a v roce 2010 představoval 3,5-3,7 %, vzhledem k úzké definici zdravotního postižení přijaté v zemi. Lidé se zdravotním postižením, kteří neztratili schopnost pracovat, si jen zřídka mohou udržet své zaměstnání. Je méně pravděpodobné, že budou pracovat na plný úvazek a udrží se na pracovišti. Starší občané mají tendenci přestat pracovat dříve, než dosáhnou důchodového věku, a ti, kteří pokračují v práci, často přijímají málo placená zaměstnání. Předčasný odchod do důchodu je často spojen s institucionálními faktory, jako je nízký věk odchodu do důchodu, nedostatek pobídek k pokračování v práci po odchodu do důchodu a v mnoha případech špatné zdraví.

Vláda přijímá opatření ke zvýšení aktivity žen na trhu práce. Úroveň ekonomické aktivity žen je 61 %, což je o něco méně než průměr OECD 62 % a vyšší než v mnoha zemích OECD.

Stejně jako v oblasti OECD je postavení žen z hlediska zaměstnanosti a hospodářské činnosti horší než mužů. Ženy stále převládají v tzv. „ženských“ odvětvích ekonomiky a v průměru vydělávají pouze 67 % mzdy mužů. Míra zaměstnanosti žen v malých a středních podnicích se zvýšila, ale v takových společnostech pracovní podmínky často nesplňují normy. Ženy jsou stále slabě zastoupeny ve vedoucích pozicích - podle Světové banky je podíl velkých korporací vedených ženami pouze 4,2 %. Navzdory dostupnosti vzdělání a vysoké míře zápisu na univerzity ženy studují hlavně v „tradičních“ oborech.³⁰

---

³⁰ Reformy v Kazachstánu: úspěchy, výzvy a vyhlídky. Elektronický zdroj:<http://www.oecd.org/eurasia/countries/Eurasia-Reforming-Kazakhstan-Progress-Challenges-Opport.pdf> (дата обращения: 06.11.2019)

Pracovní zdroje v Kazachstánu nejsou využívány správně. Objem výroby je snížen v mnohem větší míře než počet zaměstnanců a přebytek práce dříve existující v mnoha podnicích se stal zřejmým.

Nabídka pracovní síly roste rychleji než poptávka po ní. Z toho vyplývá, že cena práce najatého pracovníka klesá a cena na pracovišti stoupá, z tohoto důvodu je obtížné najít práci a konkurence mezi nezaměstnanými vzrůstá, a mezi těmi, kteří již byli zaměstnáni, existuje strach ze ztráty zaměstnání. Proto je v zemích, kde je tržní ekonomika vlastní, nezaměstnanost ústředním problémem ve společnosti.³¹

Kazachstánu je však podpora podnikání stále nedostatečně rozvinutá. 16.ledna 2018 na zasedání vlády Kazachstánu pod vedením premiéra Kazachstánu Bakhytzhana Sagintayeva se na toto téma diskutovalo a byl jednomyslně schválen projekt „Národní plán opatření na realizaci poselství hlavy státu dne 10. ledna 2018“.³²

V Kazachstánu musí být přijata významná opatření k boji proti nezaměstnanosti, protože jde o důležitý státní problém, který může mít závažné důsledky. Podstatným krokem při řešení tohoto problému může být rozvoj samostatné výdělečné činnosti obyvatelstva. Myšlenka samostatné výdělečné činnosti spočívá v tom, že osoba, která se zajímá o práci, si najde zdroj příjmu, který zajistí její důstojnou existenci, ale zároveň nebude v rozporu se zákony.

4.1.4 Analýza nezaměstnanosti a životní úrovně v Běloruské republice od roku 1991 do současnosti

Ve druhé polovině osmdesátých a začátkem devadesátých let byly v ekonomice a politickém životě SSSR nastíněny krizové jevy, které mohly ovlivnit nejen situaci unijních republik. Během tohoto období se národní hospodářství BSSR vyvíjelo velmi protichůdně. Spolu s růstem ekonomického potenciálu republiky, nevýznamným rozpočtovým deficitem a relativní rovnováhou spotřebitelského trhu byl zaznamenán pokles hlavních ekonomických ukazatelů. Sovětský systém centralizace ekonomiky odhalil své selhání:

---

³¹ Oficiální web velvyslanectví Republiky Kazachstán v Ruské federaci
https://www.kazembassy.ru/rus/respublika_kazakhstan/obshaya_informaciya/ (дата обращения: 06.11.2019)

³² Informační zdroj: https://kz.expert.ru/materials/analitika/62_o_realnom_urovne_bezrabotici (дата обращения: 06.11.2019)

zastaralý model řízení nesplnil nové požadavky na ekonomické zájmy státu, začaly konflikty mezi centrem a regiony. To vedlo ke zpomalení hospodářského rozvoje v celém bývalém Sovětském svazu.

Od poloviny 90. let počet obyvatel Běloruska postupně klesá. Maximálního počtu bylo dosaženo v roce 1994 a v té době činil více než 10 240 tisíc lidí. V následujících letech se počet obyvatel každých pět let snížil přibližně o 200 tisíc lidí. V posledních letech se tato dynamika poněkud zpomalila a signalizovala mírné zlepšení demografické situace v Bělorusku. Zatímco na konci 90. let a v polovině roku 2000 činil roční pokles 40–50 tisíc osob, v roce 2007 se počet obyvatel Běloruska snížil o 35 tisíc, v roce 2008 - 25 tisíc, v roce 2009 - jen 18 tisíc.³³

Míra nezaměstnanosti v Bělorusku zůstala beze změny na úrovni 0,30 % v lednu z 0,30 % v prosinci 2018. Míra nezaměstnanosti v Bělorusku v průměru činí 1,09 % od roku 1995 do roku 2019 a dosáhl maxima 4 % v prosinci 1996 a rekordní minima 0,30 % v říjnu 2018.³⁴

Tabulka 2 Míra nezaměstnanosti v Bělorusku

Belarus Labour	Poslední	Předchozí	Nejvyšší	Nejnižší	Jednotka
Míra nezaměstnanosti	0.30	0.30	4.00	0.30	procent
Zaměstnané osoby	4329.70	4334.10	4690.40	4296.70	tisíc
Nezaměstnané osoby	11.60	12.00	146.10	11.60	tisíc
Mzdy	1108.50	1117.80	1128.50	0.00	BYN/ Měsíc
Růst mezd	13.20	15.90	115.90	5.72	procent
Minimální mzda	330.00	305.00	330.00	0.20	BYN/ Měsíc
Obyvatelstvo	9.49	9.51	10.24	8.20	Million
Důchodový věk žen	56.00	55.50	56.00	55.00	
Důchodový věk mužů	61.00	60.50	61.00	60.00	
Životní mzda rodiny	515.00	500.00	515.00	500.00	BYN/ Měsíc
Životní mzda jednotlivce	265.00	255.00	265.00	255.00	BYN/ Měsíc
Mzdy vysoce kvalifikovaných	589.00	570.00	589.00	489.00	BYN/ Měsíc
Mzdy vysoce kvalifikovaných	395.00	376.00	395.00	323.00	BYN/ Měsíc

Zdroje: zpracováno dle Analytical resource <https://tradingeconomics.com/> (2019)

³³ Oficiální webová stránka Mezistátní statistické komise CIS <http://www.cisstat.com/> (přístup: 11/06/2019)

³⁴ Analytical resource https://www.theglobaleconomy.com/Belarus/Unemployment_rate/ (date of the application: 06.11.2019)

V Bělorusku, míra nezaměstnanosti určuje počet lidí, kteří aktivně hledají práci jako procento pracovní síly. Tato stránka obsahuje - Bělorusko míra nezaměstnanosti - skutečné hodnoty, historická data, předpověď, graf, statistiky, ekonomický kalendář a zprávy. Míra nezaměstnanosti v Bělorusku - aktuální údaje, historická tabulka a kalendář vydání - byla naposledy aktualizována v listopadu 2019.³⁵

V poslední době úroveň registrované nezaměstnanosti v Běloruské republice klesá. Mnoho nezaměstnaných občanů se však nezaregistruje u služeb zaměstnanosti kvůli nízké výši dávek, které jsou navíc vypláceny pouze během prvních šesti měsíců. Minimální dávka v nezaměstnanosti v Běloruské republice k 1. lednu 2018 byla 24,5 BYN. To je o 1,5 BYN více než v roce 2017. Kromě toho se musí nezaměstnaní účastnit sociální práce, aby mohli pobírat dávky.³⁶ V důsledku toho v zemi dochází ke skryté nezaměstnanosti. Vládní opatření na podporu zaměstnanosti zahrnují: podporu hledání trvalého zaměstnání; zapojení nezaměstnaných do veřejných prací; zajištění rekvalifikace nezaměstnaných do více poptávaných profesí; poskytování sociální pomoci při znovu usídlování nezaměstnaných občanů a jejich rodin na nové místo pobytu v souvislosti se zaměstnáním.³⁷

V Běloruské republice byla zřízena republiková banka pro volná pracovní místa, jejím hlavním cílem je informovat obyvatelstvo o dostupnosti pracovních míst.³⁸

Tabulka 3 Míra nezaměstnanosti v v Běloruské republice

Rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Míra nezaměstnanosti	0,1	0,5	1,4	2,1	2,9	4	2,8	2,3
Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Míra nezaměstnanosti	2,1	2,1	2,3	2,7	3,1	2,5	1,7	1,4

³⁵ Analytical resource <https://tradingeconomics.com/belarus/unemployment-rate?embed> (date of the application: 06.11.2019)

³⁶ Sledování stavu národních trhů práce zemí Společenství nezávislých států 2015–2018. Mezistátní statistický výbor SNS. - M.: 2019. - 51s // http://www.cisstat.com/rus/Monitoring_labour2015-2018.pdf (дата обращения: 06.11.2019)

³⁷ Oficiální web Ministerstva práce Běloruské republiky <http://mintrud.gov.by/ru/sostojanie> (přístup: 11/06/2019)

³⁸ Národní statistický výbor Běloruské republiky <http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/trud/godovye-dannye/uroven-ofitsialno-zaregistrirrovannoi-bezrobotitsy-po-oblastyam-i-g-minsku/> (дата обращения: 06.11.2019)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Míra nezaměstnanosti	1,7	1,4	1,1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5
Rok	2015	2016	2017	2018	2019			
Míra nezaměstnanosti	0,5	0,9	1	0,8	0,8			

Zdroje: vlastní zpracováno dle <http://svspb.net/>, Světová míra nezaměstnanosti v roce 2018

Charakteristickým rysem současné fáze vývoje trhu práce v Běloruské republice je vznik a růst nezaměstnanosti ve všech jejích formách. Pokud v roce 1991 činila míra nezaměstnanosti 0,04 %, v roce 1992 již 0,53 %, pak v roce 1993 - 1,5 %. Míra nezaměstnanosti 1,5 % není sama o sobě vysoká, ale běloruský trh práce se vyznačuje vysokou mírou růstu nezaměstnanosti a přítomností skryté nezaměstnanosti, která se podle odborníků Republikového centra zaměstnanosti odhaduje na 9 %, a podle výpočtů Státního ekonomického plánování Běloruské republiky na 20 – 30 %.

Nezaměstnanost v republice přesáhla frikční (tj. kvůli pauze při změně zaměstnání), protože hlavními zdroji vstupu do řad nezaměstnaných jsou osoby propuštěné z výroby (26,5 %), propuštěné samostatně (34 %), absolventi vzdělávacích institucí (15 % z celkového počtu nezaměstnaných) v roce 1993.

Z hlediska struktury nezaměstnanosti v Běloruské republice převládaly v letech 1991-1993 tyto trendy, došlo k poklesu podílu žen na počtu nezaměstnaných (ze 74,5 % v roce 1991 na 66 % v roce 1993); omlazení kontingentu nezaměstnaných (podíl nezaměstnaných do 25 let se zvýšil z 10,1 % na 36,7 % a ve věku 50 let se snížil ze 17 % na 5,5 %); snížení úrovně vzdělání nezaměstnaných (podíl nezaměstnaných s vysokoškolským vzděláním poklesl ze 60 % v roce 1991 na 17 % v roce 1993); zvýšení počtu nezaměstnaných (podíl nezaměstnaných nad 1 rok byl 4 % v roce 1993 a podíl nezaměstnaných po dobu 6 měsíců na 1 rok vzrostl z 10 % v roce 1992 na 28 % v roce 1993). Tyto změny jsou podobné globálním trendům v nezaměstnanosti.³⁹

Ve srovnání s mírou nezaměstnanosti v sousedních zemích vypadá běloruská nezaměstnanost na méně než 1 %. Například Polsko je kolem 10 procent, Litva a Litva okolo 15 procent a Ukrajina více než 8 procent.

³⁹ Oficiální web Ministerstva hospodářství Běloruské republiky <http://economy.gov.by/ru/> (přístup: 11/06/2019)

Není divu, že úřady v Minsku se snaží tato čísla prezentovat jako pozoruhodný úspěch tzv. „Běloruského socioekonomického modelu“. Pokud věříte oficiální statistice nezaměstnanosti, tak máte šanci získat zaměstnání, můžete sledovat svou nezaměstnanost a hledat po celé zemi dvě pracovní nabídky a šest pracovníků na jednu nezaměstnanou osobu v Minsku.

Podle Národního statistického výboru, celkový počet propuštěných zaměstnanců napříč všemi sektory ekonomiky v roce 2011 byl vyšší než počet těch, kteří byli najati v průběhu roku. Jednoduchý výpočet ukazuje, že pouze tito lidé představují téměř 1,5 % míry nezaměstnanosti. A pokud přidáme ty, kteří byli nezaměstnaní na začátku roku 2011, počet se bude dále zvyšovat. Je tedy zřejmé, že oficiální údaje o nezaměstnanosti nejsou správné.

Tento statistický trik má jednoduché vysvětlení. Národní statistický výbor počítá jako nezaměstnané pouze ty, kteří se registrují u agentur práce. Do statistiky nejsou zahrnuti ti, kteří jsou skutečně nezaměstnaní, ale nezaregistrují se u agentur práce.⁴⁰

Bělorusko má svá vlastní pravidla a předpisy pro evidenci nezaměstnaných občanů. Podle současných standardů jsou za nezaměstnané v naší zemi považováni pouze lidé v produktivním věku, kteří jsou registrováni na burze práce. Dostávají dávky v nezaměstnanosti a mají nárok na pomoc při hledání zaměstnání.

Podle oficiálních údajů Ministerstva práce Běloruska celková míra nezaměstnanosti v Bělorusku na konci března 2018 činila pouze 0,5 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Pro srovnání: na konci března 2017 byla nezaměstnanost 1 %.

Tabulka 4 Změny míry nezaměstnanosti v Bělorusku od roku 2000 do roku 2019

Rok	Míra nezaměstnanosti v Bělorusku (tisíce lidí)	Míra registrované nezaměstnanosti (% pracovní síly)
2018	12,5	–
2017	22,9	0,5
2016	35,3	0,8
2015	43,3	1,0
2014	24,2	0,5
2013	20,9	0,5
2012	24,9	0,5
2011	28,2	0,6

⁴⁰ information resource <https://belarusdigest.com/story/the-lie-of-full-employment/> (date of the application: 06.11.2019)

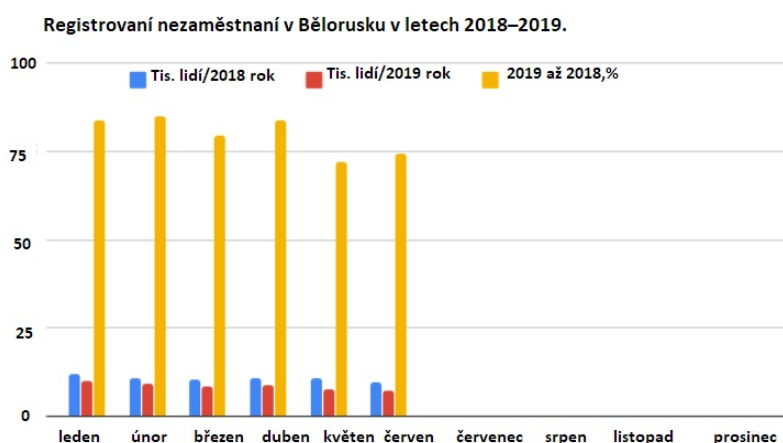
2010	33,1	0,7
2009	40,3	0,9
2008	37,3	0,8
2007	44,1	1,0
2006	52,0	1,1
2005	67,9	1,5
2004	83,0	1,9
2003	136,1	3,1
2002	130,5	2,9
2001	102,9	2,3
2000	95,8	2,1
1995	131,0	2,9

Zdroje: vlastní zpracováno dle Leonovich. 2019

K 1. listopadu 2019 míra registrované nezaměstnanosti činila 0,3 % pracovní síly a nezměnila se ve srovnání s obdobím 1. listopadu 2018 (to byla také 0,3 %). Koefficient napětí na trhu práce v zemi byl 0,1 nezaměstnaného na jedno volné pracovní místo.

Obecně se rok 2019 vyznačuje zvýšením poptávky po práci. Od 1. června 2019 byly úřady práce, zaměstnanosti a sociální ochrany informovány o dostupnosti 85,4 tis. volných pracovních míst, což v porovnání se stejným obdobím předchozího roku činilo 122,2 procenta. Statistické ukazatele registrované v Běloruské republice za poslední období jsou znázorněny na obrázku.

Obrázek 3 Statistické ukazatele registrované v Běloruské republice

Zdroje: zpracováno dle Informačního portálu <https://myfin.by/> (2019)

S přijetím Národní strategie udržitelného rozvoje Běloruské republiky do roku 2010 a některých dalších základních dokumentů v roce 1996 byly identifikovány hlavní směry dalšího sociálně-ekonomického rozvoje země. Při posuzování důsledků nezaměstnanosti je

třeba uznat, že může mít negativní i pozitivní dopady na všechny přímo nebo nepřímo postižené osoby.

Mezi negativní důsledky patří pokles hrubého domácího produktu, zvýšení vládních výdajů, ztráta pravidelného příjmu, zvýšení trestné činnosti, zhoršení rodinné situace a další, a pozitivní přítomnost kvalifikované pracovní síly na trhu práce, schopnost posoudit své silné stránky a potenciál, učit se a rekvalifikovat. Vysoká nezaměstnanost je však jednoznačně považována za negativní jev.

Podle Národního statistického výboru Běloruské republiky zůstává míra nezaměstnanosti v zemi za posledních 9 let nízká a pohybuje se od 0,4 do 1 %. Maximální míra nezaměstnanosti v Bělorusku byla zaznamenána v roce 2015, kdy byl počet nezaměstnaných 43,3 tis. osob, a minimum - v roce 2018, kdy byl počet nezaměstnaných pouze 15,6 tis..⁴¹ Podle odhadů Rozvojového programu OSN má Bělorusko jednu z nejnižších úrovní stratifikace společnosti v regionu (studie zkoumala země východní Evropy, střední Asie a Turecko). Například v Arménii je Giniho koeficient 0,370, v Gruzii - 0,410, v Rusku - 0,412. Podle studií Světové banky byl v roce 2017 jeden z nejnižších Giniho koeficientů zaznamenán v zemích jako Ukrajina (0,259), Slovinsko (0,256), Norsko (0,259), Slovensko a Česká republika (0,261) a nejvyšší Jihoafrická republika (0,634), Namibie (0,609), Haiti (0,608) a Botswana (0,605). Diferenciace příjmů obyvatel může nakonec vést k chudobě. Hranice chudoby v Běloruské republice jsou náklady na životní minimum. Od 1. listopadu 2018 činí rozpočet na životní minimum 214,21 rublů.

V roce 2005 bylo 12,7 % obyvatel země (1216,8 tis. osob) klasifikováno jako nízkopříjmové, ale již v roce 2006 jejich počet klesl na 6,1 % (574,8 tis. osob). U analyzovaného špičkového období dosáhl tento ukazatel v letech 2009 a 2011 - 7,3 %. Důvodem byla světová hospodářská krize (2009) a měnová krize v Běloruské republice (2011). V roce 2014 dosáhl minimální počet Bělorusů pod hranici chudoby 4,8 % (431,9 tis. osob). Od roku 2015 se však v Běloruské republice podíl osob s nízkými příjmy postupně zvyšuje a v roce 2017 činil 5,9 % (528,1 tis. osob) - jejich příjmy byly pod 192,4 rublů na osobu.

---

⁴¹ Oficiální stránka Euroasijské rozvojové banky <https://eabr.org/analytics/ceg-quarterly-reviews/oktyabr-2019-respublika-belarus-sostoyanie-ekonomiki-i-prognoz/> (дата обращения: 06.11.2019)

Míra sociálně slabých u mužů v Běloruské republice je o 0,4–0,5 % vyšší než u žen a největší počet chudých lidí je mladších 17 let - jejich počet během analyzovaného období se bude lišit v rozmezí 10–12 % z celkové populace v daném věku a nejméně chudí nad 60 let - jejich počet v posledních 8 letech neustále klesá a činí méně než 1,5 % z celkové populace tohoto věku.⁴² Rodiny s dětmi mladšími 18 let nejčastěji spadají do chudé kategorie - 68,4 % z celkového počtu rodin s nízkými příjmy v roce 2017. Osamělí Bělorusové se také začali ocitnout pod hranicí chudoby - 11,3 % v roce 2017 (pro srovnání 5, 7 % v roce 2010).

V Běloruské republice existují značné rozdíly ve výši odměny v závislosti na druhu hospodářské činnosti. Nejnižší úroveň mezd ve vztahu k celostátnímu průměru za 13 let byla pozorována v oblasti vzdělávání (69 % v roce 2017). Maximální hodnota tohoto ukazatele byla zaznamenána v roce 2005 – 86 %, po jejímž uplynutí během sledovaného období hodnota nepřesáhla 79 %. Pod celostátní průměrnou mzdou jsou i další za typy ekonomických činností, jako je dočasné bydlení a stravování (68,9 % v roce 2017), zemědělství (71,1 %), tvořivost, sport, zábava a rekreace (74,7 %), zdravotní a sociální služby (76,2 %).

Současně úroveň nashromážděné průměrné měsíční mzdy v oblasti informací a komunikace výrazně překračuje průměrnou republikovou úroveň a rozdíl se neustále zvyšuje. Například v roce 2017 byly mzdy pracovníků v tomto odvětví o 188,8 % vyšší, než je celostátní průměr, v roce 2013 to bylo 59 %. Nejvýraznější nárůst byl navíc zaznamenán v roce 2014, kdy byla Běloruská republika sevřena měnovou a finanční krizí (z 159,0 % v roce 2013 na 171,2 % v roce 2014). Kromě toho i zaměstnanci následujících činností dostávají vysokou průměrnou měsíční mzdu: finanční a pojišťovací činnosti (o 72,1 % vyšší než průměr v roce 2017), těžba (63,9 %), odborné, vědecké a technické činnosti (podle 35,2 %), státní správa (o 21,5 %). V Běloruské republice existují meziregionální rozdíly ve mzdách. Během analyzovaného období je tedy v Minsku nejvyšší hodnota nominálního průměrného měsíčního platu.

Například v roce 2017 byl o 36,6 % vyšší, než je celostátní průměr. Tato hodnota má navíc tendenci zvyšovat se po celou dobu studia. Nejnižší platy v regionech Brest,

---

⁴² Oficiální stránka Národního statistického výboru Běloruské republiky
http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/publications/izdania/public_bulletin/index_13080/ (дата обращения: 06.11.2019)

Mogilev a Vitebsk. Například v roce 2017 činil nominální nashromážděný průměrný měsíční plat v celé zemi 822,8 rublů, zatímco v Minsku to bylo 1 125,5 rublů a v regionu Vitebsk to bylo mnohem nižší - 687,3 rublů. Kromě toho v posledních 7 letech přetrvával následující trend: poměr průměrného platu pobíraného ve městě Minsk a regionu Minsk k průměrné republikové úrovni neustále roste, zatímco příjem ve zbývajících regionech Běloruské republiky klesá. Bělorusko si zachovalo řadu rysů ze sovětského období při řízení své pracovní síly. Jedním z nich je umístění absolventů na dvouleté zaměstnání ve veřejném sektoru nebo ve státních podnicích. To je povinné pro studenty, kteří studovali zdarma na státem financovaných vzdělávacích místech ve vysokoškolském a specializovaném sekundárním vzdělávání. Takový systém již nebude fungovat, když a pokud bude ekonomika privatizována a klesne podíl veřejné zaměstnanosti. V současné době však systém poskytuje zaručené první zaměstnání velkému počtu mladých lidí, čímž se snižuje nezaměstnanost mladých lidí.⁴³

Je třeba poznamenat, že ukazatel registrované nezaměstnanosti nezohledňuje jeho skryté formy, které jsou v měřítku významné. To je jeden z rysů nezaměstnanosti v Běloruské republice. Informace o registrované nezaměstnanosti se proto vztahují pouze na tu část nezaměstnaných, kteří se ucházeli o státní službu zaměstnanosti a splňují podmínky pro registraci v zemi. Jednou z forem skryté nezaměstnanosti v Běloruské republice je nucená nezaměstnanost. Její podstata spočívá v tom, že v podmínkách neúplného využití zdrojů podniku způsobených hospodářskou krizí podniky propouštějí zaměstnance, ale ti jsou převáděni do režimu zkrácené pracovní doby (týden na částečný úvazek nebo pracovní den) nebo jsou posíláni na nucenou neplacenou dovolenou. Tato forma je rozšířená kvůli několika faktorům.

Zaprvé, úvěrová a finanční podpora státu pro určitá nerentabilní odvětví a průmyslová odvětví omezuje konkurzní a insolvenční řízení podniků.

Zadruhé, přesvědčení podnikových manažerů, že poptávka po jejich produktech brzy vzroste a bude poptávka po práci. Většina pracovníků neopustila naději, že se společnost dostane z obtížné situace, a také kvůli obavám, že v podmínkách hospodářské krize nebude možné najít práci s vyššími platbami.

---

⁴³ Belarus education, training and employment developments 2016
https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/7F5D62282C53860DC12580E600523ED0_Belarus%202016.pdf (date of the application: 06.11.2019)

Zatřetí, nízký podíl mezd na výrobních nákladech způsobil, že úspory na pracovní síle byly zanedbatelné.

Začtvrté, mnoho podniků, které byly na pokraji bankrotu, nebyly schopny splnit požadavky stanovené právními předpisy v oblasti sociálních záruk a zároveň snížit počet zaměstnanců, protože nezbytné platby často překračovaly jejich finanční možnosti.

Zapáté, některé podniky měly bezplatná výrobní zařízení a prostory, jejichž pronájem umožňoval pracovníkům platit mzdy, a tím podporovat zaměstnanost.

Druhou formou skryté nezaměstnanosti je ekonomická aktivita občanů, která není registrována v souladu se zákonem (bez úřední registrace a zápisu do pracovního sešitu). Jedná se o samostatně výdělečně činné občany, kteří se obvykle zabývají opětovným prodejem zboží, zprostředkovatelskými službami, výrobou a uváděním zemědělských produktů na trh za účelem příjmu, jakož i prací v soukromých podnicích bez zdokumentování pracovněprávních vztahů. Někteří považují samostatnou výdělečnou činnost za celoživotní činnost, zatímco pro jiné je to práce na částečný úvazek až do „lepších časů“⁴⁴.

Hlavní stížností na tyto „neformální pracovníky“ ze strany státu je to, že neplatí daně a sociální příspěvky. A využívají bezplatnou lékařskou péči. Od konce října 2017 naše země rozšířila seznam činností, pro které jednotlivci nemusí otvírat IP, v souladu s prezidentským dekretem č. 337. Dokument rozšiřuje seznam typů ekonomických činností, které jsou občané oprávněni vykonávat bez registrace jako individuální podnikatelé, s výhradou platby jedné daně. V roce 2018 byly zaznamenány údaje, že v Bělorusku poskytuje služby, které nevyžadují registraci jako samostatný podnikatel, více než 16 tisíc lidí. Do rozpočtu země bylo vyplaceno asi 1 milion rublů jediné daně. Poslední forma skryté nezaměstnanosti v Běloruské republice zahrnuje obyvatele, kteří v zemi nenašli práci, a proto musí cestovat za prací do sousedních zemí. Podle oficiálních statistik odešlo v roce 2017 podle ministerstva občanství a migrace Ministerstva vnitra 10 703 Bělorusů do zahraničí. To je o 3,3 tisíce lidí více než v roce 2016.

Muži cestují za vyšším výdělkem více než ženy – 7292 proti 3411. Zároveň jsou naši zaměstnanci v zahraničí nejvíce žádáni - v loňském roce takto získalo práci 8916 lidí.

---

⁴⁴ Trends a současné výzvy na běloruském trhu práce BEROC Policy Paper Series, PP no.17 // http://www.beroc.by/webroot/delivery/files/PP_17_rus_Akulava.pdf (дата обращения: 06.11.2019)

Pro srovnání: 21 osob zaujalo vedoucí postavení, 1330 lidí získalo pracovní místa v obchodu a službách a 396 lidí v zemědělství. „Trojka“ zemí, do kterých Bělorusové nejčastěji cestují za prací, se oproti roku 2016 nezměnila: nejčastěji do Ruska, Polsko obsadilo druhé místo a USA obsadily třetí místo. Podle odborníků ústavu sociologie v NAS Bělorusku hledá nejméně 8–10 % Bělorusů práci v zahraničí.

V Běloruské republice existuje mnoho osad a oblastí, kde existuje jen několik podniků, které omezují příležitosti pro místní obyvatele získat práci. Například v roce 2016 bylo nejvíce nezaměstnaných v regionu Gomel a nejméně v regionu Mogilev; pokud jde o pracovní sílu: více v regionech Vitebsk a Gomel a méně v Minsku. Důvodem je skutečnost, že v Minsku existuje mnoho podniků, které poskytují zaměstnání většině obyvatel města. Nezaměstnanost se dočasně zvyšuje v důsledku přirozené touhy lidí najít si zaměstnání s lepšími pracovními a mzdovými podmínkami. V současné době je jedním z hlavních kritérií při výběru zaměstnání výše mezd v důsledku efektu nízkého příjmu. Také v zemi jsou lidé, kteří nechtějí pracovat pro mzdy, které se v zemi vyvinuly, a hledají lepší variantu.⁴⁵

Na základě analýzy lze tedy dojít k závěru, že v Běloruské republice nedochází k významnému rozvrstvení společnosti podle úrovně příjmů. V zemi však existuje diferenciací příjmů obyvatelstva podle geografických a sociálně-ekonomických kritérií: příjmy zaměstnanců v různých druzích hospodářské činnosti se velmi liší; ve městě Minsk a oblasti Minsk jsou příjmy obyvatelstva vyšší než v regionech Běloruské republiky; příjmy městských obyvatel převyšují příjmy venkovských obyvatel. V tomto ohledu je zapotřebí vládních zásahů do rozdělení příjmů. Politika regulace příjmu obyvatelstva je jednou ze složek sociální politiky státu.

4.1.5 Identifikace trendů zvyšování nezaměstnanosti v Kazachstánu a Běloruské republiky ve vztahu k rozpadu SSSR

V 90. letech existovala v zemích bývalého SSSR hrozba hromadné nezaměstnanosti, a proto se tempo hospodářských reforem zvýšilo. Stalo se tak díky

---

⁴⁵ World Employment and Social Outlook: Trends 2019 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/dgreports/-/dcomm/-/publ/documents/publication/wcms_670542.pdf (date of the application: 06.11.2019)

skutečnosti, že ruské podniky zaostávaly za západními společnostmi dvakrát, třikrát nebo i vícekrát. Hrozilo tedy, že jakmile se západní společnosti dostanou k domácím společnostem, okamžitě začne hromadné vysídlování našich podniků. Bylo nutné učinit zásadní politické rozhodnutí, vybrat ze dvou možností. První možností bylo provedení strukturálních úprav, při kterém by ale bankrotovaly podniky a způsobily by tak nárůst hromadné nezaměstnanosti. A druhý způsob spočíval v podpoře méně efektivních průmyslových odvětví a udržení vyšší úrovně zaměstnanosti.

Nezaměstnanost v Kazachstánu a Bělorusku spojená s rozpadem SSSR měla řadu důsledků, a to jak v hospodářské, tak v sociální oblasti bývalých sovětských republik. Dá se říci, že to ovlivnilo všechny aspekty sociálního života nově vznikajících států:

- pod vlivem nezaměstnanosti se hospodářství země z důvodu neefektivního využívání zdrojů znatelně zhoršuje;
- vezmeme-li v úvahu sociální oblast, můžeme vidět, že v důsledku nezaměstnanosti se zvyšuje počet alkoholových závislostí, rozvodů, klesá morálka veřejnosti, zvyšuje se počet psychických chorob;
- kvůli nezaměstnanosti může politik podstoupit významné změny, a to jak směrem k autoritářství vlády, tak směrem k populismu.

Přechod Běloruské republiky k tržním vztahům předurčil zásadně nový vztah mezi vlastníky výrobních prostředků a vlastníky práce, které jsou zprostředkovány prostřednictvím trhu práce. Pracovní síla na trhu funguje jako produkt, který se kupuje a prodává, má poptávku, nabídku a cenu. Právě za těchto podmínek by měl být vytvořen a fungovat pracovní potenciál. Jedním z nejdůležitějších ukazatelů racionálního využití pracovních zdrojů je rozdělení pracující populace mezi hmotnou produkci a nevýrobní sféru, v rámci nich - mezi jednotlivými sektory. Vzorec sociálního rozvoje je postupný nárůst podílu osob zaměstnaných v nevýrobní sféře. Trh práce jako předmět řízení zahrnuje tři prvky: nabídku, poptávku a cenu práce.

Hospodářská krize přechodného období nevznikla v důsledku cyklického vývoje ekonomiky, ale kvůli hlubokým sociálně-politickým proměnám ve státě. Běloruská republika opustila velení a správní ekonomiku ve prospěch tržního hospodářství. S přihlédnutím ke zkušenostem ostatních zemí s tržním hospodářstvím v různých obdobích jejich vývoje docházíme k závěru, že za účelem zmírnění negativních důsledků krizových

jevů v ekonomice by si měl stát zachovat některé kontrolní a regulační funkce prostřednictvím fiskální páky a vládní stimulace perspektivních odvětví.

Blíže se podíváme na ekonomické důsledky nezaměstnanosti:

- Zaprvé, tempo růstu ekonomiky se zpomaluje v důsledku skutečnosti, že během produkční nezaměstnanosti nejsou všechny výrobní příležitosti plně využívány;
- Zadruhé, to samozřejmě zbavuje část populace výdělků a z toho vyplývá i zbavení prostředků na živobytí;
- Zatřetí, v důsledku snížení daní se objem HDP snižuje.

Trh práce v Kazachstánu a Běloruské republice po rozpadu SSSR je z důvodu chybějícího vhodného právního prostředí vytvořen jako samostatný.

To brání navázání nových mezistátních kontaktů v oblasti zaměstnanosti a migrace. Běloruský trh práce funguje v podmínkách, kdy nejdůležitější složky jeho samoregulace - mzdy, spotřeba na obyvatele - nejsou sladěny s hodnotou práce a zboží, což již deformuje nabídku a poptávku po něm.

Inflace zhoršuje situaci. Trh práce v Kazachstánu a Běloruské republice funguje v podmínkách nedostatečně rozvinuté instituce sociálního partnerství, která se objevuje a dosud nepokrývá všechny úrovně. Proto je nesmírně obtížné rozvíjet politiku solidarity a dohody o otázkách tvorby cen, mezd, příjmů, daní, s přihlédnutím k zájmům různých aktérů trhu práce, což významně snižuje roli této regulační instituce při vytváření poptávky po omezeném trhu práce. Běloruský trh práce není z hlediska své infrastruktury dobře organizován. Zřizuje se pouze systém sběru informací o trhu práce, vytvoření regulačního prostředí nebylo dokončeno. Neexistuje mechanismus účetnictví a regulace skrytého trhu práce, teprve se začíná rozvíjet jednotný republikový automatizovaný systém pro zaznamenávání nabídky a poptávky na trhu práce.

Vlády Kazachstánu a Běloruské republiky se vydaly na druhou cestu, protože se obávaly krize, která by mohla ukončit reformy. Zvolily druhou možnost řešení, která znamenala vysokou úroveň inflace a krizi ve veřejných financích. Jedním z hlavních negativních projevů nezaměstnanosti je zdatná populace, která chce, ale nemůže pracovat. V důsledku toho se snižuje ekonomický potenciál země.

Hospodářský růst byl doprovázen pozoruhodným poklesem počtu domácností pod hranici národní chudoby a nárůstem příjmů domácností na spodních čtyřiceti procentech. Od roku 2003 do roku 2014 zaznamenalo Bělorusko největší snížení míry chudoby v

oblasti EÚD. Měřeno na mezinárodně srovnatelné paritě kupní síly (PPP) 5 USD / den ², počet chudob v Bělorusku klesl z 32 procent v roce 2003 na méně než jedno procento v roce 2014, zatímco v ECA klesl z 38 procent v roce 2003 na 13 procent v roce 2013. Nerovnost klesala spolu s chudobou a podle regionálních standardů je nízká. Inkluzivní ekonomický růst za poslední desetiletí se odráží také v širších dimenzích lidského rozvoje. Bělorusko bylo na 52. místě na světě podle indexu lidského rozvoje 2016 (HDI) ³ - složený index průměrné délky života, vzdělání a HND na obyvatele - o 19 pozic vyšší než je jeho hrubý národní důchod (HND), což znamená, že jeho pořadí HDI bylo vyšší, než by se očekávalo na základě příjmu na hlavu. Úspěchy v období 1991–2008 usnadnila silná správa běloruské vlády a příznivé vnější okolnosti.⁴⁶

Podle definice uvedené v Národní strategii pro udržitelný rozvoj Běloruské republiky na období do roku 2020 jsou problémovými oblastmi depresivní regiony, průmyslový region Soligorsk, průmyslový uzel Novopolotsk, region Polesie, jezerní region, pohraniční oblasti, metropolitní oblast Minsk a území kontaminovaná v důsledku černobylské katastrofy. Státní regulace nezaměstnanosti v Bělorusku se provádí v rámci státního programu sociální ochrany a podpory zaměstnanosti na období 2016–2020.

Rovněž je třeba zmínit vyhlášku prezidenta Běloruské republiky „O prevenci sociální závislosti“, jejímž cílem je stimulace zdravotně zdatných občanů k práci. Integrovaný přístup k řešení problému nezaměstnanosti v Běloruské republice by měl zohlednit vzájemné působení různých faktorů: právní regulace, rozvoj podnikatelského prostředí, rozšíření využívání mechanismů partnerství veřejného a soukromého sektoru, rozvoj regionálních služeb zaměstnanosti a další.⁴⁷

Kazachstánská tržní ekonomika vznikla v krizi, kdy se Kazachstán objevil jako nezávislý stát a vydal se na cestu postkomunistické transformace za mimořádně obtížných okolností.

Sovětská ekonomika, kterou zdědil, byl ve stavu „volného pádu“ - v roce 1991 se pokles reálného HDP Sovětského svazu podle různých odhadů pohyboval od 8 do 17 % ¹ - a mladá nezávislá republika čelila vážnému úkolu provádět ekonomickou reformu a budovat nový stát v širším měřítku. Chronický deficit národního kapitálu, zničení stávající

---

⁴⁶ Systematic Country Diagnostic: Towards a Competitive, Inclusive and Dynamic Belarus
<http://documents.worldbank.org/curated/en/602921520877070059/pdf/Belarus-SCD-03072018.pdf>

⁴⁷ Leonovich N.A. Regulace nezaměstnanosti v problémových regionech // Ekonomický bulletin Ekonomického a ekonomického ústavu Běloruské republiky. - 2018– Ne. 9. - S. 59–69.

obchodní sítě a obtížné přizpůsobování se sovětských podniků a struktur tržním podmínkám vedly k hluboké recesi v ekonomice Kazachstánu a sousedních zemí.

Nastávající krize naznačila naléhavost hlubokých a dlouhodobých hospodářských reforem, ale zároveň způsobila další potíže; ve skutečnosti byla transformace hospodářského systému za takových podmínek spíš pokusem o modernizaci lodi uprostřed prudkých vln. Kazachstán navíc získal nezávislost v době, kdy globální ekonomika jako celek prošla dramatickými změnami.

Po roce 1991 začala globalizace rychle nabývat na síle, což se projevilo v posilování procesů finanční a hospodářské integrace a nebývalého rozvoje globálních hodnotových řetězců. Internet a další technologické inovace vrátily myšlenku podnikání a vytvoření Světové obchodní organizace, vznik globální změny klimatu a bleskový vzestup Číny a dalších rozvíjejících se trhů vedly ke změnám ve fungování globálního ekonomického systému. Hlavním úkolem ekonomiky Kazachstánu je zajistit takovou míru dlouhodobého udržitelného růstu, která by umožnila rychle dohnat rozvinutější západní země, pokud jde o životní úroveň. K dosažení tohoto cíle bude zapotřebí důležitých strukturálních transformací, protože, jak bude vidět dále, existuje důvod domnívat se, že vývojový model, který se používá po dvě desetiletí, nebude schopen ve střednědobém a dlouhodobém horizontu podpořit nový rozvoj Kazachstánu.

Vytváření podmínek pro vznik nového modelu rozvoje je tedy hlavní prioritou kazašských vůdců a hlavní oblastí spolupráce s OECD, která je podrobně popsána v následujících kapitolách.

Ekonomika Kazachstánu je do značné míry závislá na vývozu přírodních zdrojů, zejména uhlovodíkových surovin a kovů, a v mnoha ohledech je podobná jiným méně diverzifikovaným ekonomickým systémům.⁴⁸

V průběhu let nezávislosti Kazachstánu lze sledovat výrazný posun ve struktuře hospodářství od zemědělství k těžebnímu průmyslu. Podíl těžebního průmyslu na přidané hodnotě vzrostl z 20 % v roce 1990 na vrchol 33 % v roce 2010, což bylo způsobeno zejména rozkvětem ropného, plynárenského a těžebního sektoru. Je možné, že podíl na HDP bude odečítán z desetiletí jako snaha ušetřit, ovlivnit oslabení dynamiky cen, omezit růst produkce a nízké tempo nových projektů.

---

⁴⁸ Furuoka, Fumitaka Unemployment hysteresis in Central Asia https://mpr.aub.uni-muenchen.de/60323/1/MPRA_paper_60323.pdf

Podle předběžných odhadů Výboru pro statistiku Kazachstánu klesl v roce 2016 podíl těžby na HDP na 12,9 % a podíl sektoru služeb vzrostl na 57,8 %, ale stále nedosahuje úrovně zemí OECD, kde odvětví služeb představuje 65–70 %. Struktura zaměstnanosti se také neměnila ve prospěch zemědělství: podíl lidí zaměstnaných v zemědělství se téměř snížil - z 35 % na přelomu století na 18 % v roce 2015, zatímco podíl lidí zaměstnaných v sektoru služeb vzrostl z necelých 50 % na 61,4 % za stejné období. Podíl obyvatelstva zaměstnaného ve stavebnictví se zvýšil ze 4 % na 8 %. Jak však uvidíme později, stále existuje velký prostor pro přerozdělení práce za účelem zvýšení produktivity práce. U neformálně zaměstnaných a samostatně výdělečně činných osob je pozorována nejnižší produktivita práce.

Masové podnikání a zaměstnanost jsou vládními prioritami. V tomto ohledu byl přijat „Program rozvoje produktivního zaměstnání a masového podnikání“, jehož účelem je zlepšit kvalitu a potenciál pracovních zdrojů.

Podle vládních údajů z listopadu 2017 se programu v roce 2017 zúčastnilo téměř 477 000 lidí. Uvádí se také, že k 1. listopadu 2017 bylo vytvořeno 311,7 tis. pracovních míst, z toho 143,9 tis. ve venkovských oblastech. Cílem Plánu zaměstnanosti 2020, přijatého v roce 2011, počínaje rokem 2016, je zapojit nezaměstnané a samostatně výdělečně činné osoby do produktivního zaměstnání. Podle vlády využilo podpůrných služeb pro DKZ 800 000 osob. Asi 580 000 z nich bylo schopno najít práci, 130 000 bylo vyškoleny.

Růst zaměstnanosti nestačí ke zlepšení kvality pracovních míst a odstranění ostrého rozporu mezi strukturou nabídky a poptávkou na trhu práce. Míra zaměstnanosti v Kazachstánu je relativně vysoká, je však nutné zlepšit její kvalitu.

Míra nezaměstnanosti a ekonomická nečinnost jsou obecně nižší a míra zaměstnanosti je vyšší než ve většině zemí OECD:

- Míra zaměstnanosti v Kazachstánu byla 67,1 % ve srovnání s neváženým průměrem OECD 55,9 %;
- Míra ekonomické neaktivity v Kazachstánu je 29,3 %, zatímco průměr OECD je 40 %.

Relativně málo nezaměstnaných (pouze 1 ze 6) čelí dlouhodobému nedostatku práce. Na rozdíl od většiny zemí OECD si kazašská mládež (ve věku 15–24 let) s větší pravděpodobností najde zaměstnání než většina starších uchazečů. Mezi mladými lidmi je jen málo takových, kteří se na práci nepřipravují nebo nepracují. Kromě toho se mladí lidé snadno integrují do trhu práce. Kromě toho jsou zaměstnanci obvykle zaměstnání na

základě pracovních smluv uzavřených na dobu neurčitou, což přispívá ke stabilitě pracovních podmínek a nalezení rovnováhy mezi pracovním a osobním životem.

Vysoká míra zaměstnanosti v zemi však skrývá nerovnoměrnou kvalitu pracovních míst. Vytvoření podmínek pro integraci určitých sociálně demografických skupin a regionů vyžaduje další opatření. Stejně jako ve většině ostatních zemí je pro ženy a pracovníky s nízkou kvalifikací obtížnější vstoupit na trh práce. Pro osoby se zdravotním postižením je také velmi obtížné najít si své místo na trhu práce. Starší pracovníci, zejména po dosažení věku odchodu do důchodu, mají potíže s udržení svých pracovních míst a nízkou šanci na získání zaměstnání. Kromě problému, jako je v Kazachstánu rozšířený velký počet nekvalifikovaných pracovních míst, neformální zaměstnání a samostatná výdělečná činnost, je ve většině případů úroveň mezd nízká a nabízí se pouze několik flexibilních forem zaměstnání (například zaměstnání na částečný úvazek). Odhaduje se, že přibližně 20 % pracující populace je neformálně zaměstnaných, 30 % všech pracujících občanů je samostatně výdělečně činných a 28 % je považováno za nízko placené.

Méně než 5 % zaměstnanců pracuje na základě pracovních smluv uzavřených na dobu určitou, což je méně a srovnatelné s výkonem pobaltských zemí a Ruska. Pouze 2,7 % výdělečných pracovníků pracuje na částečný úvazek (méně než 30 hodin týdně), což je méně než průměr OECD 15,3 %, ale téměř stejně jako u některých zemí ve východní Evropě, Rusku a pobaltských zemích. Zároveň je velmi pravděpodobné, že tyto údaje odrážejí (alespoň do určité míry) převahu neformálního zaměstnávání. Vysoká úroveň neformálního zaměstnávání často vede k nízkému počtu kvalitních pracovních míst a souvisejícím problémům s nízkou mzdou, omezeným přístupem k odborné přípravě a nízkou úrovní nebo úplným nedostatkem sociálního zabezpečení nebo ochrany práce na základě pracovních smluv.

V Kazachstánu jsou pozorovány různé typy nezaměstnanosti, jako je přirozená a cyklická nezaměstnanost. Z důvodu nesouladu poptávky na trhu práce s odborností nebo kvalifikací nemá žadatel příležitost najít si práci; Nejvyšší míra nezaměstnanosti v roce 2018 byla zaznamenána na jihu země - v Almaty, Shymkentu a Turkestanu (5,2 %).

Tyto regiony disponují přebytkem pracovních sil, samostatná výdělečná činnost je rozšířená a úroveň odborné přípravy nezaměstnané populace neodpovídá potřebám zaměstnavatelů;. Nízká míra nezaměstnanosti je na západě země v regionech Atyrau a Mangystau (4,6 %) a v severním Kazachstánu (4,5 %). Zejména v těchto regionech je

těžba ropy a stavba strojů na výrobu ropy a plynu dobře rozvinutá. Podle územního hlediska žije většina nezaměstnaných (58 %) ve městech Kazachstánu, zbytek (42 %) - ve venkovských osadách země. Každý region rozvíjí svůj jedinečný trh práce pod vlivem různých faktorů, jako je odvětvová struktura hospodářství, hustota obyvatelstva, migrační procesy a úroveň odborné přípravy, činnost podniků a činnost veřejného sektoru.⁴⁹

Závislost na zdrojích vytváří řadu makroekonomických problémů, zejména jde o zranitelnost vůči vnějším šokům, „nizozemské nemoci“ a různým institucionálním patologiím, které jdou ruku v ruce s vývojem zaměřeným na zdroje.

Kromě toho se v každé diskusi o strukturálních reformách projevuje závislost na zdrojích, protože současný model může výrazně zkomplikovat práci na vytváření nových institucí.

Ve stejné době Kazachstán stále sleduje ekonomické dědictví komunismu. Země dosáhla ohromného úspěchu při vytváření tržních institucí, ale mnoho úkolů přechodného období dnes neztratilo na významu. To může zahrnovat vytváření účinných trhů, zajištění ochrany vlastnických práv, oslabení dominantní úlohy státu v mnoha odvětvích, jakož i dokončení reforem v těch oblastech, kde se stále zachovaly struktury a postupy sovětské éry.

Kazachstán je jednou z energeticky nejnáročnějších zemí na světě. Dlouho byly národní zdroje utráceny neracionálně. Republika si stanovila ambiciózní úkol „ekologizovat“ hospodářství, ale ještě zbývá udělat mnoho pro zlepšení regulačního rámce pro omezení emisí, využívání obnovitelných zdrojů a zlepšení energetické účinnosti, jakož i přímé úsilí o modernizaci bytových a komunálních služeb a rozvoj infrastruktury.

Je nezbytné zlepšit podmínky pro přilákání soukromých investorů, aniž bychom zapomněli na zavedení konkrétnějších cílených opatření na ochranu životního prostředí. Navzdory impozantnímu hospodářskému růstu a prudkému poklesu chudoby a nezaměstnanosti od přelomu století zůstává problém nerovného přístupu k vysokoškolskému vzdělání a zaměstnanosti v Kazachstánu stále nevyřešen. Mnohem větší úsilí lze nasměrovat na vytváření rovných vzdělávacích příležitostí, podporu sociální integrace mládeže, osob se zdravotním postižením a starších občanů na trhu práce a

---

⁴⁹ The Analysis of Reasons and Consequences of Unemployment in Kazakhstan // <file:///C:/Users/admin/Downloads/The%20Analysis%20of%20Reasons%20and%20Consequences%20of%20Unemployment%20in%20Kazakhstan.pdf> (date of the application: 06.11.2019)

dosažení rovnosti žen a mužů.⁵⁰ V posledních letech začal Kazachstán aktivně spolupracovat s OECD, zejména v souvislosti se zahájením „Programu země OECD pro Kazachstán“ v lednu 2015, který pokrýval téměř 20 jednotlivých projektů v celé řadě oblastí hospodářské politiky.

Vzhledem k vysokému stupni monopolizace ekonomiky Kazachstánu a Běloruské republiky jsou relevantní ustanovení teorie zaměstnanosti J.M. Keynese - rozšiřování agregátní poptávky po práci v důsledku růstu investic (nikoli však veřejných, ale soukromých), organizace veřejných prací a programů zaměstnanosti, kombinace určité úrovně zaměstnanosti s určitým tempem ekonomického růstu, nezpůsobujícím inflaci.

Aktivní role státu na trhu práce by se měla projevit především ve vytváření regulačního prostředí a infrastruktury trhu práce, které zajistí vytvoření civilizovaného trhu práce v republice. Pozitivní z hlediska vnímání je mnoho doporučení neoklasicistů v oblasti rozvoje samostatné výdělečné činnosti, malých a středních podniků, jejich plné podpory státu (snížením daní, poskytováním půjček a půjček), denacionalizace a privatizace ekonomiky, rozvoje flexibilních forem zaměstnávání (částečný úvazek a týdenní), dočasná, sezónní práce, smluvní práce atd. Je vhodné použít monetaristickou politiku „čištění půdy“ pro regulaci trhu zastavením dotování mnoha neziskových státních podniků a zpřísněním rozpočtového financování, zavedením skryté nezaměstnanosti na otevřený trh práce atd.

4.1.6 Republika Kazachstán a Běloruská republika jako dárcovské země v procesu pracovní migrace od roku 1991 do současnosti

Kolaps SSSR způsobil zapojení několika nezávislých zemí do mezinárodních migračních toků pracovních sil, zemí, které se po dlouhou dobu z historických důvodů nezúčastnily procesu mezinárodní migrace. Pro tyto země, zejména pro Rusko, je vstup do globálního systému mezinárodních pracovních toků relativně novým a nedostatečně regulovaným fenoménem na státní úrovni.

Ve světě jsou procesy mezinárodní migrace víceúrovňovým a vícevektorovým jevem. Jejich vnější ekonomické dopady mají dvojznačný dopad na politiku, ekonomiku a kulturu dárcovských a přijímajících zemí. Zkušenosti některých zemí, včetně Ruska,

---

⁵⁰ Kazachstán: Hodnocení rovnosti žen a mužů, prosinec 2018
<https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/501696/kazakhstan-country-gender-assessment-ru.pdf> (дата обращения: 06.11.2019)

bohužel ukazují, že zanedbávání migračních procesů způsobuje „vyplavení“ části zdatného obyvatelstva, zavedení země do systému nelegální migrace za prací a pokles vědeckého a intelektuálního potenciálu národa. Mezinárodní zkušenost zároveň ukazuje, že ve správně vytvořené migrační politice jsou negativní dopady mezinárodní migrace sníženy a její pozitivní dopad na státní ekonomiku je maximalizován.

Například příliv migrantů do Ruské federace byl obzvláště vysoký v prvních letech rozpadu SSSR, avšak po určité době se kvůli stabilizaci situace v bývalých regionech Ruska změnila intenzita toků a cíle migrantů. Například obyvatelé severního Kavkazu, Ázerbájdžánu a Arménie se již nemuseli stěhovat na Sibiř, aby našli lepší život, počet migrantů přicházejících z těchto regionů se výrazně snížil. To však bylo vyváжено stabilitou migrace ze střední Asie.

Výchozím bodem pro vytvoření současné migrační legislativy v zemích bývalého SSSR je rok 1991. Postupné formování právního rámce v oblasti migrace bylo doprovázeno fázovým vývojem. V. I. Mukomel identifikuje 5 takových fází:

1. 1992–1994 - vytvoření státní migrační politiky;
2. 1995–1999 - vyjasnění cílů migrační politiky a jejich provádění;
3. 2000–2002 - oslabení institucionální a instrumentální podpory migrační politiky, revize jejího koncepčního rámce;
4. 2002–2004 - revize prioritních oblastí migrační politiky, ztráta soudržnosti, snížení transparentnosti, centralizace řízení;
5. 2005 - dnes - revize cílů a priorit migrační politiky, její liberalizace a reverzibilita.

Jedním z klíčových problémů lidského kapitálu v Běloruské republice je migrace. Podle oficiálních statistik za 15 let (od roku 2000 do roku 2015) opustilo zemi 163 tisíc Bělorusů. Ve stejném období vstoupilo na území Běloruské republiky 305 tisíc cizinců. Růst migrace činil 142 tisíc lidí. Ale podle mínění odborníků všechno vypadá opačně.

Hlavním důvodem, který nutí lidi k odchodu za prací, je příjem. Téměř 50 % pracujících migrantů odchází za prací do zahraničí, aby ušetřilo na koupi bydlení nebo zařízení domu a vyřešilo finanční problémy. V současné době vyžaduje migrační situace v Běloruské republice přijetí určitých opatření migrační politiky.

V postsovětské éře se Kazachstán stal cílovou zemí pro migranty ze střední Asie. Do roku 2009 bylo v zemi 41 511 přistěhovalců, z nichž většina 33 985 emigrantů byla ze

zemí Společenství nezávislých států (SNS). Do roku 2013 však migrační tok změnil směr - více lidí opustilo zemi (28 946 lidí), než k nim přišlo (16 982 lidí). Většina přistěhovalců jsou občané Kazachstánu, kteří se vracejí do své země, a Ruská federace je hlavní cílovou zemí pro emigranty. Ženy tvoří něco přes 50 % z celkového počtu migrantů.

Po roce 2014 došlo v Běloruské republice k velkému přílivu vysoce kvalifikovaného personálu do země (v roce 2015 přijelo 6521 lidí, vysoce kvalifikovaní přistěhovalci, 5866 lidí v roce 2016, 5382 lidí v roce 2017) a malý odliv (v roce 2015 - 202 lidí, v roce 2016 - 73 lidí, v roce 2017 - 47 lidí).

Podobná situace byla pozorována u pracovníků zaměstnaných v zemědělském sektoru (příliv je vyšší než absolutní odliv v roce 2015 o 1754 osob, v roce 2016 - 738 osob, v roce 2017 - 294 lidí). Sektor služeb a speciální pracovní obory se vyznačují zvýšením počtu odchozích přistěhovalců a snížením počtu účastníků: celkový počet služebních a pracovních odborníků, kteří opustili Běloruskou republiku v roce 2015 činil 5649 lidí, v roce 2016 - 6965 lidí, v roce 2017 - 10246 lidí a počet příchozích - 19699 lidí v roce 2015, 10875 lidí v roce 2016, 6549 lidí v roce 2017).

Když shrneme počet přistěhovalců vstupujících a opouštějících výše uvedené obory, můžeme dojít k závěru, že každoročně vzrůstá počet přistěhovaleckých pracovníků opouštějících zemi a pokles počtu přistěhovalců.

To naznačuje, že neexistence migračních právních předpisů a transparentnost hranic vedly Běloruskou republiku k otevřenému masovému přílivu migrantů. Počet občanů opouštějících zemi vyžaduje seriózní státní kontrolu, aby se zabránilo „úniku mozků“. Hlavními směry státní regulace mezinárodní migrace v Běloruské republice jsou zavedení inovací v migrační legislativě za účelem zlepšení jejího funkčního systému, rozvoj migrační infrastruktury a zvýšení integračního potenciálu.

Při analýze všech výše uvedených skutečností je třeba poznamenat, že v podmínkách aktivního fungování země v mezinárodních hospodářských vztazích je nutné zlepšit směřování státní regulace. Za účelem podpory dalšího hospodářského růstu v otevřené ekonomice by měla moderní Běloruská republika při regulaci politiky zaměstnanosti zvážit své prioritní oblasti, aby zajistila komplexní integraci do systému světových ekonomických vztahů založených na vytvoření jednotného hospodářského prostoru, rozvoji mezinárodní dělby práce, liberalizaci zahraničních ekonomických

procesů, dosažení vyvážené zahraniční hospodářské spolupráce a rozvoj racionální struktury populace. Úroveň otevřenosti hospodářství země by navíc měla být státem důkladně kontrolována. To může být základem pro vytvoření politiky zaměstnanosti, která může poskytnout nejlepší výsledky pro mnoho ukazatelů hodnocení socioekonomického rozvoje.

Příčiny nezaměstnanosti v Běloruské republice jsou:

1. Nadbytek řady odborníků.
2. Nízká elasticita na trhu práce a nízká elasticita mezd.
3. Nedostatečný vývoj průmyslové a sociální infrastruktury v řídké obydlených oblastech;
4. Obtížnost při hledání zaměstnání pro určitou kategorii občanů kvůli nízké konkurenceschopnosti.

Pokud vezmeme v úvahu dynamiku vývoje nezaměstnanosti, pak podle statistik v roce 2018 pozorujeme pokles míry nezaměstnanosti v naší zemi o 33,4 tis. osob ve srovnání s předchozím rokem 2017. Rovněž upozorňujeme, že v roce 2017 byla skutečná míra nezaměstnanosti o 0,5 % vyšší než pracovní síla ve srovnání se současným rokem.

V roce 2018 bylo 38,5 % nezaměstnaných žen. Důvodem může být nedostatek zaměstnání, pokud se žena rozhodla být v domácnosti. Konkurenceschopnost nezaměstnaných na trhu práce do značné míry závisí na úrovni vzdělání. Nejnížší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána u populace s vysokoškolským vzděláním.

Vnitřní migrace zaujímá v demografických procesech zvláštní místo: mění rozložení obyvatelstva, přerozděluje je napříč územím, umožňuje efektivnější realizaci pracovního potenciálu země a je důležitá při vzdělávání a rekvalifikaci pracovníků. Pro jednotlivé regiony a země je její role v jejich demografickém vývoji vedoucí. Abychom mohli popsat dopad vnitřní migrace na regionální rozvoj Běloruské republiky, měli bychom určit dynamiku rozsahu migrace, identifikovat strukturální rysy populačních toků v Běloruské republice, jakož i jejich územní rozdíly. Mezi skupiny faktorů, které způsobují a zvyšují prostorové pohyby lidských zdrojů, se obvykle řadí politické, ekonomické, sociální a přírodní faktory. V každém konkrétním případě se v jednom nebo druhém časovém období vyvíjí jejich komplex.

Vnitřní migrace v Běloruské republice je charakterizována přemísťováním lidí z venkovských osad a malých měst do regionálních center a města Minsk. Je to dáno tím, že převládají ekonomické motivy migrace, a proto obyvatelstvo dává přednost přesunu do

regionů, kde jsou životní podmínky nejatraktivnější. Hlavním magnetem vnitřní migrace zůstává Minsk. Ve všech oblastech republiky stoupá odliv obyvatelstva, díky čemuž rychle roste příliv lidí do hlavního města. To je spojeno s ještě větším nárůstem „diferenciace regionů“, a proto v některých osadách republiky bude potřebná pracovní síla chybět. A to bude znamenat degradaci těchto regionů, které v menší míře mohou Bělorusové pozorovat v malých městech a venkovských osadách⁵¹.

Pro zlepšení regulace meziregionálních hnutí je nezbytné:

1. Posílit regionální rozměr vnitřního předpisu migrací obyvatelstva;
2. Zvážit migrační faktory;
3. Zlepšit informační podporu pro regulaci vnitřní migrace na národní a nadnárodní úrovni;
4. Zlepšit infrastrukturu ve vesnicích a malých / středních městech.

Pro optimalizaci migračních procesů vláda implementuje migrační politiku. V souvislosti s „odlivem mozků“ z Běloruska se naše vláda snaží přijmout veškerá možná opatření k omezení intelektuálního kapitálu v zemi a přilákání zahraničních odborníků do republiky. V tomto ohledu se Bělorusko snaží navázat hospodářské vztahy s ostatními zeměmi. Nejdůležitějším směrem migrační politiky republiky je snížit úroveň diferenciace mezi regiony země přitažením obyvatelstva k migraci do středních a malých měst.

Běloruská republika zavádí poměrně širokou škálu forem a metod regulace vnitřní migrace obyvatelstva. Používané metody jsou navíc zaměřeny nejen na přímou regulaci meziregionálních pohybů obyvatel, ale také na vytvoření podmínek pro zvýšení migrační atraktivity běloruských regionů. Bělorusko nemá vysokou míru chudoby ani výrazný rozdíl v příjmech. V posledních letech vrcholila chudoba v Bělorusku v roce 2013, kdy bylo 11,3 % obyvatelstva považováno za chudé. V letech 2015–2016 situace se začala zlepšovat, ale krize v tomto období ovlivnila také úroveň chudoby, důvody, pro které došlo k poklesu mezd a růstu nezaměstnanosti. Protože hlavním důvodem nárůstu počtu chudých lidí je zhoršení situace na trhu práce a pokles reálných příjmů obyvatelstva, řešení těchto problémůlepší situaci tohoto segmentu populace. Míra chudoby v Běloruské republice by

---

⁵¹ Informační portál <https://eurasia.expert/rynki-truda-belarusi-i-rossii-zhdet-revoljutsiya/> (дата обращения: 06.11.2019)

mohla být ještě vyšší, pokud by obyvatelstvo nepodporovalo objem spotřeby díky pomoci příbuzných, udržování osobních pomocných pozemků a využívání úspor⁵².

Podle sčítání lidu v letech 1999 a 2009 existují v Běloruské republice problémy rozvinuté, urbanizované, stárnoucí, zmenšující se společnosti, k jejichž překonání země nemá dostatek materiálních zdrojů. Porodnost není zcela v rovnováze s přirozeným úbytkem populace a růst migrace není nijak zvlášť velký. Růst populace je způsoben třemi hlavními složkami: porodností, úmrtností a migrací. V posledních letech stát aktivně stimuluje porodnost zvyšováním sociálních dávek. Ke snižování úmrtnosti v zemi přispívají aktivní politiky zaměřené na zlepšení kvality a životní úrovně obyvatelstva. Je také možné zajistit populační růst přilákáním migrantů do země, což je možné v případě stabilní situace na trhu práce a zrychlením hospodářského růstu.

V Běloruské republice vláda přijímá nezbytná opatření ke stimulaci výdajů spotřebitelů. Výsledky opatření na podporu spotřebitelských výdajů jsou do určité míry neutralizovány změnami v daňových a rozpočtových systémech.

Členské státy EU se zaměřují na vytvoření jednotné migrační politiky, která podporuje rozvoj legální migrace a omezuje nelegální toky občanů z třetích zemí. Lze také poznamenat, že vstup do Evropské unie je pro vysoce kvalifikované odborníky a vědce docela zjednodušený. Prioritou této politiky je navíc integrace všech stálých přistěhovalců do společnosti hostitelského členského státu Evropské unie. EU dává přednost vytvoření jednotného právního rámce pro řešení migrace, integrace a etnické rozmanitosti.

Jak je uvedeno výše, regulace v oblasti migrace je založena na kombinaci národních norem a norem vyvinutých v EU. Za dodržování standardů v oblasti lidských práv, koordinaci spolupráce mezi členskými státy EU v oblasti migrace, za vytvoření nadnárodních institucí v oblasti sledování dodržování a dodržování práv migrantů odpovídá Evropská unie. Trendem v mezinárodní migrační politice členských států Evropské unie je sklon k selektivnímu přístupu - výběru nejslibnějších pracovních zdrojů mezi migranty. Mezi hlavní důvody transformace migrační politiky takového integračního sdružení patří demografická situace (proces stárnutí národů evropských států), důsledky finanční a hospodářské krize v roce 2008 a rozšíření EU směrem na východ.

---

⁵² Informační portál <https://probusiness.io/markets/496-cto-proiskhodit-na-rynke-truda-belarusi-rossii-kazakhstanu-i-ukrainy-komentarij-dmitriya-ivanovicha.html> (дата обращения: 06.11.2019)

Vyhlašující úplnou svobodu mobility v rámci integrační skupiny, členské vlády přesto uplatňují způsoby výběru přistěhovalců, zejména ze třetích zemí, jakož i ze zemí, které jsou novými členy Evropské unie, a tím usnadňují vstup vysoce kvalifikovaných odborníků na evropský trh práce, zajištění progresivního rozvoje ekonomik zemí západní Evropy.

Na světovém trhu práce existuje 6 hlavních center pro získávání pracovních sil: Severní (USA, Kanada) a Jižní (Brazílie, Argentina, Venezuela) Amerika, západní Evropa (Německo, Velká Británie, Francie, Belgie atd.), Austrálie a nové průmyslové země, země Asie-tichomořského regionu (země Perského zálivu, Japonsko, Hongkong, Malajsie) a někdy rozlišují i africké centrum.

V současné době zaujímají země SNS vedoucí postavení v počtu migrantů přicházejících do Moskvy. Největší počet přistěhovalců ročně přichází do Moskevské oblasti z Kazachstánu, jejich počet se pohybuje od 33 do 38 % z celkového počtu přistěhovalců do Moskvy. Druhé a třetí místo z hlediska počtu migrantů zaujímají Uzbekistán a Kyrgyzstán, číselné ukazatele těchto států jsou na hranici 10 až 26 %. Je třeba poznamenat, že výše uvedené ukazatele jsou velmi mobilní a každoročně procházejí řadou drobných změn.

Strategie migrační politiky země by měly být vytvářeny v souladu se situací uvnitř státu a měly by se spoléhat na jeho mezinárodní postavení. Směr migrační politiky by měl odpovídat přímým potřebám země, podle časového rámce historického období.

Základem pracovních zdrojů je ekonomicky aktivní obyvatelstvo země. To znamená, že pracovní síla zahrnuje nejen zaměstnané lidi, kteří již zastávají jakoukoli pozici v organizaci, ale také nezaměstnané, kteří kvůli různým faktorům, ať už je to nízká úroveň vzdělání osoby nebo obtížnost přizpůsobit osobu týmu, nemohou najít vhodné zaměstnání a v době krize - nemohou najít práci vůbec. Stojí za zmínku, že velký počet migrantů vyžaduje organizaci optimálně účinné státní regulace, jinak vznikají nevyhnutelné problémy spojené s nelegální migrací, přímá přítomnost migrantů ve státě, jejich postavení a poskytování sociálních záruk. Všechny tyto problémy Ruskou federaci neobešly. Jsou přímým odrazem stávajících nedostatků, legislativního charakteru a různých obtíží, s nimiž se setkáváme při přímém provádění migrační politiky.

V moderním světě se výrazně zvyšuje počet lidí, kteří aktivně opouštějí země s nevyvinutými ekonomikami a politickou nestabilitou, migrují do rozvinutějších států, kde se životní podmínky výrazně liší a kde je více příležitostí k využití lidského potenciálu.

Trh práce v Kazachstánu má určitou sezónnost. Nízký počet nabídek je zaznamenán od prosince do března. K minimálnímu objemu dochází v prosinci. Pro období od srpna do října je typická vysoká úroveň pracovních nabídek, s maximální hodnotou v září.

Obecně se v roce 2014 počet volných pracovních míst zvýšil o 11 %. Nejvýraznější nárůst byl zaznamenán v kategorii domácích zaměstnanců a ve veřejných službách.

Největší pokles počtu volných pracovních míst je v pojištění. Za zmínku stojí pokles počtu nabídek o 5 % v kategorii IT služeb a telekomunikací. Toto odvětví je druhé největší z hlediska nabízených volných pracovních míst mezi zvažovanými kategoriemi v Kazachstánu.

V prosinci došlo k největšímu nárůstu počtu volných pracovních míst v kategorii veřejných služeb. Pokles o více než 30 % byl zaznamenán v kategorii výroby surovin a automobilového průmyslu (dopad zde měl pokles cen ropy a devalvace ruského rublu).

Nejoblíbenějšími kategoriemi na trhu práce v Kazachstánu jsou obchod, IT sektor, účetní a administrativní pracovníci.

Počet pokračování na trhu práce v Kazachstánu se v roce 2014 zvýšil o 28 %. S výjimkou pojištění je ve zbývajících kategoriích zaznamenán nárůst počtu pokračování. Maximální zisky byly zaznamenány v kategorii domácích zaměstnanců a automobilového průmyslu.

Obecně stojí za zmínku zvýšení konkurence na trhu práce v Kazachstánu. Na jedno volné pracovní místo existuje přibližně 5,4 uchazečů. O rok dříve činil tento ukazatel 4,7. Nebyla kategorie, ve které by počet uchazečů byl nižší než počet volných pracovních míst.

Trh práce v Kazachstánu je ovlivněn cenami energie, které jsou hlavním zdrojem rozpočtových příjmů. Další oslabení národní měny není vyloučeno kvůli pokračujícímu poklesu cen ropy, což může vést k další zvýšené konkurenci mezi pracovníky. Poptávka po prodejních specialitech a v sektoru IT služeb zůstane vysoká.

Hlavním trendem na trhu práce v roce 2014 bylo snížení počtu volných pracovních míst. Ve srovnání s rokem 2013 se celkový počet volných pracovních míst v roce 2014 snížil o 9 %. Je třeba poznamenat, že v prosinci 2014 došlo k významným změnám v počtu volných pracovních míst. Správní opatření ve finančním sektoru vedla k ochromení řady

podniků a k výraznému poklesu počtu volných pracovních míst na konci loňského roku. V prosinci 2014 došlo k obecnému poklesu počtu volných pracovních míst, a to jak ve srovnání s předchozím měsícem, tak od prosince 2013. Výjimkou byly banky a sektor zaměstnanosti studentů. Největší pokles byl zaznamenán v pojišťovnictví: počet volných pracovních míst se snížil 14krát.

V souvislosti s odbornou sférou byl v roce 2014 zaznamenán nárůst počtu volných pracovních míst v bankovním sektoru, ve vědě, v oblasti fitness a kosmetických salonů a v cestovním ruchu. Stabilní vysoký počet nabídek je charakterizován sektorem IT služeb (+ 6 %).

Přes pokles počtu volných pracovních míst v porovnání s rokem 2013 zůstávají specialisté v této oblasti z hlediska počtu volných míst v Bělorusku nejoblíbenější.

V roce 2014 došlo k významnému nárůstu počtu uchazečů ve srovnání s rokem 2013 ve všech oblastech činnosti. Největší nárůst počtu uchazečů byl zaznamenán u zaměstnanců. Důvodem je rozšíření počtu podniků pracujících na částečný úvazek, což vede ke snížení příjmu zaměstnanců a touze změnit zaměstnání.

Konkurence mezi běloruskými uchazeči v roce 2014 vzrostla ve srovnání s rokem 2013 1,6krát. V roce 2014 požádalo o jedno pracovní místo více než 4 lidé (v Bělorusku jako celku). V Minsku je úroveň konkurence o něco nižší kvůli větší koncentraci pracovních míst v hlavním městě. Podíl obnovených pracovních míst na volných pracovních místech v roce 2014 v Minsku dosáhl 3,3 (v roce 2013 - 2,0).

Průměrná nabízená mzda, počítaná v dolarech, začala ke konci roku klesat ve všech profesních oblastech.

Na konci roku zaměstnavatelé nejen přemýšleli o opatřeních k optimalizaci nákladů, ale také uvedli své plány do praxe (optimalizací funkčních povinností zaměstnanců, přechodem na kratší pracovní den, vyzváním většiny zaměstnanců na „novoroční svátky“ atd.).

Největší dopad na trh práce má devalvace národní měny a celkový stav běloruské ekonomiky. Měli bychom očekávat další snížení počtu volných pracovních míst, pokles mezd v dolarech a posílení konkurence mezi uchazeči.

Přizpůsobení migrantů Kazachstánu a Běloruské republiky v jakémkoli městě vyžaduje z jejich strany zvláštní stanovení cílů, a to stanovení doby pobytu na území jiného státu, stanovení prioritních činností, překonání jazykové bariéry a míru interakce s úřady a

místním obyvatelstvem. Proto falešně stanovené priority samotných migrantů, včetně jejich dětí, vytvářejí další překážku provádění migrační politiky. Nízká úroveň zájmu moskevských migrantů o jeden z nejdůležitějších aspektů adaptace - studium jazyků zpomaluje proces integrace do společnosti. Vzdělávání dětí migrantů ve školách je stejně neúčinné. Navzdory takovým snahám úřadů, jako je provádění všeobecného vzdělávání dětí migrantů ve školách, školení učitelů, organizace doplňkových lekcí, vytváření zvláštních středisek, denní domácí prostředí s převládající atmosférou národní kultury a mateřského jazyka, ruší výuku ruského jazyka. V této situaci se taková hodnota, jako je zachování tradic, stává překážkou přizpůsobení migrantů. Například v Rusku byl prováděn komplexní program jazykové adaptace dětí migrantů „Rusko je náš společný domov“. Škola nedávno čelila problému přizpůsobení dětí migrantů. Hlavním složením studentů přicházejících do naší školy jsou děti migrantů ze sousedních zemí. Školní správa a pedagogičtí pracovníci musí hledat mezi tradičními metodami a formami práce ty, které by byly nejefektivnější pro úspěšné adaptování studentů s obtížemi v učení a s poruchami chování do již existujícího dětského týmu kvůli jejich jazykové a sociokulturní bariéře. Řada evropských zemí se snaží samostatně řešit příliv migrantů omezením vstupu do země. Srbsko, Chorvatsko a Slovinsko jsou tedy připraveny vpustit pouze ty uprchlíky, kteří se chtějí usadit v Německu nebo Rakousku. Německo, Švédsko, Dánsko, Norsko, Rakousko a Francie zavedly na svých hranicích pasovou kontrolu. Maďarsko zpřísnilo hraniční kontroly se státy mimo schengenský prostor - Srbskem a Chorvatskem.

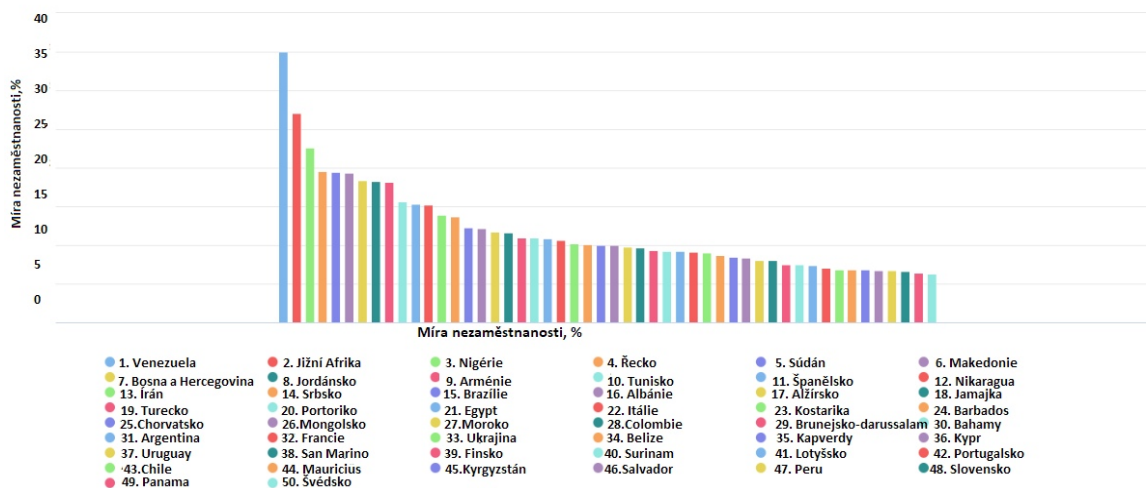
Evropské státy se snaží snížit přitažlivost svých zemí pro migranty. Švýcarské orgány uložily těm, kteří čekají na postavení uprchlíka, povinnost zaplatit za jejich pobyt a provádět srážky do rozpočtu (10 % z jejich platu), dokud státu zcela nevyplatí výživné (15 tisíc švýcarských franků). Úřady navíc zabavují hodnoty a finanční prostředky od migrantů přesahující tisíc švýcarských franků.

Tyto prostředky musí pokrývat náklady na poskytování sociální pomoci a mohou být vráceny, pokud se migrant rozhodne opustit Švýcarsko do sedmi měsíců. Zkušenost Švýcarska byla příkladem pro Dánsko. Parlament království schválil zákon, podle kterého jsou migranti povinni předat majetek v hodnotě přes 10 tisíc dánských korun (1340 eur, 1450 dolarů).

Dánská vláda rovněž zvažuje prodloužení lhůt pro sloučení rodin uprchlíků. Norsko prodloužilo délku pobytu potřebného k získání povolení k trvalému pobytu; snížilo výši

výhod; omezilo práva na utváření a obnovu rodiny pro uprchlíky. Odmítnutí migranta je usnadněno, pokud byl uprchlík ve třetí zemi, která je bezpečná. Míra nezaměstnanosti v zemích světa v roce 2018 je znázorněna na obrázku.

Obrázek 4 Míra nezaměstnanosti ve světě v roce 2018

Zdroje: zpracováno dle <http://svspb.net/>, 2018

Kazachstán zažil v letech 2001–2016 významnou strukturální transformaci, přičemž k růstu produktivity přispělo zemědělství s nízkou produktivitou a výsledné přerozdělení zaměstnanosti. Většina nových pracovních míst však byla v neobchodovatelných službách, kde byl růst produktivity pomalý. Největší odvětví vytvářející pracovní místa (s dvojciferným růstem) zahrnovalo veřejně poskytované služby, jako je vzdělávání, zdravotnictví a další sociální služby, spolu se stavebnictvím, obchodem, dopravou a skladováním na straně soukromého sektoru.⁵³

Podle FMS (Federal Migration Service) Ruska bylo v roce 2018 v Rusku 10 milionů zahraničních občanů, což je o 10 % méně než v roce 2017 - rok masové migrace lidí z jihovýchodní Ukrajiny. V roce 2019 se očekává, že růst migrantů v Rusku bude malý, protože byla zpřísněna pravidla pro pobyt v zemi. Úředníci, kteří znají podstatu problému, říkají, že ke statistickému počtu migrantů by mělo být vždy přidáno 20 až 40 %, vzhledem k nelegálním přistěhovalcům.

⁵³ A new growth model for building a secure middle class Kazakhstan Systematic Country Diagnostic <http://documents.worldbank.org/curated/en/664531525455037169/pdf/KAZ-SCD-April-2018-FINAL-eng-with-1DU-05012018.pdf>

Za účelem nalezení zaměstnání a schopnosti uživit rodinu podle statistik a prognózy ke konci letošního roku bude v Rusku tolik pracovních migrantů ze sousedních zemí:

- z Ukrajiny - více než 2 miliony lidí;
- z Uzbekistánu - více než 2 miliony lidí;
- z Tádžikistánu - přibližně 1 milion občanů;
- z Kazachstánu - asi 50 tisíc lidí.

Do Ruské federace přijdou také občané Kyrgyzstánu, Turkmenistánu, Arménie, Ázerbájdžánu a dalších zemí. Pokud by vláda podle úředníků nepřijala zákon zpřísnující vstup a pobyt na území Ruské federace, mohl by být tok pracovních migrantů výrazně větší.

Statistiky z Rosstatu ukazují, že migrace z Ruska v roce 2018 činila více než 200 000 občanů. O rok dříve, ve stejném časovém období, opustilo Rusko 75 756 lidí. V roce 2013 opustilo Rusko 186 382 lidí. V důsledku velkého přílivu pracovních sil do Ruska se napětí na místním trhu práce oslabuje. Navíc pomáhá snižovat tlak inflace na ekonomiku, která se konečně po dvou letech stagnace začala zvyšovat.

Tok migrantů do Ruska pokračoval i po snížení mezd v zemi. Kromě toho měnová krize v zemi, která začala v roce 1998, vedla k nižším úrovním mezd než v jiných velkých rozvojových zemích, jako je Brazílie a Čína.

V roce 2015 Rusko sdílelo s Německem druhé místo na světě jako země, která je nejatraktivnějším místem pro mezinárodní migraci. Podle statistické agentury činil počet migrantů v posledních dvou letech téměř 10 milionů lidí a roční růst v roce 2016 činí 18 %, a v roce 2017 tedy 17 %.

Moderní Kazachstán a Běloruská republika v oblasti migrační politiky směřují k přilákání zvláštních typů migrantů, nebo spíše vysoce kvalifikovaných odborníků v ekonomické oblasti a zahraničních učitelů ve vzdělávacím sektoru. Současně se zlepšuje právní rámec pro boj s nelegální migrací a latentním zaměstnáváním, zjednodušují se podmínky vstupu na území Kazachstánu a Běloruské republiky a postupy pro získání občanství. Stát působí jako prostředník, který usnadňuje adaptaci migrantů v cizí kultuře a připravuje místní obyvatelstvo, aby je přijalo, aby se zabránilo vzniku možným ohniskům xenofobie. Změny prochází také modernizace v oblasti sociálních záruk pro migranty.

Navzdory neustálým pokusům o zlepšení strategií týkajících se migrační politiky zůstávají některé problémy nevyřešeny a postupem času představují pro stát stále větší hrozbu. Nedostatek mezinárodních programů na přilákání migrantů znamená nedostatek zdrojů na trhu práce Kazachstánu a Běloruské republiky představovaných kvalifikovanými pracovníky.

4.1.7 Dopad EAEU na snižování nezaměstnanosti v Republice Kazachstán a Běloruské republice

EAEU je největší organizací na světě z hlediska územního pokrytí (20,3 milionu čtverečních km) a nejintenzivněji se rozvíjejícím integračním sdružením v postsovětském prostoru. Smlouva o euroasijské hospodářské unii ze dne 29. května 2014 (vstoupila v platnost dne 1. ledna 2015) stanovuje dosažení tří základních cílů: 1) vytvoření podmínek pro stabilní rozvoj ekonomik členských států v zájmu zlepšení životní úrovně jejich obyvatel; 2) vytvoření jednotného trhu zboží, služeb, kapitálu a práce v rámci EAEU; 3) komplexní modernizace, spolupráce a zvyšování konkurenceschopnosti národních ekonomik v globální ekonomice.

Výsledkem prvních let integrace byly významné úspěchy ve vytváření podmínek pro zajištění volného pohybu zboží (s výjimkou energetických produktů, ale od 6. května 2017 existují společné trhy s léčivy a zdravotnickými prostředky), služeb (jednotný trh služeb funguje od 1. ledna 2015 a zahrnuje přibližně 60 % objemu služeb poskytovaných v EAEU, s výjimkou finančních služeb), pro kapitál (harmonizace právních předpisů v oblasti regulace finančních trhů) a práci (obecný trh práce funguje od 1. ledna 2015).

Je důležité si uvědomit, že všechny země jsou si navzájem velmi podobné a významně se liší průměrnou mzdou v hlavních městech a dalších velkých městech. Rozdíl je nejvíce patrný v Rusku a Kazachstánu, zatímco ve městech Ukrajiny a Běloruska není rozdíl tak výrazný.

Tabulka 5 Průměrná mzda ve vybraných státech bývalého SSSR

Region	Hodnota	Region	Hodnota	Region	Hodnota	Region	Hodnota
Moskva	\$1,308.53	Kyjev	\$470.81	Minsk	\$539.15	Alma-Ata	\$723.68
Petrohrad	\$879.73	Dneprop	\$307.95	Gomel	\$193.24	Astana	\$456.84

		etrovsk					
Novosibirsk	\$680.82	Charkov	\$242.53	Mogilev	\$400.00	Karaganda	\$456.84
Arkhangelsk	\$546.57	Lvov	\$252.18	Vitebsk	\$368.56	Aktobe	\$548.14
Vladivostok	\$753.69	Odessa	\$378.16	Brest	\$380.00	Kostanay	\$328.88
Rusko	\$731.98	Ukrajina	\$304.10	Bělorusko	\$496.45	Kazachstán	\$623.79

Zdroje: vlastní zpracováno dle Informačního portálu <https://finliga.com> (2019)

Posuzování životní úrovně v konkrétní zemi pouze na základě výše mezd je přinejmenším nesprávné, protože v této souvislosti je velmi důležité pochopit, co si státní občan může s těmito prostředky dovolit.

Moderní svět se mění velmi rychle: technologie, o nichž se jen před několika lety hovořili jen vědci, se stěhují do každodenního života. Spolu s nimi se na trhu práce vytváří poptávka po nových dovednostech, z nichž některé kombinace vedou ke vzniku nových profesí.

Postindustriální společnost, stejně jako informační společnost a znalostní společnost v její blízkosti, postupně vstupují na trh práce EAEU. Hlavním výrobním prostředkem v těchto společnostech je automatizovaná technologie a faktory ekonomického rozvoje při použití špičkových technologií, zavedení vědeckých úspěchů a zlepšení vzdělávání pracovníků. Práce se tak stává stále inteligentnější, od zaměstnanců se vyžaduje, aby měli po celý život vyšší úroveň vzdělání a celoživotního učení, včetně nezávislého nabytí znalostí a dovedností.

Průmysl zemí s nejvyšší úrovní rozvoje prochází zásadními změnami. Provádí se koncepce "Průmysl 4.0", založená na maximální individualizaci vyráběných výrobků. Díky společnému využití informačních technologií s automatizační technologií je možné překonfigurovat výrobní závody a stroje podle rychle se měnících požadavků.

Pro trh práce má průmysl 4.0 následující výzvy:

- 1) růst počtu nezaměstnaných osob bez žádaných specializací z důvodu snížení požadovaného množství lidské práce ve výrobě;
- 2) zvýšení potřeby IT specialistů;
- 3) potřeba školení odborníků v nových specializacích;

4) ostrá polarizace vysoce kvalifikované a méně kvalifikované pracovní síly, významný rozdíl ve schopnosti najít dobře placenou práci mezi vysoce kvalifikovanými a méně kvalifikovanými pracovníky.

Ve stejné době, podle názorů odborníků, se ale potřeba lidí nesníží v důsledku provádění zásad Industry 4.0. K řízení výroby, vývoje a údržby nového softwaru a nových automatizovaných strojů a robotů bude zapotřebí více lidí.

Dříve bylo možné předvídat životní cyklus technologie na mnoho dalších let, aby bylo možné přesněji vypočítat, kolik konkrétních odborníků by bylo potřeba. V dnešní době jsou technologie zastaralé rychleji, a proto je předvídaní potřeby odborníků z dlouhodobého hlediska obtížné. Programy nabízené běloruskými univerzitami zahrnují „počítačovou fyziku“, „návrh virtuálního prostředí“, „e-business ekonomiku“, „elektronický marketing“, „architektonický design“, „výrobu produktů založených na trojrozměrných technologiích“, „průmyslové roboty a robotické komplexy“ „„, Letecký, radioelektronický a informační systém a technologie “„, kosmoaerokartografie “„, informační systémy a technologie v oblasti zdravotnictví “„, biotechnické a lékařské přístroje a systémy “„, kryptoměny a deriváty Ativ „a kol. Základní charakteristikou běloruského modelu trhu práce je nízká efektivita zaměstnanosti. Ekonomicky nevýhodná úroveň zaměstnanosti s nízkými mzdami zůstává.

Devalvace ruského rublu měla také negativní dopad na ekonomiku Kazachstánu a Běloruské republiky. Vzhledem k úzkým hospodářským propojením byly měnové trhy členských zemí EAEU během roku 2015 velmi volatilní. Ale devalvace nájmů vůči dolaru se nakonec ukázala být vyšší než rubl: v roce 2015 klesl o 123,7 %.

To se odrazilo v makroekonomických ukazatelích: pokud byl v roce 2014 HDP země 217,9 miliard dolarů, pak v roce 2015 to bylo jen 183,8 miliard dolarů. Tento ukazatel se také snížil na obyvatele: z 12 601,6 dolarů na 10 478,2 dolarů. Objem kazašského zahraničního obchodu se také snížil: v roce 2015 činil pouze 63 % úrovně předchozího roku (75,9 miliard USD), vývoz 45,7 miliard USD poklesl o 42,5 % a dovoz - 30,1 miliardy dolarů s mínusem o 26,9 %.

Ekonomické ukazatele ve skutečnosti klesaly právě proto, že vývozní příjmy v cenovém formátu prudce poklesly, tok obrovských příjmů ze státního rozpočtu vyschl a přispěl k posílení sociální základny a k rozvoji průmyslových odvětví. V Běloruské republice jsou hranicí chudoby náklady na životní mzdu, která činila 214, 21 rublů v

průměru na jednoho obyvatele (stanoveno od 01. 01. 2018 do 31/01/2019). To je absolutní hranice chudoby. Růst úrovně absolutní chudoby může naznačovat zlepšení blahobytu sociálně zranitelných skupin obyvatelstva, pokud jeho tempo růstu překročí tempo růstu inflace.

V Běloruské republice existuje sociálně orientovaný model sociální ochrany obyvatelstva, který zahrnuje státní regulaci tohoto systému. Regulaci systému sociální ochrany a přijímání opatření k jeho efektivní implementaci provádí Ministerstvo ochrany práce a ochrany obyvatelstva Běloruské republiky (Ministerstvo práce a sociální ochrany).

V současné době v Běloruské republice a Kazachstánu působí odvětví a byly vytvořeny společné podniky s mezinárodními korporacemi z USA, Německa, Velké Británie, Ruské federace a dalších zemí. Běloruské podniky vytvářejí společné podniky a pobočky v jiných zemích. Bělorusko se v současné době účastní procesů regionální hospodářské integrace v rámci Společenství nezávislých států (SNS), států Unie Ruska a Běloruska a euroasijského hospodářského společenství. Zahraniční obchod země s ostatními státy každoročně roste.

Během uplynulého desetiletí dosáhl Kazachstán relativního úspěchu v tom, aby jeho ekonomika získala inkluzivní sociálně orientovaný charakter. Míra nezaměstnanosti byla dvakrát nižší než v roce 2000, nezaměstnanost mladých lidí se pohybovala kolem jedné pětiny předchozí úrovně. To zase vedlo k vyšším mzdám a vyšším příjmům.

Koeficient Gini se snížil z 0,319 (1996) na 0,278 (2014), což je relativně nízká úroveň. Od roku 2016 se počet institucí odborného vzdělávání zvýšil o 1,6 %. Opatření v oblasti zaměstnanosti a sociálního zabezpečení žen jsou zahrnuta do národních programů financovaných na podporu proticyklického rozvoje, zejména do Programu zaměstnanosti 2020 a Programu rozvoje infrastruktury Nurly Zhol. Program Nurly Zhol (Bright Way) byl vyhlášen v listopadu 2014 a jedná se o program na podporu hospodářství financováním 9 milionů dolarů. Cílem programu je přesunout zaměření z ropného sektoru na zemědělství, průmyslovou výrobu, obchod a logistiku, cestovní ruch, informační technologie a finance. Program také stanoví zvýšení úvěrů malým a středním podnikům a domácím vývozcům.

Employment Roadmap 2020 zahrnuje provedení třech úkolů: prostřednictvím investic zaměstnanosti v dopravě, obytné a veřejné infrastruktury; podporu soukromého podnikání; školení a pomoc při hledání práce na domácím trhu práce a v souvislosti s migrací s přihlédnutím k současné poptávce po práci. Národní programy jsou zaměřené na

snížení nezaměstnanosti žen a zdůraznění venkovských žen jako prioritní kategorie populace. V rámci Plánu zaměstnanosti, který je součástí proticyklického programu na podporu rozvoje, bylo od roku 2011 do roku 2016 zaměstnáno 563 000 lidí na trvalou práci; celková zaměstnanost vzrostla o 6,3 % a počet zaměstnanců se zvýšil o 16,6 %. Od poloviny roku 2015 do konce roku 2016 bylo vytvořeno 150 400 nových pracovních míst. Počet nezaměstnaných se snížil o 9 %, zatímco ukazatele samostatně výdělečně činných klesly o 14 %. V roce 2016 bylo zahájeno 7 712 infrastrukturních projektů, z nichž 3 607 je realizováno v nejdlejších venkovských oblastech země. Mezi projekty programu patří opravy silnic a vzdělávacích institucí, zejména ve východním Kazachstánu, severním Kazachstánu, Karagandě a jižním Kazachstánu.

Projekt „Bezplatné odborné vzdělávání pro všechny“, zaměřený na podporu utváření znalostí v oblasti informačních technologií, bude zahrnovat nezaměstnané a samostatně výdělečně činné mladé lidi a lidi v produktivním věku, kteří nemají odborné vzdělání.

Vízová politika Kazachstánu se jeví jako zbytečná překážka v přilákání investic. Podmínky zahrnují kritéria stanovená na trhu práce pro zahraniční manažery a specialisty najaté v Kazachstánu v rámci vnitřního převodu společnosti; omezení počtu cizinců v každé kategorii zaměstnanců společnosti; regulační kvóty pro vydávání pracovních povolení; jakož i preferenční zacházení s místními dodavateli v odvětví. Nová pravidla pro pracovní povolení, která vstoupila v platnost v lednu 2017, bohužel mohou být pro zahraniční investory příliš zatěžující. Od ledna 2017 vláda zavedla řadu nových pravidel týkajících se povolení k zaměstnání (RT).

Nová pravidla stanoví opatření na přilákání zahraničních pracovníků. Například proces získávání pracovních povolení byl zjednodušen a nyní netrvá déle než sedm pracovních dnů ode dne podání žádosti. Držitelé pracovních povolení navíc již nemusí platit zálohu po dobu platnosti svého povolení. Dalším důležitým krokem je, že zaměstnavatel již nemusí procházet zdoluhavým procesem hledání místních specialistů, kteří by mohli obsadit neobsazené místo dříve, než si cizinec, který žádá o vhodné místo, může požádat o pracovní povolení.

Nedávné konzultace se zahraničními podnikatelskými sdruženími v Kazachstánu ukázaly, že postup získání pracovních povolení je stále považován za hlavní překážku, spolu s dopravní a logistickou infrastrukturou a nepružností obchodní politiky. Obchodní

plán pro rok 2020 a plán zaměstnanosti 2020 zahrnují řadu zvláštních opatření pro rozvoj podnikání žen, mládeže, nezaměstnaných a osob se zdravotním postižením. Míra účasti v těchto konkrétních programech je však relativně nízká. Za účelem úspěšného provádění těchto iniciativ jsou nezbytná další opatření k rozvoji podnikatelských iniciativ a dovedností - hlavní faktor růstu malých a středních podniků spolu s dostupností financování.

Modernizace systému veřejné správy v Kazachstánu a Běloruské republice je předpokladem pro diverzifikaci hospodářské činnosti a udržení tempa růstu. Rozlišují se následující hlavní směry státní politiky rozdělování příjmů obyvatelstva v Běloruské republice: daňová politika, financování systému sociální ochrany, stanovení garantovaného minima hotovostních plateb, ochrana peněžních příjmů obyvatelstva před inflací indexací a kompenzací.

Relativně nízká úroveň diferenciací příjmů obyvatelstva může naznačovat účinnost politiky. Je však třeba ji zlepšit v souvislosti se stávající diferenciací příjmů podle geografických a socioekonomických charakteristik.

Příliš centralizovaný byrokratický systém, nedostatečná transparentnost a problémy s korupcí podkopávají reformní úsilí a mají negativní dopad na důvěru investorů a občanů. Kazachstán by měl zjednodušit centralizované rozhodovací postupy, převést větší pravomoc na regionální a místní orgány, zvýšit poctivost a integritu ve veřejném sektoru a zvýšit účast veřejnosti na tvorbě politických opatření.

Příspěvek hospodářské politiky k rozvoji a inovacím soukromého sektoru lze zvýšit. Ve struktuře ekonomiky Kazachstánu nadále převládají státní podniky.

Za účelem podpory rozvoje odborných dovedností pracovníků malých a středních podniků v Kazachstánu jsou profesionální standardy rozvíjeny a aktualizovány v rámci projektu „Rozvoj pracovních dovedností a stimulace pracovních míst“ s podporou Světové banky. Pokračuje práce na rozvoji podnikatelských školení a dovedností. V současné době probíhá studie „Hodnocení účinnosti stávajících vládních programů“.

S přihlédnutím k neuspokojivým výsledkům Školy mladých podnikatelů vláda změnila Program komplexní podpory a rozvoje podnikání, jehož cílem je rozšíření tohoto programu a zvýšení úrovně mentoringu, individuálního školení, podnikatelské inkubace a služeb v počáteční fázi podnikatelské činnosti.

System pojištění v nezaměstnanosti je v každé zemi relativně komplikovaný proces, který vyžaduje podrobnou analýzu a znalosti v legislativě, jedním z hlavních důvodů je závislost typů povinného pojištění od sebe navzájem a možnost přechodu z jednoho programu do druhého (např. z nezaměstnanosti k postižení). Dalším důležitým tématem, zejména pro bezpečnost UIS v Kazachstánu, je to, že několik sociálních plateb je hrazeno z 5 % sociálních příspěvků zaměstnavatele na základě měsíčních příjmů zaměstnanců. Jednoduše řečeno, Kazachstán tvrdě čelí některým obtížím v systému pojištění v nezaměstnanosti.⁵⁴

Vláda zajišťuje rozvoj a implementaci strategií veřejné politiky v sociální sféře, její legislativní konsolidaci, další organizační a právní registraci. Specializovaným orgánem zaměstnanosti a zaměstnanosti ve veřejné správě je Ministerstvo zdravotnictví a sociálního rozvoje RK, stát působí v oblasti zaměstnanosti místními výkonnými orgány a místními orgány v otázkách zaměstnanosti, tzv. centra zaměstnanosti. Samotné tržní vztahy nezahrnují plnění sociálních funkcí jejich subjekty. Pouze za podmínek trvalého hospodářského růstu byla tendence šířit sociální odpovědnost podnikatelské sféry pomocí mechanismů sociálního partnerství, z hlediska finanční a hospodářské krize bylo možné pozorovat rozsáhlý pokles dříve zaměřených sociálních programů financovaných soukromými subjekty⁵⁵

V Kazachstánu začal vývoj řady speciálních programů zaměřených na cílové skupiny obyvatelstva, zejména na ženy podnikatelky. Vláda sleduje její dopad prostřednictvím programu EBRD «Ženy v podnikání» a zvyšuje kvóty pro ženy, aby se těchto programů mohly zúčastnit.

Ve snaze zlepšit přístup malých a středních podniků k financování se vláda zavázala zvýšit spolehlivost, úplnost a relevanci informací poskytovaných Státním úvěrovým úřadem JSC. Kazachstánská národní banka přijala „Program pro zlepšení

---

⁵⁴ Ainur Aliyeva, Amina Gassanova and Hai Xia Gao Analysis of Labor Market and Unemployment Insurance in the Case of Republic of Kazakhstan
<http://www.ijemr.net/DOC/AnalysisOfLaborMarketAndUnemploymentInsuranceInTheCaseOfRepublicOfKazakhstan.pdf>

⁵⁵ Amangeldy Sh. Khamzina, Sarsengali Aldashev, Yerazak M. Tileubergenov, Ainur K. Kussainov, Zhanna A. Khamzinac, Yermek A. Buribayev Legal Regulation of Employment in Kazakhstan
INTERNATIONAL JOURNAL OF ENVIRONMENTAL & SCIENCE EDUCATION
2016, VOL. 11, NO. 18, 11907–11916

finanční gramotnosti obyvatelstva na období 2016–2018“ k vyřešení problému rozvoje finanční gramotnosti a potenciálu malých a středních podniků, zlepšení kvality podávání zpráv finančním institucím a zlepšení výměny informací mezi bankami a malými a středními podniky.

Místní sektor malých a středních podniků je obecně slabý, a proto by se vládní opatření na podporu malých a středních podniků měla zaměřit na rozšíření možností malých a středních podniků v oblasti navazování vztahů se zahraničními investory, jakož i pro obecnější podporu místního hospodářského rozvoje, přechod na strategičtější a proaktivní přístup k práci se soukromým sektorem.

Přijetí opatření na podporu těchto vztahů může zahrnovat vytvoření skupiny kvalifikovaných odborníků pro rozvoj strategie pro rozvoj vztahů, zavedení souboru přípravných opatření k zajištění správného porozumění činnostem zahraničních investorů a odvětví malých a středních podniků, přípravu souboru rozvojových opatření k zachování pobídek a rozvoj souboru pilotních opatření. Specifická omezení, kterým ženy čelí v zaměstnání, nejsou zahrnuta do vládních programů, které jsou financovány na podporu proticyklického rozvoje.

Rozdíl v míře nezaměstnanosti podle pohlaví naznačuje, že spolu s investicemi do vytváření pracovních míst jsou zapotřebí další opatření k účinnější podpoře rovnosti žen a mužů. Ukazatele související s rovností žen a mužů by měly být zahrnuty do všech příslušných programů zaměstnanosti a sociální ochrany financovaných na podporu proticyklického rozvoje s cílem maximalizovat pokrok v oblasti rovnosti žen a mužů.

Dostupnost více ukazatelů a údajů členěných podle pohlaví pro různé oblasti zaměstnanosti, rozvoje soukromého sektoru a sociálních dávek financovaných v rámci proticyklické podpory tak umožní získat ucelenější obrázek o tom, co fungovalo a co nebylo efektivní při realizaci příležitostí pro ženy.

Takové údaje přispějí k zlepšení budoucích programů a také povzbudí vládu, aby zkvalitnila systémy sběru databází založených na pohlaví. Kromě toho je zapotřebí vytvořit lépe vypovídající ukazatele toho, jaká opatření přispívají ke zlepšení přístupu žen k zaměstnání, mikroúvěrům a odborné přípravě.

Údaje poskytnou jasnější představu o tom, jak jsou zdroje státního rozpočtu zaměřeny na posílení postavení žen v hospodářské sféře a jaká další opatření by měla být přijata k dosažení výsledků rovnosti žen a mužů v rámci programu proticyklického

rozvoje. Vzhledem k tomu, že nezaměstnanost je v tržním hospodářství nevyhnutelná, je navíc nezbytné zvýšit flexibilitu reakce takového výrobního faktoru, jako je práce, na dynamiku národního hospodářství, předpokládáme, že vláda Kazachstánu musí zaměstnávat přibližně jeden a půl milionu Kazachstánů, tj. každého šestého občana v produktivním věku.

Program proticyklického rozvoje má jeden kvalitativní ukazatel související se zvýšením zaměření opatření sociální podpory. Nestanoví však podmínky pro poskytování údajů o přístupu nebo sledování údajů rozčleněných podle pohlaví.

Běloruská republika má poměrně vysoké ukazatele pro rozvoj sítě vzdělávacích a vědeckých institucí. Za posledních 12 let se v Běloruské republice výrazně zvýšil počet odborníků s vysokoškolským vzděláním. Pokud jde o gramotnost, je Běloruská republika na 29. místě ve světovém žebříčku, za Estonskem, Německem, Spojenými státy a několika dalšími zeměmi. Naše země je před všemi zeměmi SNS, s výjimkou Ruska, co se týče populační gramotnosti (index vzdělání - 0,807). Zvláštní role patří vědcům a vysoce kvalifikovaným vědcům. V roce 2017 počet doktorů věd činil 2515 osob a kandidátů věd - 12657 osob. V roce 2010 se začaly rozvíjet činnosti magistracie pro vzdělávání vědeckých pracovníků. Počet vysokoškoláků vědeckých a vysokých škol se v období od roku 2010 do roku 2018 ztrojnásobil.

Pozitivním výsledkem je, že to vedlo ke zvýšení počtu mladých lidí připravených na vědeckou činnost. Ne všichni však spojují své další profesní činnosti s výzkumem nebo vysokoškolským vzděláním. To ukazuje na potřebu zvýšit prestiž a kvalitu vzdělávací a vědecké sféry jako celku. Ukazatel průměrné délky života podle Národního statistického výboru Běloruské republiky v roce 2017 byl 74,3 let (včetně očekávané délky života mužů - 69,3 let; ženy - 79,2 let). Je třeba poznamenat, že délka života zůstává na poměrně nízké úrovni. Pro srovnání, v roce 2018 je tento ukazatel v Číně 83,73 let; v Itálii - 82,84 let; v Kanadě - 81,78 let.

Aby zdravotnictví úspěšně fungovalo, měly by být výdaje na zdravotní péči zvýšeny na 7 % HDP. Pro srovnání, v roce 2017, podle údajů Národního statistického výboru Běloruské republiky, činil objem výdajů na zdravotnictví 3,5 % HDP a v roce 2018 se plánuje jeho zvýšení na 4,2 % HDP. Obecně se plánuje vyčlenit 4,8 miliardy rublů z konsolidovaného rozpočtu. Hlavními problémy Běloruské republiky, které jsou příčinou relativně nízké životní úrovně v zemi, jsou nízká produktivita práce, omezené vývozní

příležitosti a nekonkurenceschopnost běloruského zboží pro přizpůsobení se na mezinárodním trhu. V současné době se v Bělorusku provádějí programy, jejichž účelem je řešit problémy, které nepříznivě ovlivňují životní úroveň v zemi. Mezi prioritní úkoly patří například přilákání investic do stálých aktiv, zvýšení vývozních příležitostí země, poskytování pracovních míst, velká pozornost je věnovaná vzdělávání mladých lidí a rozvoj informační společnosti, která podporuje zavádění inovací a nových technologií ve výrobě.

Za účelem zlepšení situace na trhu práce Běloruské republiky a s využitím zkušeností ze zemí EU lze na konkrétních způsobech poukázat, jak řešit problémy na trhu práce:

1. Financovat vzdělávací instituce a sledovat jejich činnost, pravidelně zlepšovat kvalifikaci učitelů, seznamovat je s inovacemi. Mělo by se také změnit vybavení ve vzdělávacích institucích. Ale protože se to může ukázat jako příliš nákladné, je možné organizovat stáže v podnicích tak, aby absolventi měli nejen teoretické znalosti, ale i praktické znalosti.

2. Snížit stávající regionální nerovnosti v hospodářském a sociálním rozvoji, v úrovni zaměstnanosti a zabránit nerovnováze v různých regionech země.

3. Poskytnout svobodu rozvoji soukromého sektoru. Malé a střední podniky v naší zemi nejsou rozvinuté a jsou zde mzdy vyšší než ve státních podnicích. Také produktivita a kvalita práce jsou vyšší než ve veřejném sektoru.

4. Vypracovat a provádět nové programy zaměstnanosti pro naši populaci, jak se to děje v Evropské unii.

5. Zvýšit důchody. Pokud se důchody zvýší, sníží se počet pracujících důchodců. V důsledku toho bude více pracovních míst pro lidi ve věku 16–59 let. A také zvýšit stipendia. Protože průměrné stipendium je malé, značný počet studentů pracuje na částečný úvazek v různých podnicích, téměř všichni na nižších postech. To nepřináší žádné zkušenosti s prací na specializaci a na intenzivní studium je mnohem méně času.

6. Při výplatě platů je třeba zvážit příspěvek každého zaměstnance do konečného produktu. To je bude motivovat. Je nezbytné výrazně přispět k rozvoji trhu práce v Bělorusku, analyzovat jeho činnost, identifikovat chyby předchozích let a jejich příčiny, aby se zabránilo jejich opakování v budoucnosti. V současné době existuje mnoho

problémů ve fungování pracovních vztahů. Jejich řešení vyžaduje přijetí aktivních opatření ke zlepšení demografické a ekonomické situace v zemi.

Těmto opatřením je třeba věnovat dostatečnou pozornost, protože mohou vést k inflaci, poklesu výroby nebo ke zvýšení nabídky práce. Ze zkušeností a úspěchů zemí EU v oblasti regulace trhu práce můžeme vyčlenit kladné i záporné stránky, ale nemůžeme úplně zkopírovat metody regulace trhu práce zemí EU, protože trh práce v Kazachstánu a Běloruské republice by měl být vytvořen s ohledem nejen na národní specifické historické rysy, ale také s přihlédnutím k pozitivním zkušenostem zemí podobných z hlediska úrovně rozvoje. Koncept vytvoření národního trhu práce by měl zahrnovat ustanovení, která sjednocují právní předpisy v oblasti pracovních a tržních vztahů, podporují mobilitu lidského kapitálu a zvyšují produktivitu práce.

5 Výsledky a diskuse

V současné době je na celém světě 188 milionů nezaměstnaných. Do konce roku 2020 se k armádě nezaměstnaných může připojit dalších 2,5 milionu lidí. Důvodem této situace na trhu práce je částečně to, že tempo růstu počtu lidí v produktivním věku je rychlejší než vytváření nových pracovních míst. Navíc počet pracujících chudých lidí na světě rychle roste.

To je uvedeno v nové zprávě Mezinárodní organizace práce (ILO) o celosvětové zaměstnanosti. Podle zprávy je téměř půl miliardy lidí méně zaměstnáno, než by chtěli, a dostávají almužnu za svou práci nebo vůbec nepracují.

V posledních devíti letech byla míra nezaměstnanosti ve světě relativně stabilní, ale zpomalení hospodářského růstu se proměnilo v neschopnost ekonomiky vytvořit dostatečný počet pracovních míst. To vede nejen k nezaměstnanosti, ale také k širším důsledkům, pokud jde o mzdy a podzaměstnanost. Nezaměstnanost se stává nedílnou součástí systému tržního hospodářství; vážně ovlivňuje hospodářskou výkonnost účastníků trhu, jakož i hospodářský a sociální život celé společnosti. Nezaměstnanost je makroekonomický problém, který má nejpřímější a nejsilnější dopad na každého. Proto nelze nezaměstnanost považovat pouze za ekonomický jev. Je nutné vzít v úvahu její sociální aspekty. Pro většinu lidí znamená ztráta práce nižší životní úroveň a současně vážné trauma. Není překvapením, že problém nezaměstnanosti je často předmětem politické debaty. Z tohoto důvodu bylo nejnebezpečnějším faktorem růstu nezaměstnanosti a propouštění z výroby zničení vazeb mezi průmyslovými odvětvími a snížení produkce ve velkých a velmi velkých podnicích.

Zničení horizontálních ekonomických vazeb, porušení smluvních závazků v oblasti dodávek produktů vedlo ke snížení objemu výroby, ke snížení počtu pracovních míst a pracovníků.

Nezaměstnanost závisí na různých faktorech: snížení počtu pracovníků určuje především vědecký a technologický pokrok; strukturální změny v ekonomice vedou ke snížení počtu zaměstnanců v jednotlivých sektorech. Zvýšení produktivity práce také vede ke snížení počtu zaměstnanců. Zákon úspory času pomáhá snížit počet pracovníků. Nezaměstnanost má extrémně negativní sociální důsledky pro společnost jako celek, její jednotlivé skupiny a vrstvy, pro rodiny, pro každou osobu. Mezi všechny tyto důsledky - nárůst úmrtnosti na srdeční choroby, nárůst počtu

sebevražd a vražd, počet pacientů v psychiatrických léčebnách, zhoršení rodinných vztahů, zvýšená kriminalita atd.

V masovém veřejném povědomí, jakož i mezi státními a politickými činiteli, praktickými manažery se vyvinuly určité stereotypy v chápání problémů zaměstnanosti a nezaměstnanosti a možných způsobů jejich řešení.

Zaprvé. Nezaměstnanost je vnímána jako extrémně negativní sociální jev. Takové hodnocení je často doprovázeno etickými kategoriemi „neštěstí“, „katastrofy“, „nevyhnutelného zla“ atd.

Zadruhé. Předpokládá se, že v případě, že je na trhu práce, musí nutně existovat i nezaměstnanost. Tento stereotyp je zvláště intenzivně podporován zástupci politické ekonomiky socialismu. Ve skutečnosti však neexistuje přímá korelace. Naopak, rozvinutý a flexibilní trh práce přispívá k „resorpci“ nezaměstnanosti.

Zatřetí. Nezaměstnanost je prezentována jako vynucený jev způsobený silami a okolnostmi vně člověka, tj. jako jev zcela nezávislý na člověku, jeho vůli, jeho touze, jeho činech. K oživení nezaměstnanosti jako sociálního jevu v Rusku došlo v podmínkách téměř stabilního a hlubokého generalizovaného poklesu sociální produkce.

Začtvrté. Mezi nezaměstnanými je takový stereotyp, že je ekonomicky výhodnější být nezaměstnaný než pracovat. A pak to není nucené, ale dobrovolná nezaměstnanost.

Zapáté. Zaměstnanost a nezaměstnanost jsou interpretovány jako sociálně-ekonomické jevy spontánní povahy, které nejsou ovlivněny vnějším řízením a regulací.

K dnešnímu dni asi 630 milionů pracujících lidí žije v chudobě - za méně než 3,2 dolarů denně. Nerovnost se projevuje také v tom, že nezaměstnaností je nejvíce postižena mládež. Dnes je na světě 267 milionů nezaměstnaných mladých lidí ve věku 15 až 24 let.

Odborníci ILO věří, že dosažení udržitelného rozvoje bez odstranění nerovnosti na trhu práce je nemožné, 21. ledna 2013 - Podle nové zprávy Mezinárodní organizace práce (ILO), v roce 2012, při neexistenci hospodářské stability a účinné politiky zaměstnanosti, se nezaměstnanost ve světě zvýšila. Autoři zpráv varují, že v této situaci jsou nejzranitelnější mladí lidé kvůli rostoucímu nedostatku pracovních míst.

Ve výroční zprávě ILO nazvané „Globální trendy zaměstnanosti“ se uvádí, že i přes pozitivní posuny v poklesu nezaměstnanosti za poslední dva roky se v roce 2012 počet nezaměstnaných na celém světě zvýšil o 4,2 milionu lidí. Očekává se, že míra nezaměstnanosti bude pokračovat i v roce 2013. „Nejisté ekonomické vyhlídky a neúčinné metody jejich překonání přispěly ke snížení agregátní poptávky, což zpětně ovlivnilo investice a zaměstnanost „,“ Řekl Guy Ryder, generální ředitel ILO, v tiskovém prohlášení k nové výroční zprávě.

Kromě toho podle ředitele ILO výše uvedené důvody vedly k tomu, že „v mnoha zemích se hospodářský pokles protahoval, tempo vytváření pracovních míst se zpomalilo a délka doby nepřítomnosti v práci se zvýšila i v těch zemích, které dříve měly nízkou míru nezaměstnanosti a dynamiku trh práce.“ Autoři zprávy zdůrazňují zejména dopad celosvětové krize nezaměstnanosti, která již zasáhla více než 197 milionů lidí na celém světě, na mladé lidi, kteří mohou ztratit důležité profesní a sociální dovednosti, protože jejich nezaměstnanost neustále roste.

Podle ILO asi 35 % mladých lidí ve vyspělých ekonomikách nepracuje šest měsíců nebo déle, což může ovlivnit jejich dlouhodobé kariérní vyhlídky, protože ztratí své dovednosti. Ostatní mezitím přestanou hledat práci a opouštějí trh práce. Autoři zprávy uvádějí, že vzhledem k tomu, že na světě je ve věku 15 až 24 let je 74 milionů lidí, což je 12,4 % míry nezaměstnanosti u této kategorie občanů, vyhlídky na zaměstnání mladých lidí jsou docela mlhavé.

Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2019 činila zaměstnaná populace 8,8 milionu, což představuje nárůst o 0,7 % za rok. Ve stejném období předchozího roku činil ukazatel 8,7 milionu lidí, což představuje nárůst o 2 % ročně.

Od prvních dnů nezávislosti kladl Kazachstán svou prioritu na snižování chudoby a zvyšování příjmů. Za tímto účelem byly v zemi vytvořeny příznivé podmínky k zajištění zaměstnanosti a rozvoje podnikání, ke zvýšení dostupnosti služeb veřejného zdravotnictví, vzdělávání a infrastruktury (čistá pitná voda, veřejné služby, dopravní infrastruktura). Mechanismy poskytování cílené sociální pomoci sociálně zranitelným skupinám obyvatelstva se neustále zlepšují.

Příznivé vnější ekonomické prostředí přispělo k rychlému růstu příjmů na obyvatele a k výraznému snížení chudoby v zemi.

Podle národních definic se podíl populace s příjmy pod úrovní životního minima v roce 2018 ve srovnání s rokem 2001 snížil 11krát ze 46,7 % na 4,3 %. Současně obraz chudoby v Kazachstánu má regionální diferenciaci a je výraznější ve venkovských oblastech. Venkovská chudoba 2,7krát převyšuje městskou chudobu.

Mezi lety 2000 a 2013 se decimální koeficient - poměr příjmu 10 % populace s nejvyššími příjmy a 10 % populace s nejnižšími příjmy - téměř snížil na polovinu a koeficient Gini, který byl na začátku století 35,4, se také snížil, v roce 2013 klesl na 26,3. Jedná se o velmi nízký ukazatel nerovnosti a je to ještě patrnější v kontextu dynamicky se rozvíjející ekonomiky - Kazachstán vyniká proti svým sousedům v regionu, kteří mají podobnou úroveň rozvoje, a to jak z hlediska vznikajícího trendu, tak z hlediska současné úrovně.

Problémy spojené s udržení inkluzivního růstu neztratily význam: velký rozdíl v úrovni příjmů mezi regiony, výrazná nerovnost mezi městskými a venkovskými oblastmi, překážky na trhu práce pro určité skupiny obyvatelstva.

Důkazy však naznačují, že nedávné oživení ekonomiky přispělo k významnému snížení chudoby a nerovnosti. V roce 2016 činila ekonomicky aktivní populace 9 milionů lidí, což představuje nárůst o 1,9 % za pětileté období. Úroveň ekonomické aktivity se zároveň mírně snížila o 1,7 procentního bodu na 70 %. Hlavně se zvýšil počet zaměstnaných Kazachstánů v hlavním městě: roční růst činil 9,2 %, na 553,6 tisíc lidí. V regionu Atyrau se počet zaměstnaných zvýšil o 4,1 %, v Almaty - o 2,9 %.

Největší počet zaměstnanců pracuje v odvětví velkoobchodu a maloobchodu; opravy automobilů a motocyklů: 1,4 milionu lidí, tj. 16,3 % z celkového počtu. Mezi tři hlavní odvětví patřilo také zemědělství, lesnictví a rybolov (1,2 milionu lidí, neboli 13,4 %) a vzdělávání (1,1 milionu lidí, tj. 12,7 %). Posledními z pěti populárních průmyslových odvětví s největším počtem zaměstnaných osob jsou průmysl (1,1 milionu lidí) a stavebnictví (642,2 tisíc lidí).

Nezaměstnanost v Kazachstánu mírně poklesla: v průběhu roku se počet nezaměstnaných snížil o 0,1 %.

Kazachstán je považován za jednu z nejbohatších a nejrozvinutějších republik SNS. Výše průměrné mzdy v zemi se však pohybuje od 40 do 50 tisíc tenge. I přes nedostatek pracovních sil se nezaměstnanost v Kazachstánu stále zvyšuje. Statistiky potvrzují, že skutečná míra nezaměstnanosti v Kazachstánu v roce 2020 je 4,9 %. V roce 2011 kazašské orgány vytvořily program „20–20“. K jeho provádění dochází v následujících oblastech: Pomoc při hledání zaměstnání pro občany Kazachstánu s nízkými příjmy. Pomoc při zaměstnávání samostatně výdělečně činných a nezaměstnaných občanů Kazachstánu. Mobilizace práce. Nyní je sledována 3. fáze provádění tohoto programu.

Počet oficiálně zaměstnaných Kazachstánů je 8 500 000. Procento neproduktivní a produktivní zaměstnanosti je uvedeno v diagramu. Asi 5 900 000 Kazachstánů pravidelně platí sociální a penzijní příspěvky. Tabulka ukazuje běžné příčiny nezaměstnanosti v Kazachstánu. Důvod Popis Rodičovská péče o děti Počet pracujících studentů a studentů na částečný úvazek je pouze 20 %. Většina mladých lidí raději žije se svými rodiči. Důsledky hospodářské krize 90. let Rodiče mnoha mladých lidí, i když měli v ruce diplomy prestižních univerzit, byli nuceni se zapojit do práce s nízkou kvalifikací. Z tohoto důvodu nemohla moderní mládež získat přiměřené vzdělání. Podle mezinárodních standardů je počet osob se zdravotním postižením v Kazachstánu malý a v roce 2010 byl jejich podíl 3,5–3,7 %, což je způsobeno omezenou definicí zdravotního postižení v zemi. Lidé se zdravotním postižením, kteří neztratili schopnost pracovat, si jen zřídka mohou udržet své zaměstnání. Je méně pravděpodobné, že budou pracovat na plný úvazek a udrží se na pracovišti. Starší občané mají tendenci přestat pracovat dříve, než dosáhnou důchodového věku, a ti, kteří pokračují v práci, často přijímají málo placená zaměstnání. Předčasný odchod do důchodu je často spojen s institucionálními faktory, jako je nízký věk odchodu do důchodu, nedostatek pobídek k pokračování v práci po odchodu do důchodu a v mnoha případech špatné zdraví.

Vláda přijímá opatření ke zvýšení aktivity žen na trhu práce. Úroveň ekonomické aktivity žen je 61 %, což je o něco méně než průměr OECD o 62 % a vyšší než v mnoha zemích OECD.

Stejně jako v oblasti OECD jsou žen z hlediska zaměstnanosti a hospodářské činnosti horší než mužů. Ženy stále převládají v tzv. „ženských“ odvětvích ekonomiky a v průměru vydělávají pouze 67 % platů mužů. Míra zaměstnanosti žen v malých a středních podnicích se zvýšila, ale v takových společnostech pracovní podmínky často nesplňují standardy. Ženy jsou stále slabě zastoupeny ve vedoucích pozicích - podle Světové banky je podíl velkých korporací vedených ženami pouze 4,2 %. Navzdory dostupnosti vzdělání a vysoké míře zápisu na univerzity ženy studují hlavně v „tradičních“ oborech.

Pracovní zdroje v Kazachstánu nejsou využívány správně. Objem výroby se ve srovnání s počtem zaměstnanců snížil mnohem výrazněji a přebytek práce, který dříve existoval v mnoha podnicích, se stal zjevnějším.

Nabídka práce roste rychleji než poptávka po ní. Z toho vyplývá, že cena práce najatého pracovníka klesá a cena na pracovišti stoupá, z tohoto důvodu je obtížné najít práci a konkurence mezi nezaměstnanými vzrůstá, a mezi těmi, kteří již byli zaměstnání, existuje strach ze ztráty zaměstnání. Proto je v zemích, kde je tržní ekonomika vlastní, nezaměstnanost ústředním problémem ve společnosti.

V Kazachstánu je však podpora podnikání stále nedostatečně rozvinutá. Dne 16. ledna 2018 byl na zasedání vlády Kazachstánu, kterému předsedal předseda vlády Kazašské republiky Bakytzhan Sagintayev, projednán návrh „Národního plánu opatření k provedení adresy hlavy státu ze dne 10. ledna 2018“ a poté jednomyslně schválen. V Kazachstánu musí být přijata významná opatření k boji proti nezaměstnanosti, protože se jedná o důležitý státní problém, který může mít vážné důsledky. Podstatným krokem při řešení tohoto problému může být rozvoj samostatné výdělečné činnosti obyvatelstva. Myšlenka samostatné výdělečné činnosti spočívá v tom, že ten, kdo se zajímá o práci sám, si najde zdroj příjmu, který zajistí jeho důstojnou existenci, ale zároveň nebude v rozporu se zákony.

Charakteristickým rysem současné fáze formování trhu práce v Běloruské republice je vznik a růst nezaměstnanosti ve všech jejích podobách. Pokud v roce 1991 činila míra nezaměstnanosti 0,04 %, v roce 1992 již 0,53 %, pak v roce 1993 - 1,5 %. Míra nezaměstnanosti 1,5 % není sama o sobě vysoká, ale běloruský trh práce se vyznačuje vysokou mírou růstu nezaměstnanosti a přítomností skryté nezaměstnanosti, která se podle odborníků Republikového centra zaměstnanosti

odhaduje na 9 % a podle výpočtů Státního hospodářského plánování Běloruské republiky na 20 – 30 %.

Nezaměstnanost v republice přesáhla frikční (tj. kvůli pauze při změně zaměstnání), protože hlavními zdroji vstupu do řad nezaměstnaných jsou osoby propuštěné z produkce (26,5 %), propuštěné samostatně (34 %) a absolventi vzdělávacích institucí (15 % z celkového počtu nezaměstnaných) v roce 1993.

Z pohledu struktury nezaměstnanosti v Běloruské republice převládaly trendy v letech 1991-1993 tyto trendy: došlo k poklesu podílu žen na počtu nezaměstnaných (ze 74,5 % v roce 1991 na 66 % v roce 1993); omlazení kontingentu nezaměstnaných (podíl nezaměstnaných do 25 let se zvýšil z 10,1 % na 36,7 % a ve věku 50 let se snížil ze 17 % na 5,5 %); snížení úrovně vzdělání nezaměstnaných (podíl nezaměstnaných s vysokoškolským vzděláním poklesl z 60 % v roce 1991 na 17 % v roce 1993); zvýšení počtu nezaměstnaných (podíl nezaměstnaných nad 1 rok byl 4 % v roce 1993 a podíl nezaměstnaných po dobu 6 měsíců na 1 rok vzrostl z 10 % v roce 1992 na 28 % v roce 1993). Tyto změny jsou podobné globálním trendům v nezaměstnanosti. V Běloruské republice existují značné rozdíly ve výši odměny za práci v závislosti na druhu hospodářské činnosti. Nejnižší úroveň mezd ve srovnání s celostátním průměrem za 13 let byla pozorována v oblasti vzdělávání (69 % v roce 2017). Maximální hodnota tohoto ukazatele byla zaznamenána v roce 2005 - 86%, po jejímž uplynutí během sledovaného období hodnota již nepřesáhla 79 %. Pod celostátní průměrnou mzdou jsou i další typy ekonomických činností, jako je dočasné bydlení a stravování (68,9 % v roce 2017), zemědělství (71,1 %), tvořivost, sport, zábava a rekreace (74,7 %), zdravotní a sociální služby (76,2 %).

Současně úroveň nashromážděné průměrné měsíční mzdy v oblasti informací a komunikací výrazně překračuje průměrnou republikovou úroveň a rozdíl se neustále zvyšuje. Například v roce 2017 byly mzdy pracovníků v tomto odvětví o 188,8 % vyšší než je celostátní průměr, v roce 2013 to bylo 59 %. Nejvýraznější nárůst byl navíc zaznamenán v roce 2014, kdy byla Běloruská republika sevřena měnovou a finanční krizí (z 159,0 % v roce 2013 na 171,2 % v roce 2014). Kromě toho dostávají vysoké průměrné měsíční mzdy zaměstnanci v následujících činnostech: finanční a pojišťovací činnosti (o 72,1 % vyšší než je celostátní průměr v roce 2017), těžba

(63,9 %), odborné, vědecké a technické činnosti (podle 35,2 %), státní správa (o 21,5 %).

Míra nezaměstnanosti v Bělorusku ve čtvrtém čtvrtletí roku 2019 byla podle výběrového šetření domácností 4,7 %, uvádí Belstat.

V letošním roce budou nejvyhledávanější profesí odborníci na umělou inteligenci.

Pokud nezaměstnanost v Bělorusku oficiálně zaregistrovaná v službách zaměstnanosti nepřesáhne 1 %, pak je skutečná nezaměstnanost téměř pětikrát vyšší. Tento ukazatel, stanovený metodikou Mezinárodní organizace práce (ILO), publikoval Belstat od roku 2017 čtvrtletně na základě průzkumu v domácnostech. Zároveň jsou nezaměstnaní, kteří hledají práci, aniž by kontaktovali státní agentury práce, považováni za nezaměstnané. Za nezaměstnané se považují také důchodci a studenti denního studia, kteří jsou připraveni okamžitě začít pracovat a hledat práci samostatně.

Pro srovnání: v prvním čtvrtletí letošního roku dosáhla nezaměstnanost podle metodiky ILO v zemi 5,1 %, tj. skutečná situace na trhu práce se letos začala zlepšovat.

Tabulka 6 Sociálně demografický portrét nezaměstnaných

Na konci roku 2018			Na konci roku 2019		
Počet	lidí	procent	Počet	lidí	procent
nezaměstnaných, celkové	12 481	100	nezaměstnaných, celkové	8 808	100
z toho: ženy	4 730	37,9	z toho: ženy	3 188	36,2
muži	7 751	62,1	muži	5 620	63,8
mládež 16-30 let	2 688	21,5	mládež 16-30 let	1 813	20,6

Zdroje: vlastní zpracováno dle Leonovich. 2019

Tabulka 7 Průměrná doba zaměstnání (měsíce)

	Období zaměstnání			
	Celkem přes	mužů	žen	mládí

	republiku			
na konci roku 2018	1,6	1,5	1,7	1,2
na konci roku 2019	1,4	1,3	1,5	1,1

Zdroje: vlastní zpracováno dle Leonovich. 2019

Tabulka 8 Průměrná délka nezaměstnanosti (měsíce)

	Trvání nezaměstnanosti			
	Celkem přes republiku	mužů	žen	mláď
na konci roku 2018	3,1	3,1	3,1	2,3
na konci roku 2019	2,8	2,8	2,8	2,2

Zdroje: vlastní zpracováno dle Leonovich. 2019

Hodnocení podle metodiky ILO ukazuje, že nezaměstnanost v Bělorusku se příliš neliší od mnoha zemí EU. Zejména v naší zemi přibližně odpovídá úrovni Rakouska (4,7 %), Bulharska (4,8 %), Estonska (4,9 %), Dánska (5 %) a Irska (5,1 %), výrazně vyšší než v České republice (2,4 %), Německu (3,4 %), Maďarsku (3,6 %), Polsku (3,7 %) a Nizozemsku (3,9 %), ale mnohem nižší než v Řecku (20,2 %), Španělsku

(15,2 %) a Itálii (10,9 %). V 19 zemích Evropské unie je nezaměstnanost v průměru 8,3 %. V USA je nezaměstnanost v letošním roce kolem 4 %, v různých státech se pohybuje od 2,6 do 4,5 %.

Je třeba poznamenat, že v návrhu programu činnosti běloruské vlády na období 2019–2020 mezi indikátory v oblasti zaměstnanosti je míra registrované nezaměstnanosti ročně nejvýše 1 % a nezaměstnanost podle metodiky ILO do konce roku 2020 - ne více než 5 %. MINSK, 13. března - PrimePress. Míra registrované nezaměstnanosti k 1. 3. 2020 činila 0,2 % a ve srovnání s 1. 3. 2019 (0,4 %) se snížila o 0,2 procentního bodu, informovala tisková služba Ministerstva práce a sociálních věcí.

Podle ministerstva práce je nejnižší míra nezaměstnanosti stále registrována v Minsku - 0,1 %. Zatímco v regionech Brest, Vitebsk, Grodno a Mogilev je to 0,3 %, v regionech Gomel a Minsk - 0,2 %.

K 1. 3. 2020 bylo evidováno 10,2 tis. osob jako nezaměstnaných, což je o 35,6 % méně nezaměstnaných než k 1. 3. 2019 (15,8 tis. osob).

K 1. březnu 2019 zaměstnavatelé ohlásili informace o dostupnosti 83,5 tisíc volných pracovních míst, což je o 7,8 % více než k 1. březnu 2019 (77,7 tis.). Poptávka po pracovnících z povolání činila 61,9 % z celkového počtu volných pracovních míst, ve stejném období 2019 - 61,8 %.

Koeficient napětí na trhu práce republiky k 1. 3. 2020 činil 0,1 nezaměstnaného na jedno volné pracovní místo (k 1. 3. 2019 - 0,2).

Zároveň v regionech Brest, Vitebsk a Mogilev tento ukazatel činil 0,2 nezaměstnaných na jedno volné pracovní místo; v regionech Gomel, Grodno a Minsk - 0,1 nezaměstnaných, ve městě Minsk - 0,05 nezaměstnaných na volné pracovní místo (nebo 20 volných pracovních míst na jednoho nezaměstnaného).

V lednu až únoru 2020 požádalo o pomoc při hledání zaměstnání 21,8 tis. osob, z toho 13,9 tis. bylo evidováno jako nezaměstnaných.

Tržní ekonomika Kazachstánu se zrodila v krizi. Kazachstán se ukázal jako nezávislý stát a vydal se za extrémně obtížných okolností na cestu postkomunistických transformací. Sovětská ekonomika, kterou zdědil, byl ve stavu „volného pádu“ - v roce 1991 se pokles reálného HDP Sovětského svazu podle různých odhadů pohyboval od 8 do 17 %¹ - a mladá nezávislá republika čelila

vážnému úkolu provádět ekonomickou reformu a budovat nový stát v širším měřítku. Chronický deficit národního kapitálu, zničení stávající obchodní sítě a obtížné přizpůsobování sovětských podniků a struktur tržním podmínkám vedly k hluboké recesi v ekonomice Kazachstánu a sousedních zemí.

Nastávající krize naznačila naléhavost hlubokých a dlouhodobých hospodářských reforem, ale zároveň způsobila další potíže; ve skutečnosti byla transformace hospodářského systému za takových podmínek spíš pokusem o modernizaci lodi uprostřed prudkých vln. Kazachstán navíc získal nezávislost v době, kdy globální ekonomika jako celek prošla dramatickými změnami.

Po roce 1991 začala globalizace rychle nabývat na síle, což se projevilo v posilování procesů finanční a hospodářské integrace a nebyvalého rozvoje globálních hodnotových řetězců. Internet a další technologické inovace vrátily myšlenku podnikání a vytvoření Světové obchodní organizace, vznik globální změny klimatu a prudký rozmach Číny a dalších rozvíjejících se trhů vedly ke změnám ve fungování globálního ekonomického systému.

Hlavním úkolem ekonomiky Kazachstánu je zajistit takovou míru dlouhodobého udržitelného růstu, který by umožnil rychle dohnat rozvinutější západní země, pokud jde o životní úroveň. Dosažení tohoto cíle bude vyžadovat značné strukturální změny, protože v současné podobě, jak je používán ve dvou desetiletích vývoje modelu, nemůže podporovat novou politiku Republiky Kazachstán ve střednědobém a dlouhodobém horizontu. Vytváření podmínek pro vznik nového modelu rozvoje je tedy hlavní prioritou kazašských vůdců a hlavní oblastí spolupráce s OECD, která je podrobně popsána v následujících kapitolách. Ekonomika Kazachstánu je do značné míry závislá na vývozu přírodních zdrojů, zejména uhlovodíkových surovin a kovů, a v mnoha ohledech je podobná jiným méně diverzifikovaným ekonomickým systémům. V povalečném světě se Kazachstán stal cílovou zemí pro migranty ze střední Asie. Do roku 2009 bylo v zemi 41 511 přistěhovalců, z nichž většina 33 985 emigrantů byla ze zemí Společenství nezávislých států (SNS).⁴² Do roku 2013 však migrační tok změnil směr - více lidí opustilo zemi (28 946 lidí), než do ní přišlo (16 982 lidí). Většina přistěhovalců jsou občané Kazachstánu, kteří se vrací do své země, a Ruská federace je hlavní cílovou zemí pro emigranty. Ženy tvoří něco přes 50 % z celkového počtu migrantů. Po roce 2014 došlo v Běloruské republice k

velkému přílivu vysoce kvalifikovaného personálu do země (v roce 2015 přijelo vysoce kvalifikovaných přistěhovalců 6521 lidí, v roce 2016 5866 lidí, v roce 2017 5382 lidí) a malý odliv (v roce 2015 - 202 lidí, v roce 2016 - 73 lidí, v roce 2017 - 47 lidí).

Podobná situace byla pozorována u pracovníků zaměstnaných v zemědělském sektoru (příliv je vyšší než absolutní odliv v roce 2015 o 1754 osob, v roce 2016 - 738 osob, v roce 2017 - 294 osob). Sektor služeb a pracovní specializace se vyznačují zvýšením počtu odchozích přistěhovalců a snížením počtu migrantů: celkem, specialisté na služby, kteří opustili Běloruskou republiku v roce 2015, činili 5649 lidí, v roce 2016 - 6965 lidí, v roce 2017 - 10246 lidí počet příchozích - 19699 lidí v roce 2015, 10875 lidí v roce 2016, 6549 lidí v roce 2017). Když shrneme počet osob vstupujících a opouštějících výše uvedené specializace, můžeme dojít k závěru, že každoročně roste počet migrujících pracovníků opouštějících zemi a klesá počet přistěhovalců.

To naznačuje, že neexistence migračních právních předpisů a transparentnost hranic vedly Běloruskou republiku k otevřenému masovému přílivu migrantů. Počet občanů opouštějících zemi vyžaduje seriózní státní kontrolu, aby se zabránilo „úniku mozků“. Hlavními směry státní regulace mezinárodní migrace v Běloruské republice jsou zavedení inovací v migrační legislativě za účelem zlepšení jejího funkčního systému, rozvoj migrační infrastruktury a zvýšení integračního potenciálu.

Při analýze všech výše uvedených skutečností je třeba poznamenat, že v podmínkách aktivního fungování země v mezinárodních hospodářských vztazích je nutné zlepšit nasměrování státní regulace. Za účelem podpory dalšího hospodářského růstu v otevřené ekonomice by měla moderní Běloruská republika při regulaci politiky zaměstnanosti zvážit své prioritní oblasti, aby zajistila komplexní integraci do systému světových ekonomických vztahů založených na vytvoření jednotného hospodářského prostoru, rozvoji mezinárodní dělby práce, liberalizaci zahraničních ekonomických procesů, dosažení vyvážené zahraniční hospodářské spolupráce a rozvoji racionální struktury zaměstnanosti obyvatelstva. Úroveň otevřenosti hospodářství země by navíc měla být státem důkladně kontrolována. To může být základem pro vytvoření politiky zaměstnanosti, která může poskytnout nejlepší výsledky pro mnoho ukazatelů hodnocení socioekonomického rozvoje. V Běloruské

republice vláda přijímá nezbytná opatření ke stimulaci výdajů spotřebitelů. Výsledky opatření na podporu spotřebitelských výdajů jsou do určité míry kompenzovány změnami v daňových a rozpočtových systémech.

Členské státy EU se zaměřují na vytvoření jednotné migrační politiky, která podporuje rozvoj legální migrace a omezuje nelegální toky občanů ze třetích zemí. Lze také poznamenat, že vstup na území Evropské unie je pro vysoce kvalifikované odborníky a vědce značně zjednodušený. Prioritou této politiky je navíc integrace všech stálých přistěhovalců do společnosti hostitelského členského státu Evropské unie. EU dává přednost vytvoření jednotného právního rámce pro řešení migrace, integrace a etnické rozmanitosti.

Jak je uvedeno výše, regulace v oblasti migrace je založena na kombinaci vnitrostátních norem a norem vyvinutých v EU. Za dodržování základních norem v oblasti lidských práv, koordinaci spolupráce mezi členskými státy EU v oblasti migrace, za vytvoření nadnárodních institucí v oblasti sledování dodržování a dodržování práv migrantů odpovídá Evropská unie. Trendem v mezinárodní migrační politice členských států Evropské unie je tendence k selektivnímu přístupu, k výběru nejslibnějších pracovních zdrojů mezi migranty. Mezi hlavní důvody transformace migrační politiky takového integračního sdružení patří demografická situace (proces stárnutí národa evropských zemí), důsledky finanční a hospodářské krize v roce 2008 a rozšíření EU směrem na východ.

Vlády členských států se hlásí za úplnou svobodu mobility v rámci integrační skupiny, poskytují prostředky pro výběr přistěhovalců, zejména ze třetích zemí, jakož i ze zemí, které jsou novými členy Evropské unie, a tím usnadňují vstup vysoce kvalifikovaných odborníků na evropský trh práce, zajištění progresivního rozvoje ekonomik zemí západní Evropy.

Od ledna 2015 je hlavním dokumentem umožňujícím občanům států s bezvízovým vstupem pracovat v Rusku patent. Počet cizinců, kteří získali patent, zahrnuje počet cizinců, kteří přišli do Ruské federace způsobem, který nevyžaduje vízum a obdržel patent potvrzující právo na dočasnou práci na území subjektu Ruské federace s fyzickými a právníckými osobami, samostatnými podnikateli a dalšími osoby, jejichž činnosti podléhají registraci. Počet cizinců, kteří získali patent, zahrnuje i počet cizinců, kterým byl znovu vydán patent.

Pro občany zemí s vízovým řízením pro vstup do Ruska se vydávají pracovní povolení. Kromě toho zůstalo získání pracovního povolení pro takové kategorie občanů, kteří přijeli na bezvízový vstup, nebo pro ty občany zemí EAEU jako jsou: kvalifikovaní odborníci; vysoce kvalifikovaní odborníci; zahraniční občané studující na plný úvazek v Ruské federaci v profesní vzdělávací organizaci nebo vzdělávací instituci vysokoškolského vzdělávání v hlavním profesním vzdělávacím programu, který má státní akreditaci; zahraniční občané, kteří přijeli za prací do organizací registrovaných v členských státech WTO.

Statistiky povolení nezohledňují občany několika zemí, kterým bylo uděleno právo na volný přístup na ruský trh práce. Mezi ně patří občané Běloruska (jako rusko-běloruský svaz od roku 1996), Kazachstánu (jako člen celní unie od roku 2012) a členové Euroasijské hospodářské unie (EAEU), která kromě Běloruska a Kazachstánu zahrnuje také Arménii (od ledna 2015) a Kyrgyzstánu (od srpna 2015).

Pro dosažení udržitelného a produktivního zaměstnání, snížení nezaměstnanosti a její udržení na společensky přijatelné úrovni, vytvoření organizačních, právních a ekonomických podmínek pro fungování a regulaci trhu práce je třeba vyřešit následující úkoly:

1. Vytvářet v zemi efektivně fungující instituce trhu práce, které splňují požadavky moderní tržní ekonomiky, zvyšují efektivitu státní politiky zaměstnanosti a vytvářejí lepší podmínky pro zaměstnávání nezaměstnaných občanů s ohledem na jejich schopnosti a kvalifikaci.
2. Aktualizovat systém právní úpravy zaměstnanosti změnou a doplněním pracovní a sociální legislativy zaměřené na podporu občanů, kteří hledají práci, a na poskytování sociální ochrany v oblasti zaměstnanosti.

V důsledku finanční krize a omezeného přístupu k financování přijímá mnoho společností ve stále větším počtu zemí opatření na omezení současných výdajů, včetně oddálení investičních plánů a snížení počtu zaměstnanců. Spotřebitelé, kteří ztratí zaměstnání, připojí se k řadám nezaměstnaných nebo se přestěhují do kategorie „chudí pracující“, zase nemají na výběr, ale omezí své výdaje, což vede k ještě většímu poklesu ekonomické aktivity.

Hospodářský význam a velikost trhu rozvinutých zemí a zemí EU, jakož i celosvětové vazby finančního sektoru znamenají, že krize má vážný dopad na

všechny ostatní regiony, kde v důsledku toho vyschnou zdroje financování a zmenšují se vývozní trhy.

Velmi často se odhaduje pouze ekonomický účinek nezaměstnanosti ve formě počtu propuštěných pracovníků a jen stěží se odhaduje výše vyplácených dávek a sociální důsledky, které je přirozeně obtížné izolovat a akumulovat. Míra negativního dopadu nezaměstnanosti na situaci v zemi však závisí na konkrétních parametrech sociální situace. Úroveň přirozené nezaměstnanosti je minimální sociální úroveň, pod kterou nemůže nezaměstnanost klesnout a která odpovídá konceptu plné zaměstnanosti.

Plná zaměstnanost zároveň není chápána jako všeobecné zaměstnání, ale jako zaměstnání, které nevylučuje určitou přirozenou míru nezaměstnanosti.

Dobrovolná nezaměstnanost v důsledku propouštění pracovníků. Čím méně je pravděpodobné, že si zaměstnanci najdou nové zaměstnání s lepšími pracovními podmínkami, tím méně odejdou, tím méně se dobrovolně přihlásí. Nucená práce vzniká v situaci na trhu, kdy nabídka práce převyšuje poptávku. Zejména nucená práce roste během recese, kdy jsou zaměstnavatelé nuceni snížit produkci kvůli nepříznivým ekonomickým podmínkám.

Strukturální nezaměstnanost je obvykle spojena s rozvojem vědy a techniky, takže práce již nemůže uspokojit potřeby ekonomiky z důvodu svých profesionálních charakteristik a schopností a nemůže být nadále využívána. Konkrétním příkladem takové situace je restrukturalizace vojenské ekonomiky, reprofilace společností vyrábějících civilní výrobky a související změny ve struktuře personálu.

Ekonomicky aktivní populace nemůže splnit požadavky nové ekonomiky, která vyžaduje aktivní pracovníky, kteří se mohou samostatně učit, jednat aktivně a nebojí se převzít odpovědnost. Trh práce se za poslední desetiletí dynamicky změnil. Pokroková technologie se zavádí ve stále větším počtu oblastí života. V důsledku toho se zvyšuje hodnota vysoce kvalifikované pracovní síly. Konec dvacátého století se vyznačoval rozmachem vysokého školství, což vedlo k významnému nárůstu počtu absolventů vysokých škol, kteří pokračovali ve studiu na univerzitě. Hlavní část života lidí jde za prací a jejich osobní blahobytem, blahobytem jejich rodin a společnosti do značné míry závisí na tom, zda ženy a muži mají přiměřené pracovní podmínky. Nedostatek důstojné a produktivní práce je hlavní příčinou chudoby a

sociální nestability. Trendy popsané v této zprávě jsou tedy mimořádně znepokojivé a pomáhají zdůraznit význam koordinovaného mezinárodního úsilí o zastavení recese a nastavení udržitelnějšího řízení globálního hospodářství.

Vzhledem k obrovskému deficitu přiměřené práce mezi pracovníky v rozvojových zemích vyžaduje posouzení potenciálního dopadu hospodářské krize scénáře, ve kterých se kromě nezaměstnanosti používají další ukazatele, jako je například podíl „chudých pracujících“ a podíl zranitelných pracovníků. Důvodem je to, že mnoho chudých lidí nemůže přežít bez práce. Nezaměstnanost je pro ně jednoduše „nepřípustným luxusem“, protože velmi často nemají žádné úspory a nemohou se obrátit o pomoc na služby sociálního zabezpečení. Pokud se hospodářská situace zhorší a životní náklady se zvýší, má významná část pracovníků v rozvojových zemích pouze jednu možnost: musí pracovat ještě tvrději a / nebo přijmout jakoukoli práci bez ohledu na pracovní podmínky.

Spolu se skutečností, že důsledky krize mohou částečně ovlivnit změnu nezaměstnanosti, tedy rozvojové země pravděpodobně zvýší počet „chudých pracujících“ a zranitelných pracovníků a těch, kteří jsou připraveni přijmout jakoukoli práci.

Zvláštní pozornost by měla být věnována malým a středním podnikům, které zaměstnávají většinu zaměstnaných a které nejvíce trpí úvěrovými omezeními, protože pro ně je často obtížné získat půjčku i v obdobích příznivých ekonomických podmínek.

Důležitou oblastí práce je vytváření zelených pracovních míst. Hospodářství a společnost se postupně začínají transformovat a přecházet k životaschopnějším modelům výroby a spotřeby v mnoha oblastech - od výroby čisté energie k recyklaci odpadu a přizpůsobení se změně klimatu, a to vše může vést k vytváření nových pracovních míst a přiměřených pracovních podmínek a také pomáhají snížit na přijatelnou úroveň dopad výroby a spotřeby na životní prostředí.

Metody organizace práce s vysokou zaměstnaností se staly důležitým prvkem strategií vytváření pracovních míst v mnoha rozvojových zemích s nízkými mzdami a významnými rezervami nevyužité pracovní síly, a lze je také použít v rozvinutých zemích. Je třeba věnovat pozornost těmto opatřením, protože mohou vést k inflaci, poklesu výroby nebo ke zvýšení nabídky práce. Ze zkušeností a úspěchů zemí

Evropské unie v oblasti regulace trhu práce můžeme zdůraznit kladné i záporné stránky, ale nemůžeme úplně zkopírovat metody regulace trhu práce zemí EU, protože trh práce v Kazachstánu a Běloruské republice by se měl formovat nejen na národní úrovni, ale s přihlédnutím ke specifickým historickým rysům a současně také brát v úvahu pozitivní zkušenosti zemí podobných z hlediska úrovně rozvoje.

6 Závěr

V 90. letech existovala v zemích bývalého SSSR hrozba hromadné nezaměstnanosti, kvůli níž se tempo hospodářských reforem zvýšilo. Stalo se tak díky skutečnosti, že ruské podniky zaostávaly za západními společnostmi dvakrát, třikrát nebo i vícekrát. Nezaměstnanost v Kazašské republice a Běloruské republice spojená s rozpadem SSSR měla řadu důsledků, a to jak v hospodářské, tak v sociální oblasti bývalých sovětských republik. Dá se říci, že to ovlivnilo všechny aspekty sociálního života nově vznikajících států:

- pod vlivem nezaměstnanosti se hospodářství země z důvodu neefektivního využívání zdrojů ztlačuje;
- vezmeme-li v úvahu sociální sféru, můžeme vidět, že v důsledku nezaměstnanosti se zvyšuje počet alkoholových závislostí, rozvodů, klesá morálka veřejnosti, zvyšuje se počet psychických chorob;
- kvůli nezaměstnanosti může politik podstoupit významné změny, a to jak směrem k autoritářství vlády, tak směrem k populismu.

Od prvních dnů nezávislosti kladl Kazachstán svou prioritu na snižování chudoby a zvyšování příjmů. Za tímto účelem byly v zemi vytvořeny příznivé podmínky k zajištění zaměstnanosti a rozvoje podnikání, ke zvýšení dostupnosti služeb veřejného zdravotnictví, vzdělávání a infrastruktury (čistá pitná voda, veřejné služby, dopravní infrastruktura). Mechanismy poskytování cílené sociální pomoci sociálně zranitelným skupinám obyvatelstva se neustále zlepšují.

Příznivé vnější ekonomické prostředí přispělo k rychlému růstu příjmů na obyvatele a k výraznému snížení chudoby v zemi poměrem uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst - strážce, obsluha kotelny, hlídkový inspektor, zdravotní sestry a bratři a vychovatelé. Nejčastějšími profesemi jsou právník, specialista na pronájem, ekonom, chovatel hospodářských zvířat, finančník.

Pracovní zdroje v Kazašské republice nejsou využívány správně. Objem výroby se ve srovnání s počtem zaměstnanců snížil mnohem výrazněji a přebytek práce, který dříve existoval v mnoha podnicích, se stal zjevnějším. V Běloruské republice existují meziregionální rozdíly ve mzdách. Během analyzovaného období je tedy v Minsku největší hodnota nominálního průměrného měsíčního platu.

Jedním z klíčových problémů lidského kapitálu v Běloruské republice je migrace. Podle oficiálních statistik za 15 let (od roku 2000 do roku 2015) opustilo zemi 163 tisíc Bělorusů. Ve stejném období vstoupilo na území Běloruské republiky 305 tisíc cizinců. Růst migrace činil 142 tisíc lidí. Ale podle mínění odborníků situace vypadá opačně.

Hlavním důvodem, který nutí lidi k odchodu za prací, je výroba. Spolu s tím, že důsledky krize mohou částečně odrážet změnu nezaměstnanosti, tedy rozvojové země pravděpodobně zvýší počet „chudých pracujících“ a zranitelných pracovníků a těch, kteří jsou připraveni přijmout jakoukoli práci.

Protože potřebné údaje na úrovni jednotlivých zemí jsou mimořádně nedostatečné, je velmi obtížné přesně posoudit možné kvantitativní změny v ukazatelích, jako jsou zranitelní pracovníci a „chudí pracující“. S ohledem na naše znalosti trhu práce se však zhoršení těchto ukazatelů jeví jako reálné alespoň ze dvou důvodů:

- 1) řadou nechráněných zaměstnanců budou výděleční pracovníci, kteří ztratili zaměstnání a jsou nuceni pracovat jako samostatně výdělečně činní pracovníci a neplacení zaměstnanci rodinných podniků;
- 2) nováčci na trhu práce budou s mnohem menší pravděpodobností hledat odpovídající a produktivní práci jako výděleční pracovníci a také se připojí k řadám zranitelných pracovníků.

7 Seznam použitých zdrojů

1. ČÁK, J., STARÁ, D., SEKERKA, B. Makroekonomie - teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.
2. GALUŠČÁK, Kamil a Daniel MÜNICH. Structural and cyclical unemployment: what can we derive from the matching function?. Praha: Czech National Bank, 2005. Working paper series (Česká národní banka). ISBN 80-239-6358-9.
3. CHMURA, Milan. Nezaměstnanost jako ekonomický a sociální problém - edukační východiska z nezaměstnanosti. Ostrava: Ostravská univerzita, 2016. ISBN 978-80-7464-858-8.
4. JUREČKA, V. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.
5. ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. Nezaměstnanost. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. Psyché. ISBN 978-80-247-4282-3.
6. REHUŠ, Anton. Nepriaznivá sociálna situácia: nezaměstnanost a možnosti jej riešenia. Brno: Tribun EU, 2018. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-263-1388-5.
7. BULATOV, A. S. Ekonomika / A. S. Bulatov // Ekonomist. – 2016. – №4. – S. 36–49.
8. VISHNEVSKAYA, N. Bezrobotica v stranah OECD – evolucia vzgladov i politiki / N. Vishnevskaya // MEiMO. – 2016. – № 9. – S. 19–25.
9. VISHNEVSKAYA G. S. Immigranty v regionach Rossii: dostupnost vasshego obrayovania kak faktor adaptacii i socialnoi stabilnosti / G. S. Vitkovskaya, T. D. Ivanova, L. I. Ledeneva // Dostupnost vysshego obrazovania. – M.: Nezavisimii institut socialnoi politiki, 2004. – s. 337–429.
10. VITKOVSKAYA G.S. Nezakonnaya migracia v Rosii: situacia i politika protivodeistvia. // Nelegalnaya imigracia / Naucnaia seria; Mezdunarodnaia migracia naselenia.– M.: MAKS–Press, 2002. Vyp. 9. s. 11–34.
11. VOROBIOVA O. D. Migracionnye processy naselenia: voprosy teorii i gosudarstvennoi migracionnoi politiki. / Analiticeskii sbornik Soveta Federacii FS RF. – 2003. – № 9 (202). – C. 35.
12. KRASINEC E. S. Trudovaia migracia i migracionnaia politika v sovremennom obshestve // Migracionnoe pravo. – 2014. – № 1. – s. 2–5.
13. ZAICHANKOVSKAYA Zh.A. Trudovaia migracia. M.: Urait, 2016. – s. 177–188.
14. ZOLOTOV, A. Pozitivnaia regeneraciz kak sposob razvitia malogo i srednego predprinimatelstva / A. Zolotov, M. Mukhanov // Voprosy ekonomiki. – 2015. – N 6. – s. 83–88.
15. ISHKIN, B.B. Rynok truda, zanyatost naselenia, ekonomika resursov truda / B.B. Ishkin. – M.: UNITY, 2015. – 328 s.
16. KAPELUSHNIKOV, R.I. Rosiiskii rynek truda: adaptacia bez rekonstrukturizacii/ R.I. Kapelushnikov. – M.: Aspekt Press, 2014. – 446 s.
17. KOLOBOVA S.V. Trudovoe pravo: uchebnoye posobie dlya vuzov. – M.; «Ustinform», 2016. – 656.
18. PAKESHOV, A. Problema predotvrashenia massovoi bezroboticy/ A. Kapeshov // Voprosy ekonomiki – 2016. – № 5. – s. 23 – 28.

19. LEONOVICH N.A. Regulirovanie bezraboticy v trudnykh regionach// Ekonomicheskii buluten NIEI Ministerstva ekonomiki Respubliki Belarus. — 2019— № 9. — s. 59 –69.
20. MALAKHOV V. S. Integracia migrantov: koncepcii i praktiki/ V. S. Malakhov. – M.: Fond « Liberalnaya missia», 2015. – 272 s.
21. RUBINSKAYA, E.D. Mezdunarodnaya migracia rabochei sily: metodologia i politika: monografia. Rostov na Donu н/Д: Изд-во ЮРИУ – филиал РАНХиГС, 2014– 250 с.
22. SEREGINA, L. V. Professionalnoe obuchenie– garantiya sodeistvia trudoustroistvu / L. V. Seregina // Zhurnal rossiiskogo prava, 2016. – № 2. – s. 26–35.
23. SAUTKINA, V. Socialnie problemy nezanyatosti: zarubezhnyy opyt preodolenia/ V.Sautkina // Chelovek i trud, 2015. – № 9. – s. 13–17.
24. ADEEV E. N. Teoreticheskie aspekty issledovaniya trudovoi migracii / E. N. Adeev. [elektrony resurs] – Rezhim dostupa: <http://geoeko.mrsu.ru/2008-2/pdf/6-Avdeev.pdf> (06.11.2019).
25. Oficiální webová stránka Mezistátní statistické komise CIS <http://www.cisstat.com/> (přístup: 11/06/2019)
26. Oficiální web Ministerstva práce Běloruské republiky <http://mintrud.gov.by/ru/sostojanie> (přístup: 11/06/2019)
27. Státní statistický výbor Běloruské republiky Datum kontaktu: 11/06/2019) <http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/trud/godovye-dannye/uroven-ofitsialno-zaregistrovannoi-bezrabotitsy-po-oblastyam-i-g-minsku/>
28. Oficiální web Ministerstva hospodářství Běloruské republiky <http://economy.gov.by/ru/> (přístup: 11/06/2019)
29. National Statistics Asylum. Office for National Statistics. – Режим доступа: <https://www.ons.gov.uk> (06.11.2019).
30. Analytical resource https://www.theglobaleconomy.com/Belarus/Unemployment_rate/ (date of the application: 06.11.2019)
31. Oficiální web Ministerstva hospodářství Běloruské republiky <http://economy.gov.by/ru/> (přístup: 11/06/2019)
32. Belarus education, training and employment developments 2016 https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/7F5D62282C53860DC12580E600523ED0_Belarus%202016.pdf (date of the application: 06.11.2019)
33. World Employment and Social Outlook: Trends 2019 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—dgreports/—dcomm/—publ/documents/publication/wcms_670542.pdf (date of the application: 06.11.2019)
34. Systematic Country Diagnostic: Towards a Competitive, Inclusive and Dynamic Belarus <http://documents.worldbank.org/curated/en/602921520877070059/pdf/Belarus-SCD-03072018.pdf>
35. The Analysis of Reasons and Consequences of Unemployment in Kazakhstan // <file:///C:/Users/admin/Downloads/The/Analysis/Consequences/Unemployment/in/Kazakhstan.pdf> (date of the application: 06.11.2019)
36. A new growth model for building a secure middle class Kazakhstan Systematic Country Diagnostic

- <http://documents.worldbank.org/curated/en/664531525455037169/pdf/KAZ-SCD-April-2018-FINAL-eng-with-IDU-05012018.pdf>
37. Kazachstán: Hodnocení pohlaví podle země, prosinec 2018
<https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/501696/kazakhstan-country-gender-assessment-en.pdf> (přístup k 6. listopadu 2019)
38. Furuoka, Fumitaka Unemployment hysteresis in Central Asia https://mpr.aub.uni-muenchen.de/60323/1/MPRA_paper_60323.pdf

8 Přílohy

Příloha A Nominální vypočtená průměrná měsíční mzda za rok 2019

Nominální vypočtená průměrná měsíční mzda za rok 2019								
(rublu)								
	Běloruská republika	Brestská oblast	Vítebská oblast	Gomelská oblast	Gordnenská oblast	Minsk	Minská oblast	Mogilevská oblast
Celkem	1 090,9	942,6	918,9	974,5	939,8	1 524,3	1 098,3	898,5
Zemědělství, lesnictví a rybnářství	791,5	834,9	728,6	744,6	785,5	1 317,4	858,8	729,2
Průmysl	1 167,8	1 055,1	1 069,7	1 164,7	1 062,3	1 297,0	1 379,3	997,4
Těžební průmysl	1 874,7	1 387,7	900,6	2 391,8	1 003,7	4 173,0	1 807,8	905,8
Zpracovatelský průmysl	1 160,8	1 033,7	1 052,0	1 109,1	1 045,5	1 279,9	1 432,9	979,2
Dodávka elektřiny, plynu, páry, horké vody a klimatizace	1 208,7	1 174,7	1 213,2	1 213,7	1 227,6	1 443,1	1 136,7	1 130,3
Zásobování vodou; sběru, zpracování a odstraňování odpadů, úsilí o odstranění znečištění	962,4	925,0	881,5	894,7	903,0	1 289,3	941,2	909,9
Stavebnictví	1 235,9	1 056,7	1 084,4	1 092,7	1 219,8	1 505,9	1 316,0	999,2
Velkoobchod a maloobchod; opravy automobilů a motocyklů	1 011,2	857,5	818,9	800,2	837,1	1 342,1	1 044,6	785,2
Přepravení činnosti, skladování, poštovní a kurýrní činnosti	1 147,8	1 061,3	1 042,9	1 166,3	1 002,0	1 400,6	1 073,5	995,7
Služby pro dočasné ubytování a stravování	787,9	645,1	641,0	626,2	667,2	996,0	831,1	629,9
Informace a komunikace	3 221,2	1 906,2	1 607,6	2 041,9	1 852,8	3 871,4	1 945,4	1 607,5
Finanční a pojišťovací činnosti	1 715,0	1 352,7	1 353,7	1 358,1	1 374,3	2 079,1	1 372,0	1 372,9
Realitní operace	896,7	839,8	801,2	812,4	808,7	1 061,6	876,8	692,7
Odborné, vědecké a technické činnosti	1 488,0	1 130,9	1 140,6	1 318,5	1 195,0	1 705,0	1 252,3	1 279,1
Činnosti v oblasti administrativních a podpůrných služeb	750,0	691,0	646,4	650,4	776,6	882,1	685,8	708,3
Vzdělání	767,6	730,2	727,9	720,0	730,6	930,5	729,9	720,7
Zdravotní a sociální služby	846,0	784,4	782,4	781,1	769,8	1 075,9	857,4	792,6
Kreativita, sport, zábava a rekreace	814,9	705,2	621,6	652,2	682,0	1 187,4	756,5	609,0
Poskytování jiných typů služeb	790,5	706,0	752,5	716,3	710,5	984,6	641,5	719,3

Zdroje: vlastní zpracováno dle: databáze statistického úřadu Běloruské republiky, 2019

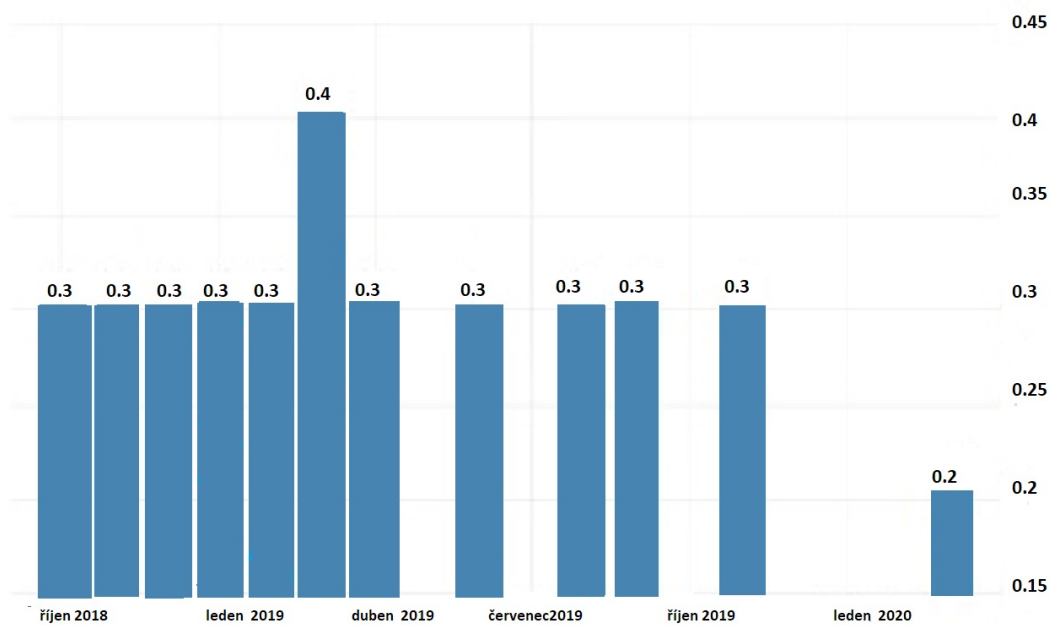
Příloha B Trh práce Republiky Kazachstán 1. čtvrtletí (tisíce lidí)

	2019	2018	Růst
Pracovní síla	9 175,4	8 976,8	2,2%
Zaměstnané	8 732,6	8 538,9	2,3%
• Najímány pracovníky	6 669,2	6 496,5	2,7%
• Samostatně výdělečně činné	2 063,4	2 042,5	1,0%
Nezaměstnané	442,9	437,8	1,1%
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo	3 947,8	3 947,6	0,2%

Zdroje: vlastní zpracováno dle databáze statistického úřadu Republiky Kazachstán, 2019,

Zaměstnané obyvatelstvo Kazašské republiky v 1. čtvrtletí 2019			
V kontextu průmyslových odvětví (tisíce lidí)	2019	2018	Růst (%)
Celkem	8 773,4	8 709,70	0,7
Maloobchod a maloobchod	1 432,9	1 389,4	3,5
Zemědělství, lesnictví a rybnářství	1 173,9	1 226,7	-4,3
Vzdělání	1 111,0	1 094,7	1,5
Průmysl	1 097,2	1 103,1	-0,5
Stavebnictví	642,2	634,9	0,8
Převážná činnosti, skladování, poštovní	633,4	632,4	0,2
Zdravotní a sociální služby	502,1	497,5	0,9
Veřejná správa a obrana; povinné sociální	486,0	489,4	-0,7
Činnosti v oblasti administrativních a p	293,3	296,3	-1,0
Odborné, vědecké a technické činnosti	253,5	247,0	2,6
Služby pro dočasné ubytování a stravování	208,4	193,9	7,5
Finanční a pojišťovací činnosti	192,9	185,5	4,0
Informace a komunikace (ред.)	158,2	167,8	-5,7
Realitní operace	151,5	155,2	-2,4
Kreativita, sport, zábava a rekreace (pe	147,6	153,7	-4,0
Poskytování jiných typů služeb	289,3	245,1	18,0

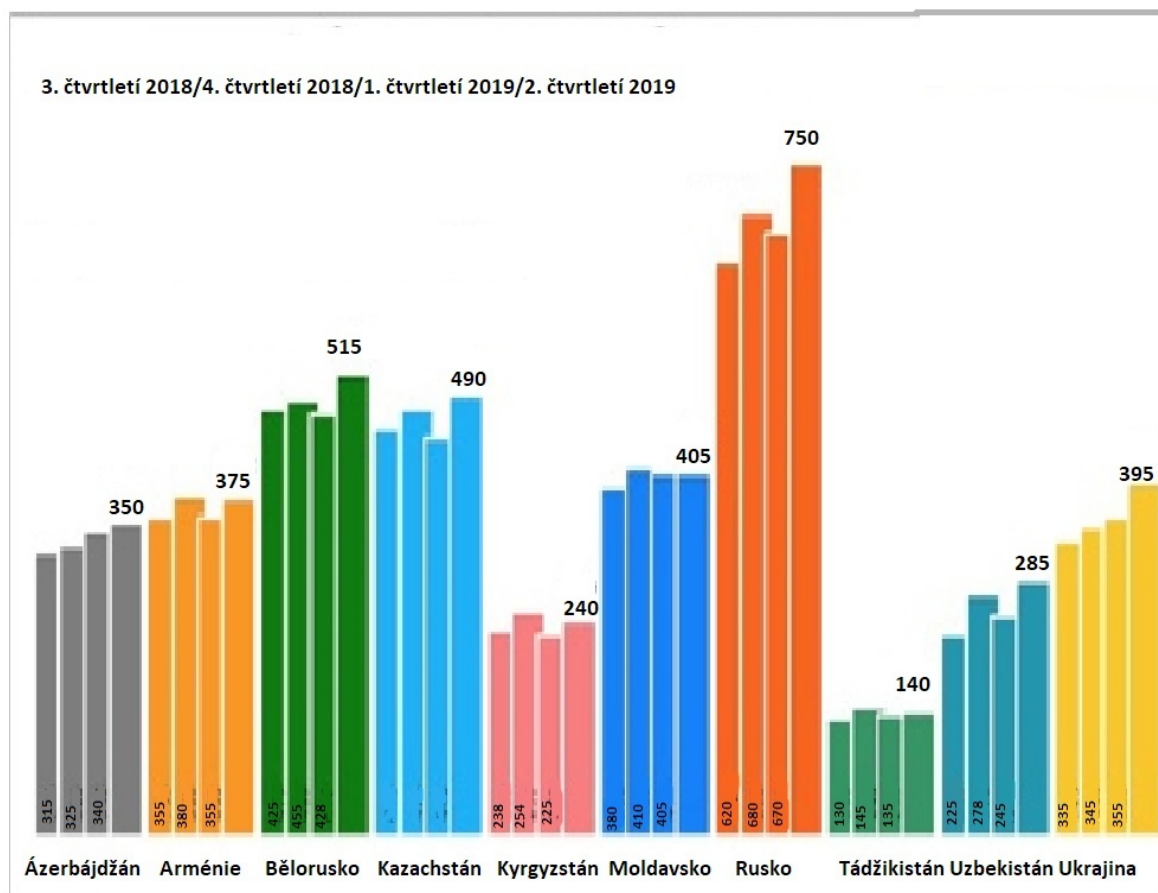
Zdroje: vlastní zpracováno dle databáze statistického úřadu Republiky Kazachstán, 2019,

Zdroje: zpracováno dle portálu Trading economics www.tradingeconomics.com, 2019

Příloha E Průměrná mzda vyjádřená v dolarech v letech 2018–2019, po čtvrtletích

Zdroj: Ekonomický portál <https://www.epravda.com.ua/> 2019